

СУРМА
 — ОРГАН —
 Української Військової Організації.
 ч. 1—2 (52-53) СІЧЕНЬ — ЛЮТЕНЬ. 1932

1932

Марш юнацтва.

Міцніще, юнацтво, єднаймо ряди
 В час лиха й недолі країни,
 Міцніще, бо знайте, що лише сюди
 Благаючий зір Батьківщини!
 В кім сила ще є — хай рідний прapor
 Несе на раменах могутніх,

Хай дружно співає юнацький наш хор —
 Всім славу борцям незабутнім!
 Єднаймось думками й бажанням одним,
 Не біймось ні смерти, ні болю;
 Ми чином, єднанням, змаганням своїм
 Вкраїні здобудемо волю!

Польсько - московська згода.

25. січня 1932. р. посол Польщі Патек і комісар закордонних справ СССР Літвінов підписали в Москві пакт про взаємний ненапад їх держав. «Сторони — говорить пакт — у своїх відносинах відмовляються від війни, як знаряддя міжнародної політики та зобовязуються уникати взаємно будякої агресивної чинності й будьякого нападу, як самостійно, так і спільно з іншими державами».

З тої нагоди польська преса (включно з опозиційною) висловлює своє задоволення. Так, напр., консервативний «Czas» (28. I. 1932.) пише: «Пакт про неагресію є безумовно поважним чиннином міра, облехшує наш східний фронт і промошує нашій продукції шлях до російських ринків, бо його конечним вислідом є торговельний договір, на який певно не довго будемо чекати.» Знову вінешпольська «Gazeta Warszawska» (27. I. 1932.) пише: «... В Німеччині зачинає вже рішаючо впливати на зовнішню політику гітлеризм, що голосить в одного боку конечну потребу відсунути польський елемент на схід, явіть лозу між довоєнного німецько-російського кордону, в другого боку — заявляється за розбиттям Росії і створенням незалежної України. В періоді таких перемін і змагань, вступлення Польщі і Росії на шлях управильності і унормовання взаємних відносин, набуває справжнього й суттєвого значення. То вправді щойно скромний початок, але відкриває далені перспективи. Тому уважаємо пакт успіхом».

Для нас польсько-російська угода не є ніякою несподіванкою. Вона є льогічним завершенням дотеперішньої політики Польщі і Москви супроти України. Це традиційна, в зміні інтересів Польщі та Москви, політика порозуміння коштом України. Вона була колись сформульована в Андрушівським договором, вона казала Катерині післати свої війська на Залізняка й Гонту, вона рівно ж була підвалиною Рицького миру в 1920 р., якого льогічним за-

кінченням є теперішній пакт про неагресію. Ця політика зводиться до тези: спокійно жиувати на поділених землях України. В дотеперішніх антагонізмах між Польщею і Росією, які нераз виливалися навіть у збройні пересправи, йшло тільки про те, як той поділ має виглядати, бо кожна сторона хотіла як найбільше українських земель за гарбати для себе.

Останній пакт про неагресію повинен би остаточно противерзити деяких наших «політиків», із яких одні «візволяють» Україну з допомогою Польщі, а другі з допомогою Росії. Але чи може це переконати отих всіх радянофілів із «Сельробу» та польськофілів з табору Андрієнки Лівіцького й Петі Певного, яких не переконав Рицький мир та ціла дотеперішня винищувальна політика Польщі і Москви на українських землях, включно з Бригідками, Соловками, пасіції, колективізацією, наглими судами, лъхами Чеки і т. д. та які усупереч стратній дійсності й усупереч здоровому розумові плекали надії на поміч одного ворога проти другого?! Чи може це переконати оту галицьку, закаптурену уголовецьку шатню, що витиралася передпокої польських воєвід, що жде терпеливо крихти з панського стола, хоч досі тільки політичні діставала?

Вся ця «реальна політика» (без огляду на політичні вівіски всіх орієнтаційних таборів) зводилася до мімікрії, отже — принатурення до вбогої, а то й жахливої дійсності, накиненої ворогом; для неї чужа борня, отже зміна ворожої дійсності, творення нової дійсності, своєї, у дусі своїх ідеалів, та накинення її ворогові. Така була «реальна політика» за Австрії і царської Росії, така була навіть у часах наших візвольних змагань, бо й тоді «реальна політика» мала провід націю; не диво, що ми не могли угнатися за поліями, що переливалися понад головами «реальних політиків»,

бо вони думкою ніколи не сягали в майбутнє і, ніколи не вміли ні думати, ні чинити самостійно; в такій переломовій хвилі, як зрив нації до незалежного життя, наші «реальні політики» вміли тільки робити угоди з московською демократією, з ботьшевиками, з Денікіним, з Польщею, отже — з ворогами, які втратили владу над нашими землями та які мали ясну ціль: закути народ у кайдани пробуджені до волі Україну. Не диво, що наші визвольні змагання покінчилися невдачою і Україну розпіматовано.

Тими самими шляхами певдач і зневіри йде «реальна політика» й у нашій повоєнній дійсності. Висуваючи кілька пристосування до ворожої дійсності, вона вбиває в напоті національний патос, дезорієнтує наші маси, зневірює й розкладає. Але тепер вона має перед собою непримиримого ворога, що дуже часом більше. В огні крівавої боротьби України скристалізувався та засяяв величний ідеал українського народу. Тисячні лави «лицарів абсурду», що виписали на своєму прапорі: «Добути або в дома не бути!» лягли в його обороні під Крутами, під Львовом, Києвом. Базаром, та встали своїм тілом всі землі України. Вони своїм героїчним почесном створили визвольну легенду, пробули сплячих а незрячим показали шлях: до волі через боротьбу! Вони кличуть широкі маси українського народу до поновленого зраву. Лави захисників найвищого ідеалу нації брішують

в дні на день. **Національно-революційний табор**, що вступив на шлях нового, національного революції, розпочав непримириму боротьбу не тільки з національним ворогом, але й із «реальною політикою». Бо не «реалізмом» з його жебранням охапців, не «чорними кавами» не «ікрами», «равтами», «поседзенями у воєводи» змінило долю нашого народу. Жорстока дійсність що для переконує нас, що шлях національно-революційного табору правильний і одинокий.

Останній пакт про неагресію між Польщею і Москвою це черговий улар по орієнтаційних концепціях нашої «реальної» політики. Він претверзить і тих земляків, що запомороченні несумісністю агітацією ріжних «Сель-робів», Певних, універів і галицьких уголовців, що й досі мали розпачливі надії на «польську поміч» чи «звільнення трудящих».

Для національно-революційного табору польсько-московська згода це ані противрізня, ані несподіванка, ані причина до зневіри. Згода наших ворогів тільки гартуре тих, що від ворога ніколи нічого для себе не сподівалися. Тим більше національно-революційний табор, а разом і цілій український народ не складе і не може скласти зброй та припинити боротьби хочби на хвилину.

УВО рішуче й незлімно буде прямувати до своєї мети — шляхом національної революції до Самостійної Соборної Української Держави.

Нова большевицька провокація.

Як відомо ботьшевики зробили в січні б. р. в Польщі пакт про ненапад. І от, зробивши з поляками угоду, якою закріплюють своє і польське панування на українських землях, поділених між ними договором у Ризі, але яка то угода остаточно

дискредитує їх навіть в очах українців, запомотичених ботьшевицькою пропагандою,—ботьшевики пускаються на такі штуки, щоб себе або виправдати, або відвернути від себе увагу:

1) Пускають у пресі вістку, що, мовляв, Ра

звідки могли сподіватися небажаних гостей, виставлено вартових, які чергувалися що годину...

Демид виклав свої пляни. Він добре знав місцевість, та в нього два товариші служать у 12. уланському полку; сам він також добре знає розподіл копця того полку, де знаходиться зброя, де телефонні сполучення, де стоїть варта.

Конкретно він пропонує таке: насамперед полем повстанчої акції мав би бути 12. полк уланів. Полк той стоїть у сімох кільometрах від повітового міста, де, крім поліції, не має війська. Найближчий 43. піший стрілецький полк та 6 гарматний ливізіон розташовані на віддалі 40 з лишком кільometрів. 12. уланський полк складається з двох третин поляків і одної українців, разом тисяча штабель. Із українців половина «маторосів», «хахлів», «тутешніх» а половина свідомих загартованіх людей, що знають хто вони. Але й решта не менше ненавидить ляхів. Всі ці люди, які не можуть помиритися: як? лях? щоб я служив вірно ляхові? драбові тому?.. Вони служать, але кожний із них у серці затискає ненависть. Далі Демид змалював, де знаходяться шляхи, які вони... Де проходять телеграфні та телефонні сполучення... А якими силами ми розпоряджаемо?..

— Скільки, mestniki, маєте сили? — поставив запит.

— Цілій український народ... — відповіли mestniki. Сила це, якої не зміряєш, здвигнемо ІІ. — Скільки здвигнули? Кажи, Омельку...

— Снігірівка. Сорок хлонців як мур.

— Раа! — Грицю!..

данська Україна запротестувала в Москві проти пакту про неагресію так, ніби не є відомим, що радянська Україна, будучи колонією Москви (в проводі КПСС є один «українець» — Любченко!), не тільки не може протестувати проти московського визиску на Україні, а тим більше проти політики Москви за кордоном, але не може навіть нічого робити в себе без волі Москви; отже їхній «протест» також був зроблений на наказ Москви, про що свідчить хочби та обставина, що Радянська Україна мовчала й не протестувала, коли йшли переговори про ненапад, а піднесла «протест» аж тоді, коли він нічого не помоге — по підписанні пакту!

2) Друга штука ще ліпша; зараз по підписанні пакту польсько-большевицького, большевики пустити по большевицьких заграницьких часописах вістку, (яку потім передрукували інші часописи),

що, мовляв, в Ржевіцах (село біля Праги!) відбувся зізд УВО, і на цьому рішено, в огляді на близьку польсько-большевицьку (!) війну здергатися від дальній терористичної ації проти Цольщи, а під час війни утворити легіони, що помогли Польщі у війні з большевиками.

Просто як той жив: сам бе і сам кричить «гівалт!»: Зробили угоду з поляками, а говорять про війну з поляками; самі підписали пакт про ненапад, а показують на УВО: то не ми, то вони рішили не вести війни з поляками.

Але тим разом вийшла справді дурна провокація, обчислена хіба на легковірність естанційних туманів. Принаймні, не говорили про зізд УВО в чеськім селі, де появі нової людини викликує зацікавлення не то жандармерії, але і сільської дівтори!!

Ріжне.

Польська преса про женевське рішення. Краківський «Głos Narodu» (2. II. 1932.) пише: «Сміливість санаційної преси, що зве рішення Ради Союзу Народів у справі «пацифікації» Сх. Галичини «великою перемогою Польщі» є подивуєдна». «Всі, яким залежить на тому, щоби нашої політики супроти національних меншин не критикувати, щоби не говорити зле про Польщу, ті всі мусять врахувати дату 30. січня до неміліх дат». «Як повідомляє санаційна «Іскра» п. Сато сказав, що випадки, то зн. замахи саботажистів — «не оправдала б з боку влади поступовання, на яке вказують інформації Ради. Однаке я щасливий, коли можу поінформувати Раду, що сам польський уряд свідомий своєї відповідальності і дба-

ючи про охорону своїх дійсних інтересів, не занедбав застосувати деякі санкції, які послужать без сумніву до того, щоби оминути повторювання випадків, якими тепер займається Рада. Отже уряд покарав одного офіцера і багато рядових жовнірів, а саме військові суди засудили їх на кари тюрем від 4 до 18 місяців, 11 офіцирів і деякі число поліцай засуджено на всякі дисциплінарні кари, а крім того усунено 8 офіцирів і 8 поліцай. Але з другої сторони не можу не висловити жалю, що польський уряд не вважав за можливі дати відшкодування невинному населенню, яке могло бути покривдане надущиттями». Отже п. Сато не похваляє способу «пацифікації» і думає, що пошкодованим належиться

Має він двісті тисяч готового, муштрованого війська. Має гармати, танки, літаки... Має засоби... А ми? Що ми... Чи не божевілля це? Як перемогти? Це ж певна смерть...

Хай буде певна смерть — казав неначе другий голос. Чиж не кращим є загинути, але геройською смертю, ніж бути вічним рабом, хамом, якого бути у піку, якого топчути чоботом і який не має змоги боронитися... Так, краще вмерти... Не всі, хто програє раз, переможені. Переможеним є той, хто не відважиться підняти поновно меч на ворога. Жанна Д'Арк, безсмертна, що підняла прапор боротьби з ворогом?!. Її спалили, але все ж вона перемогла. А наші повстанці? А Наливайко, Павлюк? А славний Хмель, а вічний Мазепа?.. Чи вони переможені? Ні! Вони впали, але їх діло не вмерло, не загинуло. Вони живе в серцях міліонів людей, вони нагадує кожному — помсти! Помсти за них... Бій ворогів, аж поки не матимемо волі!.. Ні! Тисячу разів ні! Треба повстати. Хай ми згинемо всі, хай нас передушать ложкою, ціпом, але й рушницю, кулеметом... Ми своє докажемо...

Голос Демида був глухий, ніби виривався з якогось підземелля. Всі слухали, міркували, забрав голос. Сидячи на камені, вона сперлася ліктами о коліна, тісно засиснула в долонях чоло й думала. Вона обмірковувала цей рішучий крок. Через II жіночий розум блискавично пролітало безліч найжахливіших думок... Так... Віна... — думала. Все одне! Не має повороту! Ворог у тисячу разів сильніший.

Такі думи шарпали сумінням Ольги. А Демид розгортає свої пляни. Сотник-кубанець, помркувавши, забрав голос. Він пропонував зачекати з виступом; він переконував, що міра терпеливості ще не тріснула, що маса наша не зрозуміє нашіх жертвенних чинів. Ми ще вросли в свідомість наших мас як щось органічне, щось, що мусить стати одним із найважніших двигунів нашого визвольного руху... Ми програвши, озбро-

відшкодування». «Чи не можна було оминути цього всього?»

До того можна заважити, що твердження польського уряду про покарання війська і поліції є вловні неправдиве; якраз навпаки — сей-час по пацифікації — як свого часу подавала «Gazeta Policyjna» — 409 «шерегових» і 102 старшин дістало відзначення. Однак коли Польща викручується неправдивими твердженнями, то тим самим вона засуджує себе подвійно.

«Gazeta Warszawska» (4. II. 1932.) пише: «Але не є ані миле, ані хосенне, ані потрібне, коли польський уряд **примушений** на міжнародному полі признаватися, що сталися річи, які він потім **сам осуджує** або коли представник того уряду мусить вислухувати в Женеві **прилюдної догани**».

Чужинна преса про женевське рішення. «Vossische Ztg.» (31. I. 1932.) пише: «Ніщо не зашкодило б Союзові Народів, як би поміг меншинам, що благають помочі але це було б немиле для урядів, що гнетуть меншини, а котрим йдуть з підмогою союзники навіть тоді, коли не мають у себе в хаті таких справ. У цьому значині дуже знаменне було приділення реферату Японії, яка через свою поведінку з Кореєю, надається спеціально на протектора меншин... Якщо Союз Народів після заломання своєї акції в Китаю ще показує, що не може виконати другого свого завдання, себто охорони меншин, — то що залишиться з престижу і довіря до тієї установи?»

«Reichenberger Zeitung» (7. II. 1932.) пише: «Характеристичним для способу полагодження українських жалоб, та й взагалі петицій меншин перед Радою, є передусім факт, що при принятті звіту Сата до певної міри ходило про **засмочення** — інакше це не можна назвати —

тому, що звіт цей предложенено поодиноким членам Ради останнього дня, безпосередньо перед голосуванням над ним. Проти такого поступовання найбільш енергічно протестував делегат Ірляндії. Та завдяки промовам лорда Сесіля, Еріха Кольбана та зокрема барона Вайцекера показалося, як дуже ріжняться погляди великої частини членів Ради від мінцевиць **висновів звіту**, зложенного на власну руку Сатом і його помічниками з секретаріату. Під тим оглядом **дискусія** на Раді являється без сумніву моральною **перемогою** заступників меншини, що внесла петиції».

«Manchester Guardian» (1. II. 1932.) пише: «Польща дістала догану за події в Сх. Галичині. Цей присуд, хоча сказано його дипломатичним жаргоном і загладжено ріжними застереженнями, остає всетаки **одноголосним** **при- судом** Ради Союза і проти нього навіть Польща не сміла виступити. Осягнути присуд, це теж щось значить, але цього не досить, бо він не змінить **відносин у Східній Галичині**».

Наши угодовці при праці. Наша зовнішньо-політична акція має змисел не тому, щоби мала принести нам зараз полегшення нашого стану чи його зміну або якісь сучасові «реальні користі»; що це було б ілюзією, стверджує черговий раз останнє **«рішення»** Союза На Зате ходить нині передусім про те, що світ познамоти з нашими національно-державними змаганнями, переконати його про необхідність зміни теперішнього **status quo**, і на ту зміну його приправити. Тому дуже відрадним є явище, що зі всіх сторін вже чути голоси, які доказують, що чужинці розуміють, що нам не ходить про якісь фіктивні права національної меншини, але що **змагаємося за свою державність**. От напр. знаменний

голос «Ді Шикаро Дейлі Ньюз» (14. XII. 1932.): «Всі нейтральні обсерватори признають се однодушно, що більшість населення польської України хоче державної незалежності, а не чого небути меншого». Або «The New-York Herald Tribune» (26. X. 1930.): «Середній вищі (українські) вергви змагають до будучої **незалежності України**, що сягала б до Чорного Моря, збудованої однаково на втрату Росії, як і Польщі». Або «Journal de Geneve» (25. I. 1931.): «І справді, правдиву **помилку** зробила Європа, яка не вміла переконатися в р. 1920., що не в II інтересі було **підтримати Україну** і зробити ІІ незалежною».

Якраз в протилежнім напрямі йде праця угодовців; бо вона показує томуж світові, що українці зовсім не змагаються за незалежність, що навпаки вони прагнуть **співживиття з Польщею**, що таке **співживиття можливе**, та що ходить ім тільки про **«права меншини»**, отже про незначні уступки. І під тим оглядом угодовщина є злочинно шкідлива для нашої присуди, абстрагуючи від того, що її шкідливість на внутрішнім полі ще більша. Не диво, що поляки, які зовсім до ніякої угоди з українцями не змірюють, все ж завсіди роздувають до величезних розмірів кожний крок угодовщини, що більше, на такі кроки самі наших угодовців провокують; бо все це вода на **польський млин** і все це досі поляки завсіди використали для себе. Кілько школи принесли нам в опінії світа минулорічні переговори з Голуфком, пастирські листи, «чорні кави» і т. д. не потребуюмо повторяти. Цікаво, що поляки завсіди провокують угодовців якраз тоді, коли укр. присуда за кордоном стає на порядку дня, а потім показують здивованім угодовцям — дулю. Та не дивлячися на це, наші угодовці

є далі кожної хвилі готові до послуг лякам. Подібно, як минулого року, перед розглядом укр. присуди Комітетом Трьох, зачалися польсько-українські пересправи про «угоду», які польська преса розбурнила по цілім світі та які найшли потім **відгук в революції** того ж Комітету Трьох, так і біжучого року, перед засіданням Ради Народів відбулися наради у львівського воєводи з угодовцями; ті наради знов використали поляки, счинивши великий шум про «угоду», «zmіну курсу влади», «zmіну настрою українців», «отворення 1.000 укр. шкіл», «легалізацію Пласти і поміч Соколам і Лугам», «засновання укр. університету» і т. д. а на кінець, при барабанні вогні польської (і світової!) преси, виголосив мін. Перацкі декларацію в укр. присуді, на яку за 2 тижні потім **п'янилися ... останнє рішення Союза Народів** в укр. присуді.

А коли женевське рішення запало, ляхи місто «угоди», «отворення університету, шкіл, Пласти» ітд: ухвалюють 1) новий закон про військову кольонізацію укр. земель; 2) новий закон про реформу шкільництва, що є смертельним ударом для укр. шкільництва та 3) новий законопроект про самоуправу, що вводить нові безправства супроти українців та легалізує старі. А на кінець ще й дулю показали нашим угодовцям, бо той же мін. Перацкі 8. II. б. р. заявив, що поляки будуть переводити свою політику відносно українців «понад головами українських політиків».

Гідна відповідь. Як донесли часописі, наслідком бойкоту української еміграції в Аргентині, збанкрутував тамошній польський банк. При тій нагоді варта згадати, що з метою ратувати польський банк «дотепний» і «відважний» редактор часописі «Przyjaciel L

Імо проти себе пілу опінію світу, бо «горе переможеним»... Нарешті, сили наші занадто малі. До того ми коло самого кордону й то ворожого. Большевики й поляки підуть спільним фронтом на нас і ми опинимося в кліщах смерті... Величезна більшість нашого народу пробуває у кліщах злого московського режиму; там панує кат і смерть, і нам треба ще вичекати лише короткий час, коли гаш нарід відновить знову 1918. і 19. роки, але з десятирічною силовою вдарить на ворога. Цілій нарід! Масою!.. Ще рік, ще два. Зрветься війна. Впаде червона диктатура на Україні, а тоді й нам розвяжуться руки... Тоді за нашими племінами стоятиме сильна потуга й ми без ризику здобудемо свої права. Я так гадаю...

— А я не так гадаю — твердо промовила Ольга.

— Ви, сотнику, були на Соловках?..

— Був.

— Скільки людей там гине?..

— Чотири міліони.

— За що?..

— За волю...

— Ні! Не за волю. За свою неволю, пасивність... За свою нехіть, тупість. Це все роки нашої злочинної пасивності... Без ризику!.. А як он ті чотири міліони гинуть не з власної волі, безславно, на каторзі, в снігах, без ніякої користі, ані для себе, ані для народу? Сотнику! Ви кажете — без ризику? Ті, що хочуть жити, так не кажуть. Трицять міліонів люду століттями лягає безліччю своїх трупів і це все добре, бо «без ризику»?

Трицять міліонів гнеши перед московським зайдою... Сім міліонів терпить «папіфікацію», тюрми, знущаючи від ляха... І ті міліони не зважаються на один геройський син! Рязико?.. А Колумб? А Гарibalді? А хочби наш ворог Пілсудські? Шо це було? Рязико, відвага!.. І ми не хочемо загинути знеслені на ріллі за плугом, обливаючи себе своїм потом при ірації й віддаючи всі здобутки ІІ ворогові. Ми цього не хочемо!.. Хто з вас, mestniki, хоче залишитися рабом... Кажіть!.. За чергого... Омельку!..

— Хай живе воля!

— Грицю!

— В бій! До перемоги!..

— Панасе!..

— Воля або смерть!..

Демид прудко зривається на ноги. Його невисока, але барчиста постать швидко заметується в темряві.

— Ви, дорогий сотнику, видко, нічого не будете мати, коли хтось хоче вмерти смертью хоробрих, за велику ідею. А коли хтось бажає ухилиця від небезпеки — з Богом! Тому вільний шлях. З нами підуть лише ті... ті, яким перемога, воля краю, вільне життя народу, будуччина, слава нації дорожче, дорожче від батьків, матерей, коханих, дорожче власного життя... З часом, коли ми, оці незначні, маленькі люди піднесемо прapor збройної боротьби, коли ми розілляємо море вогню, коли струснемо щілою державою наших переможців, коли вони засурмлять на сполох і цілій світ відчує силу нашого гніву, тоді лише розберемо: чи був на це вже час чи ні. Нам дороге вільне

життя, ми кажемо: час! Завжди час! Хай ми не дібемося до остаточної волі, але завдамо бій, пізку боїв, збуримо, захопимо маси й не дозволимо, щоб про нас забув світ. А хто боїться жертв, хто боїться добровільно й хоробро вмерти за себе самого, за будучину наших дітей, тоді помре на чужому фронті, як раб, як ікар, згиншо. Нема нам повороту.

— Нема — спокійно сказав Омелько. Та й не треба нам його. Ми не шукаємо повороту. Ми йдемо лише вперед. Ми зріклися спокою, ми покохали боротьбу. Ми не знаємо жалю, ми плекаємо помсту. Ми наперекір долі, природі, цілому світові вкладаємо виклик і заявляємо: з нами Бог і спрavedливість! Ми mestniki, а не раби! Хай безсили квилять про мир, недючи в ярмі. Ми ж втихомиримося тоді, коли на наших раменах замість ворожого ярма спочине рука вільного брата, або коли сокира ката віділить наші голови від напружених рамен. До того часу ми не матимо спокою... Розідремо люту пожежу... Хай горить! Нам нема що губити...

Запанувала тиша, яку перервав дужий сотників голос:

— Сталося. Сили, які кермують нами, дужчі за наші міркування. Велика вічна правда говорить вашими угасами. Геройські серця бутися в ваших грудях. Хай буде так! Бій! Починаємо велику війну з нашими ворогами ляхами. Доля судила Україні довгі віки переживати неволю, тяги ярмо Москви й Варшави, але настав час, коли урвався терпець. Чара страждань перепов-

нилась. Україна здобуде свої законні права, запанує над своїми степами, горами, морями. Близько той час, коли маршуватимуть із піснями наші хоробрі полки; коли українські прaporи замаяють на наших державних будинках; коли наше море захлюпоче під могутніми панцерниками дружня пісня, пісня волі сильних веселих людей розігнеться на тихих хвилях, де панували колись славні запорожці... О, тоді ми зрозуміємо посвяту й велич сьогоднішнього менту... Хай живе боротьба хоробрих!

— Дякую, сотнику, — сказала Ольга. Голос її помітно трептів. Вона підійшла до сотника й міцно стисла його руку.

— Дякую, бо ви зрозуміли нас. Ми мусимо думати всі як один і один як усі. Успіх нашої боротьби залежатиме від нашої єдності, однодушності й незлімного бажання перемоги.

— Тепер, mestniki, залишається одне. Нас мусить хтось вести в бій. Це не вибір. Поведе нас той із нас, хто найбільше на це заслуговує, хто має досить сили на це та бажання. Демид!

— Слава! — дружно озвались mestniki.

* * *

Принявши присягу, mestniki ще довго нараджувалися. А над ранок на тому місці залишилися, як свідки, порослі мохом, вгрузлі в землю нагробники. На таємницю пих можна сміливо покластися. Але не менше мовчазні й тверді були уста mestniki, які разом із союзом, умовивши гаслом, розіпалися по нашій широкій землі.

du», що виходить в Аргентині оголосив статтю, завзываючи українців до «згоди». В тій статті писав він: «Українці і поляки це розсварена родина і вину того поносять німці(!) які від сорока літ(!) доперва посіяли незгоду між оба братні(!) народи». Далі покликуються на «50% мішаних подруж в Галичині», потім, мовляв, хай нас не лякає обосторонний гвалт і терор в Галичині, зате памятаймо за велике завтра, а тому радить він позбутися українцям шовінізму та утворити спільний фронт проти спільногого ворога — німця.

Йому гідно відповіла наша часопис в Аргентині «Україна» (Буенос Айрес, 27. XII. 1931. р.); з тієї відповіди наводимо деякі уступи: «Не будемо чіпати тих часів, коли на Україні садили хлопа на паль за те, що ударив панського пса». «Не будемо пригадувати вам, як то пан Потоцький стріляв до баби тому, що вона звалася Зазуля та, змушенна канчуками поспіак — кувала!» «Чи тямите ви як то й ми й ви стогнали під одним батогом, і тоді ви — саме ви, поляки — нацьковували на нас і австрійців і москалів і знов за часів небіжки Австрої — роками цілими не дозволяли на творення української школи, а ваші панове Бадені та Потоцькі організували москофільські партії в Галичині, сючи роздор між нашим народом». «Ви в той час завдяки вашому шовінізму нищили нас на кожному кроці». «А чи тямите ви часи виборів в Галичині? Чи памятаєте ваші накази, ваших старостів, побої й морди ваших жандармів? «А тепер підійдім до часів новіших — чому ж ви, ангели згоди, тоді, коли стали вільним народом, не побажали подати нам братньої руки? Чому маючи свою волю, свою державу, ви ще простягали свою пажерливу руку на Галичину? Чому вам забажалося аж Київа де ви й скрутили собі карк?» «Підемо далі! Чи треба вам пригадати мартиролью наших полонених у Вадовицях, Стшалкові, Щепіорні, Калішу, Домбю, Гнєвні, Бересті Литовськім, Тухолі, на Поможу? Чи ви знаєте, що по вашій же статистиці у самім Бересті згинуло від тифу і червінки 80.000 нашої молоді, в однім лише форті ґрафа Берга — 5.000 умерло на шкорбут ізза браку солі, яку ви з Америки для полонених даром діставали?» «І ви смієте думати, що ми це забули?» «Може хочете пригадати нам початок існування Польщі в Галичині? Вибори в р. 1922., сотки — тисячі арештів в часі голосування, присуди по 10 років вязниці за то, що дурний жандарм оскаржив українця, який придавлявся виборам з «антіпаньстеством усьмежем»? А сотні вязнів, а дикі знущання наказних комісарів та поліцая. А заборона науки в рідній мові, а переміна школі на чисто польські, а уневажнювання права прилюдності в рідних школах за рідні гроші, а ваші Прушинські, Собінські та Грабські й інші — це ви забули? А сотки звільнених учителів і насильтства над ними, а провокація до зміни віри й національності — це чиє діло?» «А пацифікація у Галичині, переведена руками ваших синів і братів над нашим невинним селянином? А ті покривавлені тіла, ті знасилувані жінки та потріскана від батогів шкіра? Нічого вам не каже? А наїзди ваших уланів — як за часів Домейки й Довейки. А руїна всього нашого культурного здобутку? А читальні, бібліотеки, кооперативи, союзи, амат. гуртки?

Це що панове угодолюбці? І ви дивуєтесь, що є УВО, що є терор, що є відплата — і ви ще нині хочете згоди? «Тих болів, тих торту, тих мук, задаваних століттями вашими руками, не загоїть ніякий Голуфко, та тим менше «Пшияцель Люду». І коли тут в Аргентині шукаєте ви початків до згоди — то слабий з вас психольог. Чи ви думаете, що той рільник, якого ви вигнали з його землі, осаджуючи на неї свого мазура, кольонізуючи його дідизну польськими легіонерами, що той рільник повірить у ваші фальшиві залицяння? Ні, пане, — той зараз зпролетаризований хлібороб ненавидить вас цілою своєю істотою, від нього не ждіть допомоги».

«Коли ви думаете, що таким слабеньким артикулом ви придбаєте клієнта для П. К. О. (польська каса єщадності) — то ви в блуді. Кожний українець розуміє, що гріш уложений у польській інституції — помандрує у Польщі на нову пацифікацію, на денационалізовання наших дітей; на нищення наших шкіл, на будову нових вязниць, на удержання 50.000 поліції, на польських уланів, на мазурські кольонії. Кому не жаль невинних жертв, хто замісць серця камінь в грудях носить, хто забув рідну мову, хто не бачив муки нашого інваліда, хто не знає про руїну в Галичині, хто не чув страшних криків мордованих, хто не бачив конячих батьків, матерей, сестер, братів, дітей, — той нехай несе свій кріавий гріш в руки ворога, в руки пацифіканта, той може годувати гнобителя — але того: хай прокляне рідна мама, батько; хай забуде про нього рідний край; хай забуде про нього єдиний, справедливий й великий Бог!!!»

Українці! Наші брати в Аргентині показали нам як кожний з нас може боротися успішно з ворогом!

Що це є «реальна політика»? На це питання відповів розуміється, (проти своєї волі) один із «реальних політиків» наших. «Діло» в 10. II. б. р. пише: «у понеділок сойм дальше радив над бюджетом м-ства внутр. справ. У дискусії від українців промовляв пос. Ладика. Він сказав, що щойно в соймі зрозумів, що значать слова «балакай до лямпи». Розуміємо, що нас трактують так, наче б ми мали балакати до лямпи, та ми цим не зражуємося!!!. Виконуємо наш обовязок(?) супроти нашого народу. Бо віримо, що прийде хвилина, що працюючий польський народ!!! призадумається(!) над українською справою та порішить(!) її разом із українським народом згідно з принципом самовизначення народів. (Голос із Б. Б.: Як ви це собі уявляєте?) Працюючий польський та український народ уявляє це собі. Голос із Б. Б.: Він саме балакає до лямпи).

Ось ця коротка нотатка передає (проти волі наших «реальних політиків»), як не мога краще, цілу суть «реальної» політики наших парламентарних репрезентантів та радикальної, клєрикальної й ундівської партій. Поляки Ім кажуть: «балакаєте до лямпи», вони самі знають, що «балакають до лямпи», авсеж таки вони тим «не зражуються», бо вважають, що «балакати до лямпи», це «обовязок» супроти нашого народу!!!

Нема що казати — «реально»!

Вуличні бої.

Марш через місто.

Коли в місті находитися противник, то похід озброєних відділів через місто має бути надежно забезпечений перед такими несподіванками, як напад ворога з бічних вулиць, обстріл із домів, дахів, тощо. Відділ, що йде через місто, має бути самовистачальні, бо з огляду на труднощі лучби буде тяжко ім помогти; тому повинні складатися з піхоти, відділу машинових крісів, саперів, евент. і гармат.

З огляду на утруднену лучбу з рівнобіжними вулицями, кольона обмежується на сторожі: передня та задня й висилає рухом патрулі до бічних вулиць, але тільки для провірки чи не є в тих бічних вулицях ворог або для закладення в тих вулицях перешкод; по переході кольони, ті патрулі прилучаються до неї. Патрулі не висилається ніж до рівнобіжних вулиць, бо це означало б їх знищення: рівнобіжними вулицями можуть машинувати не патрулі, але тільки сильні кольони (піхота, маш. кріси, сапери). Тому при чинності на більшу скалю висилається до рівнобіжних вулиць самостійні кольони, забезпечені тільки з переду іззаду.

Перед передньою стороною добре вислати розвідчиків, у цивільному убрани, а за ними панцирні авт.

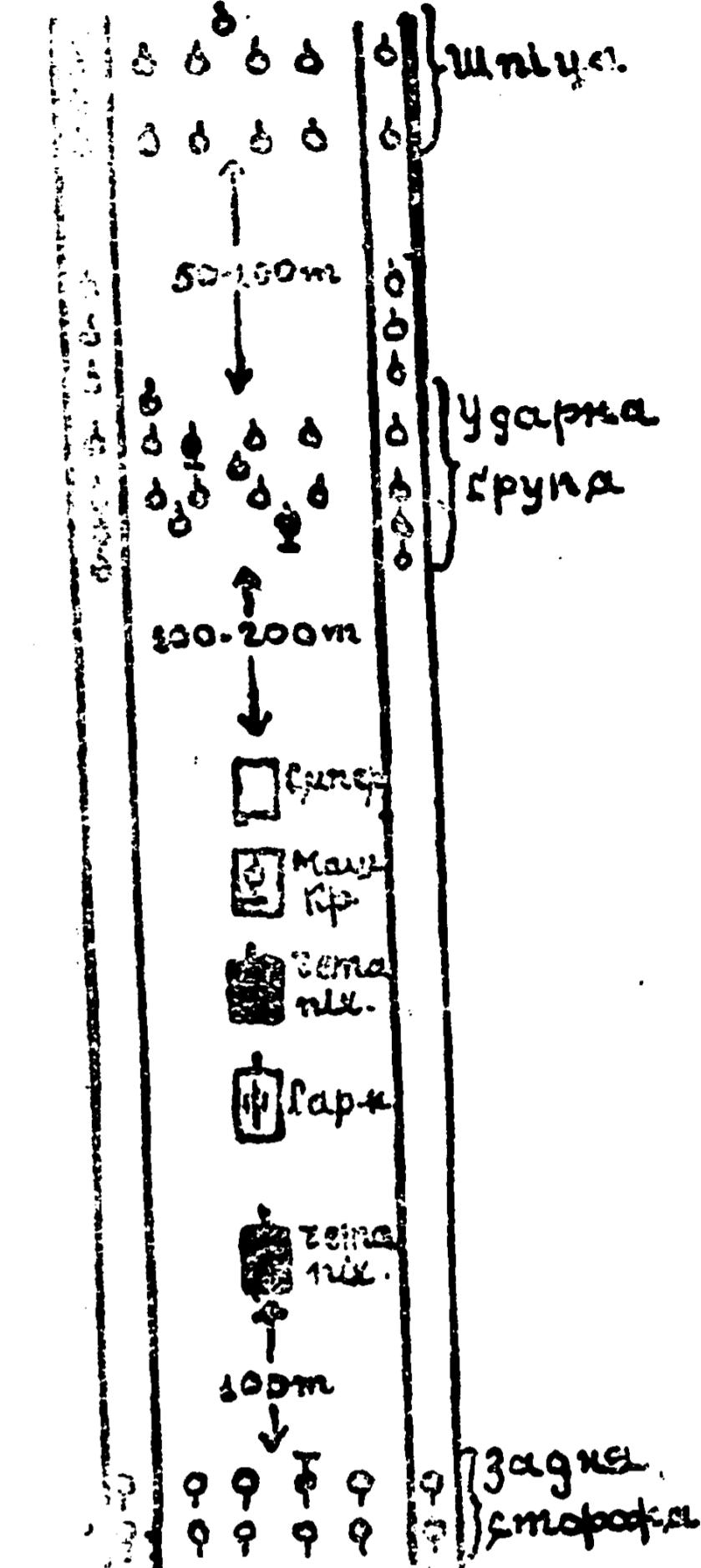
Передня сторожа, складається із двох частин: 1) т. зв. шпіци в силі приблизно 1—2 роїв; всі мають ручні гранати, револьвери й кріси; йдуть вони рострільною двома рядами: половина їх іде боками вулиці гусаком (2—3 з кожного боку) і, маючи припраєні до стрілу кріси, обсерують протилежні камянниці й дахи; у випадку стрілів із дахів чи вікон, лише ті стрільці — обсерватори відкривають вогонь на ворога, а решта уступає з середини вулиці під стіни та чекає приказів; при шпіці повинні бути провідники, що знають добре місто; 2) за шпіцею, на віддалі 50—100 м. йде дальша частина передньої сторожі т. зв. ударна група, озброєна рівнож ручними гранатами й крісами, а то й ручними і легкими машиновими крісами. І при ударній групі, що іде в рострільний у кількох рядах, по боках вулиці йдуть стрільці — обсерватори, що в разі потреби відкривають вогонь на ворога, коли він стріляє з вікон і дахів. Ударна група в звичайні в 2 рази так велика як шпіца.

Головні сили кольони посuvаються 100—300 м. за передньою стороною; серединою вулиці йдуть машинові кріси, моздирі, гармати, табор, — а відділі піхоти йдуть або між ними або по боках вулиці.

Задня сторожа формується так само, як і передня, а при менших відділах як шпіца. Добре мати тут готовий до стрілу тяжкий машиновий кріс на возі чи авті.

Приклад маршу кольони силою:

- 1 сотні піхоти,
- 1 чети маш. крісів,
- 1 чети артилерії,
- 1 відділу саперів

На випадок нападу стріляють тільки: шпіци і стрільці — обсерватори. Решта криється пошід мурі та посувався наперед.

Коли кольона посувався під час боротьби в місті, тоді добре, коли супроводять її по дахах відділ патрулі, що боряться з ворогом на тих дахах чи коли він стріляє з вікон по протилежному боці вулиці. Ще ліпше, коли кольона йде під охороною машинових крісів, установлених у будинках, звідки є далекий обстріл.

Очищування площ і вулиць з юрби.

Коли хочемо очистити площину від юрби, тоді підсувається озброєні відділи частиною вулиць, що ведуть до площі, а не концентрично всіма вулицями, бо тоді не дамо можності юрбі вицофатися з площині без боротьби; хіба, що ходить нам про захоплення цілої юрби та не залежить нам на тому, чи вона піддається добровільно чи розпочне з нами бій.

До розпорощування юрби уживають засадничо піхоти або панцирних авт. Кінноти можна ужити лише в початку, коли юрба шойно збирється.

Найліпше коли відділи посувався до площини рівнобіжними вулицями. На вулицях, якими посувався відділ, треба здергати всякий рух. Задні забезпечуються стійками, евент. чи перешкодами. Тим самим способом забезпечується бічні вулиці перед самою площею.

При підході на площину добре поставити машинові кріси на дахах чи горішніх поверхах нарімних домів, що панують над площею. Виходи вихідних домів, що панують над площею.

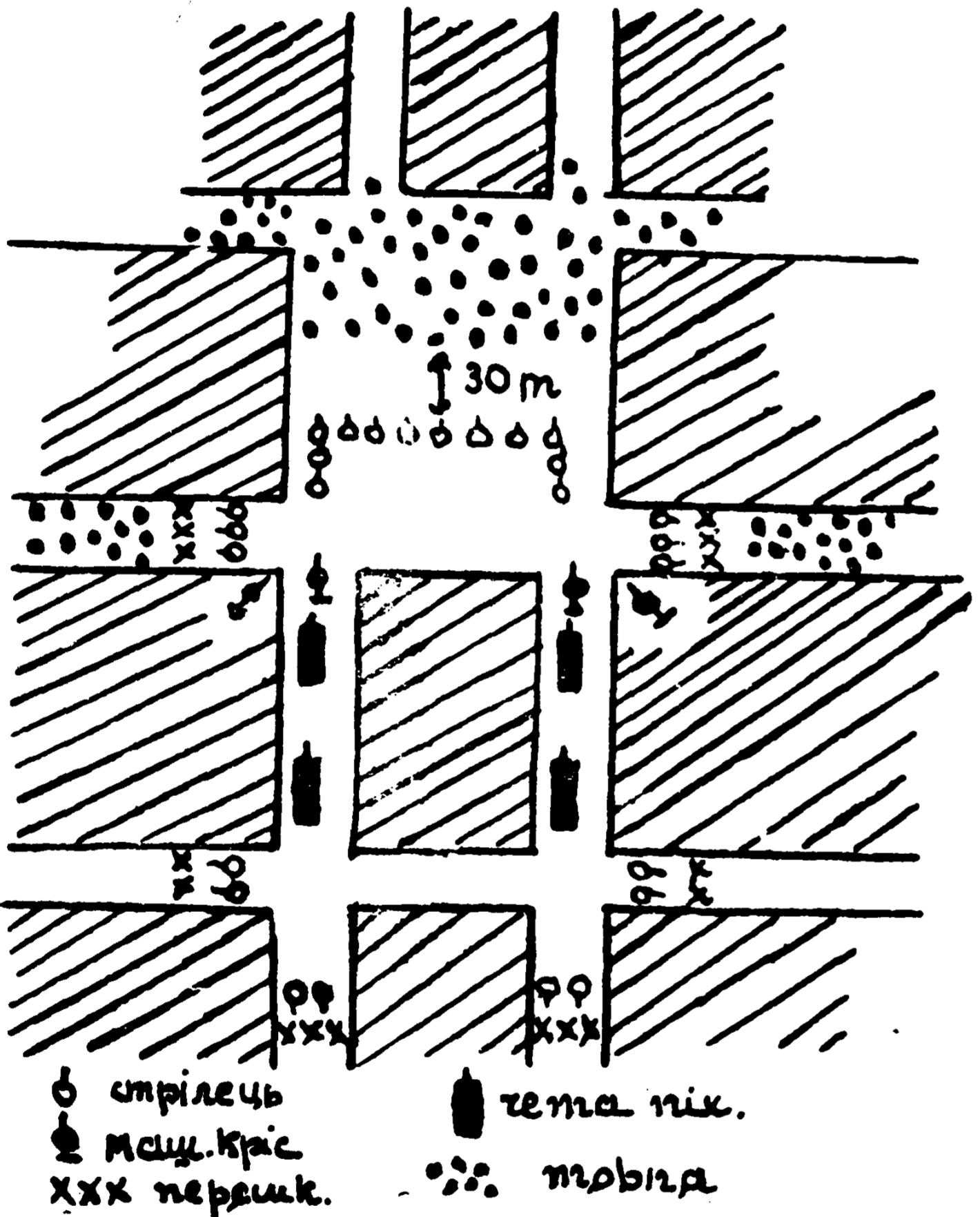
лиць, якими підходить військо, забезпечується машиновими крісами, а ще лішне моздирами піхоти.

По виході на площа піхота утворює чотирокутник. Командант визиває товщу 3 рази до розходу, а коли це не помагає, розганяють натовп наперед прикладами крісів та багнетами; коли би й це не помогло або коли б вже перед тим натовп зачав стріляти, тоді треба стріляти в натовп, найлішче в ноги. Коли напереді находиться жінки й діти тоді кульбами здергують напр передніх рядів товпи, зате на задніх (де находяться мушини, а передусім провідники) кидають гранати ручні або крісові. Зараз можуть стріляти машинові кріси і стрільці з поверхні камяниць наріжних. (Це прияте поступовання війська треба мати на увазі, колиби ми творили товпу, а ворог військо!)

Замість стріляння можна по 3. візванні до роз-

ходу, ужити нетрійливих газів (подразливих, слізних), що находяться в ручніх і крісовых гранатах, бомбах аеропланових та димових; спеціально димові бомби ділають панічно на товпу, бо в хмарах диму тратить вона орієнтацію. Крісів і ручні гранати з газами кидається в самий натовп, бо їх відламки ділають слабо і на обмежену віддалю. Зате газові бомби аеропланові і стрільна моздири в піхоті кидається не в натовп, але побіч, хіба, що натовп виступає дуже агресивно. Рівно ж можна гази розприскувати при помочі чоловічих стрільців або з дахів чи вікон домів.

Коли від натиском відділів натовп залишає площа, то за нею посувуються призначенні завчасу відділі і вони замикають всі вулиці, що ведуть до площи перешкодами й стійками. У разі потреби можна вивісити написи, які забороняють під карою смерті переходити означену лінію.

Очищення вулиці від натовпу відбувається подібним способом, з тим, що розпорощується натовп до сусідніх вулиць.

Відгородження частини міста є нераз під час бою або перед ними потрібне, напр., під час розвіювання населення, перешукування домів, тощо. Тоді треба здергати весь рух вуличний, а вулиці позамикати постерунками та перешкодами в ішпанських кілів, дротяних вальців, барикадами. Стійки устанавливають за перешкодами при входах до домів, щоби вони могли сковатися при стрілянні

власних маш. крісів, установлених в глибині вулиці, 150—200 м. перед перешкодою вивішують написи з застереженням, що хто перейде перешкоду буде застрілений. Стійки можуть мати газові стрільни, які в разі потреби кидають за перешкоду, або зірники газові, з яких вистрилюють газ.

Таке відгородження частини міста не може тривати довго. Тому треба визначити місця для переходу населення за перепустками. При таких місцях треба мати поготовля. На перепустки треба уживати одинакових формуллярів.

Хроніка.

Судові розправи. 20. I. 1932. р. у Львові, перед судом присяглих, відбулася розправа проти уч. гімн. Вол. Тусевича, обвинуваченого за § 58 за розкидання нелегальних летючок

(УВО) під церквою св. Миколи у Львові; обжалованого засуджено на 3 міс. тюрми.

— Перед тим же судом у Львові, відбулася потім розправа проти Ф. Чайки, селянина

(53 роки), обвинуваченого з § 58 за розліювання протидержавних відзов; обжалованого звільнено.

— 25. I. б. р. почалася у Львові, перед прис. судом розправа проти був. послів прал. О. Кунишкого та д-ра Заваликута, обвинувачених з §§ 58, 65, 300 і 308 за виголосування протидержавних промов на вічах; обох обжалованих засуджено на кару тюрем по 6 міс. з відложенням кари на 5 років.

— 5. II. б. р. у Львові, перед прис. судом, відбулася друга розправа (на підставі оречення найвищого суду у Варшаві) проти В. Процишина і Б. Гевка, обжалованих в злочинах з §§ 58, 59, (УВО) та 166, 167 (саботажі); засуджено Б. Гевка на 4 роки, а Процишина на 1½ року тюрем.

— 8. II. б. р. у Львові, перед прис. судом, відбулася розправа проти І. Т. Мітрингі, студ., та Т. Кордуби, молоч. практиканта, обох з Тернополя, обвинувачених в принадлежності до ОУН, переховування «Сурми» та зброї. Мітрингу засуджено на 1½ року тюрем, Кордубу звільнено.

— 10. II. б. р. відбувся перед львівським судом, прис. процес проти В. Пастушенка, З. Пузя, В. Кадлубицького, І. Багрія, С. Клима, І. Кравчука, І. Гевка і Я. Порохняка, селян зі Шилів, пов. Збараж, обвинувачених у принадлежності до УВО (§ 58); засуджено В. Пастушенка на 8 міс. тюрем, З. Пузя та І. Багрія по 6 міс. тюрем, а інших звільнено.

— 30. I. б. р. відбулася в Комарі розправа проти посла Г. Тершаківця, обвинуваченого за § 305 за промову на вічу; обжалованого звільнено.

— 16. II. б. р. перед судом, прис. в Львові по ч. вся процес проти 1) Я. Поповича, 2) М. Сенича, 3) П. Костюка, 4) Д. Березняка і 5) Б. Петришина, обвинувачених з §§ 166 і 167 (підпал); Поповича і Сенича наглий суд вже за це засудив на кару смерті з заміною на досмертну вязницю, знову ж Петришину передав судові присяглих. Поповичеві і Сеничеві тепер суд не визначив нової кари, зате Костюка засудив на 5 літ тюрем, Березняка на 2 місяці вязниці, а Петришину звільнин.

Слідство в справі Голуфка та польська слідча процедура. Перед кількома місяцями заповідали польські часописі, що слідство в справі вбивства Голуфка вже закінчено й його віслід має слідчий суддя оголосити в часописях. А проте недавно польські часописі донесли, що слідство проти Сенишина, Кобільника, Бутрина і Коиська, що їх заарештовано в підозрінні вбивства Голуфка, покінчено. Натомісъ слідчий суддя в Самборі Длугевич веде проти тих самих осіб слідство за напад на пошту в Трускавці.

— Можливо, за кілька місяців довідаемося, що й це слідство припиняється, а натомісъ розпочнеться проти тих людів слідство за... напад під Печеніжином. Взагалі досить цікава «слідча» процедура: наперед ловлять перших ліпших людей, а щойно потім «слідять», що заарештовані могли зробити. Коли переконуються, що вони першого злочину не зробили, тоді «слідять» далі, бо ануж якийсь інший зробили. Коли взяти на увагу, що за минулі роки було тих невислідженіх злочинів подістком, а далі «поспішність» польського слідства, то перед згаданими вгорі людьми,

заарештованими початково за вбивство Голуфка, є гарні перспективи — «слідство» найменше 2—3 роки!

Подібну «слідчу» процедуру бачимо й супроти інших людей, обвинувачених початково таксамо у вбивстві Голуфка. Цікаво, що ті інші люди перебувають навіть не в Польщі, а в Чехословаччині. Справа виглядає так: ще у вересні мин. року (отже півроку взад!) заарештували чеську поліцію в півн. Чехії 3-ох українців за нелегальний перехід кордону. Був це якраз час, коли польська та чужинна преса гомонила про вбивство Голуфка, про напади на поштові амбулянси в Галичині, арешти, тощо, та коли хочби й найменше підозрілий факт зараз звязувано з тими подіями та розмежувано до розмірів сенсації. Так, напр. звязано з убивством Голуфка 2 польських студентів, що їх як сліпих пасажирів, придержано на норвезькім кораблі в Латвії; то знову прогомоніла в пресі вістка, що вбивники Голуфка були на території ЧСР, та що вдалося їм втекти до Австрії, або що вони пробувають у закарпатських лісах, де вже заряджено облави, тощо. Так було й тут; коли чеська поліція випустила на волю, заарештованих за нелегальний перехід кордону, згаданих 3-ох українців, втрутилася до цього всього польська влада, утотожнюючи заарештованих з тими 3-ма українцями, за якими у вересні видано стежні листи за напад на поштовий амбулянс під Печеніжином, та жадала їх видачі як звичайних бандитів, що не мають права азилу в чужій державі. Та заарештовані довели, що вони не мають нічого спільного з нападом під Печеніжином, бо в хвилі виконання нападу були на території ЧСР та що вони не тотожні з тими, за якими вислано стежні листи. Тоді польська влада закинула їм... вбивство Голуфка, а коли і від того вони очистилися, то... напад на пошту в Трускавці; і так один злочин за одним, представляючи до того всі ті злочини, як кримінальні, а не політичні. Беручи на увагу, що полагоджування справи дипломатичною дорогою триває дуже довго, — ціла справа й до нині ще не закінчена, а згадані люди й до нині «очищаються» від закидуваних їм злочинів.

Як то ляхи можуть вискати з пальця цілу історію з ув'язненням і видачею? 11. січня б. р. в кількох чеських часописях з'явилася вістка, що, мовляв, на залізничім двірці в Жиліні вдалося жандармерії заарештувати 4. I. б. р. якогось підозрілого українця, а йдучи по його слідах, вдалося зараз зловити в Ліберці цілу групу українців, буцім то бандицьку шайку, яка мала за собою кілька нападів на словацькі та польські поштові уряди: при тому наведено їхні імена, між якими подибуємо імена людей, за якими польська влада вела вислана стежні листи за напад на поштовий амбулянс під Печеніжином у літі мин. року.

Вістку ту передрукувала польська, а за нею українська преса в Галичині. За кілька днів польська преса, на пілсті «звідомлень своїх кореспондентів із Варшави», писала, що всіх заарештованих українців чеська влада видала польським судам, при чому від себе ддавала, що це вбивники Голуфка, та що їх негайно перевезуть до Львова. Рівночасно з тим з'явилася в пресі інформація, що поль-

ська влада відкликала нагороду злп. 100.000. — за зловлення вбивників Голуфка.

Та швидко потім зявилася в польській пресі друга вістка, що заарештовані в ЧСР українці не мають нічого спільногого з вбивниками Голуфка, але причетні до нападу на поштові амбулянси. До того ніби показалося, що їх чехословацька влада ще не видала.

Та ось з кінцем січня знов польська преса писала, що ЧСР таки видала заарештованих українців, при чому вже згадувано тільки про 3-х людей, а не про 6-х, як давніше, та додано, що їх обвинувачують за напад на поштовий амбуланс біля Печеніжина і що їх вже перевезли до Коломиї до розпорядження тамошньому окр. судові, який розписав за ними стежні листи.

Всі ті відомості про якісн арешти в Жиліні та арешти в Ліберці з початком січня б. р., а зокрема про заарештовання тих людей, за якими були вислані стежні листи за напад під Печеніжином, далі вістки про видачу їх Польщі, а тим більше про перевезення їх до Коломиї, є простою фантазією. Початок тим фантазіям дав пресовий відділ польської амбасади в Празі, який вислав до чеської преси комунікат про згадані вище арешти. Декілька чеських часописів зловилися на той комунікат і видрукували ті фантастичні відомості та дали тим способом тему для писанини та снування дальших фантазій польської преси.

Англійці в справі члена УВО Дацишина. У справі члена УВО Дацишина, засудженого ляцьким судом на кару смерті за напад на поштовий амбуланс під Бібрю, в половині січня б. р. низка англійських учених, публіцистів та політиків вислали телеграму до президента Польщі, домагаючися уласкавлення Дацишина. Телеграму підписали: Raymond Bressey; c. Delisle Burns; Kathleen D. Courtney; Canon Donaldson; St. John Ervine; G. P. Gooch; Professor Gilbert Murray; Henry W. Nevinson; A. Maude Royden; Bertrand Russell. Ця телеграма викликала у Варшаві неприємне враження, бо вона доказує, що чужинці цікавляться українськими справами більше, ніж це було бажанням Польщі.

Петиція полк. Р. Сушки в справі тортуру у польських тюрмах. З кінцем мин. року вініс до Ліги Націй петицію в справі систематичного тортуровання укр. політичних в'язнів у польських тюрмах полк. Р. Сушки, який останніми роками кількома наворотами сидів у польських тюрмах. Як і можна було сподіватися, в Союзі Народів не діжалася вона позитивного полагодження (про це нище) та не дивлячися на це, свою ціль вона осягнула. Справа в тому, що рівночасно з поданням її до Союзу Народів, її поширені по ріжких країнах, де вона знайшла широкий відгук у пресі ріжких держав, а світова опінія просто жахнула від фактів, що їх петиція подавала. Під натиском тієї світової опінії була вона принята Союзом Народів та оголошена в офіційному виданні С. Н. — При тій нагоді треба піднести, що українське бюро в Лондоні, що то так дуже хвалиться «веденням широкої української пропаганди в Англії» (зде більша це не його робота!), відмовилося перекласти ту петицію на англійську мову та поширити її

в Англії; тим не менше й без його помочі її поширені, найшла вона широкий відгук в англійській пресі, а що більше, делегат Англії в Союзі Народів — лорд Сесель базував на тій петиції свою промову на Раді С. Н. 30. I. 1932. р. Та не дивлячися на приняття її Лігою Націй, передання її до Комітету Трьох та на Раду Ліги Націй, та не дивлячися на виступ лорда Сеселя, її замято, не винесено на її підставі ніякого рішення, отже тим самим передено над нею до порядку дня. У звязку з тим преса ріжких країн висловлює своє велике обурення, а, напр. «Reichenberger Ztg.» (3. II. 1932.) так пише: «Звіт японського референта Сато минулого суботи в Союзі Народів треба назвати **політичним у лиці людства**. «Ці похорони першої кляси відносяться саме до нагого зажалення був. полковника української армії Романа Сушки в справі нелюдських знищень і катувань українських політичних в'язнів польською поліцією. Тому, що українці поза правом скарги до Союза Народів не мають ніяких реальних законних засобів, то призначено в останній інстанції правильним цей стан, що перед кількома місяцями обурював цивілізований світ. Союз Народів одобрює отже, коли політичного в'язня бути п'ястуками по лиці (не кажучи вже про копання ногами й ломання ребер), коли йому викручують пальці, коли цей в'язень висить зачеплений ногами в горі, а головою занурений у кіблю, повнім води, коли молодому хлопцеві вливають силоміць велику кількість води, насідком чого приходить атака удушення, і це все з тою ціллю, щоб од гідного спожаління і найчастіше невинного видобути зізнання. Преса всіх країн знайшла свого часу відповідну назуви для цих грубостей: методи тортуру **жінок і найдикіші чорні племена постидалося**. Союз Народів, який турбується, до того з ярким неуспіхом, про поладнання ріжких суперечок, толерує стеже те, що в середку старої Європи, не далі як один день дороги поспішним поїздом від Відня, існує держава, повна слів про цивілізацію, якій переходить безкарно це, що вони доручує своїм урядовцям звірські методи поступовання супоти політично підозрілих членів національної меншини. Так воно є, бо доказано, що самі високі урядовці приглядалися, як і дічинені органи тортурували українців, але про скаргу не було чутки». «Можливо, що Союз Народів і поляки собі взаємно віншують з нагоди цього успіху, бо знову вдалося їм втікти від катастрофальної критики. Але сумно представляється така дипломатична перемога!».

В річницю закатування ляцькою поліцією бл. п. Ольги Басарабової, члена УВО була заповіджена панахида у катедрі в Станиславові. Однак панахида не відбулася, бо духовники наші з під стягу уголовця еп. Хомишина відмовилися її відслужити. Та хоч було відомо, що панахида не буде, українське громадянство заповчило церкву та відспівало «Вічна пам'ять». Обурене громадянство піднесло думку, щоби на будуче відправляти панахиду в пам'ять бл. О. Басарабової у місцевій протестанській церкві.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Просить складати в краю на
«Політичних В'язнів».

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

ч. 3 (54)

БЕРЕЗЕНЬ

1932

На зов революційних фанфар...

Нарід підняти до чину,

Хай вчує в жилах кров!

Хай серце ударить нестримно на революцій-

[ний зов!

Хай вхопить зброю у руки,

рука хай стане із криш!

Вперед до походу, до слави для України Ца-

[риці!

Негайно станмо до бсю!

Почнім загін, партизантку!

Союзник нам буде віра. Жорстокість і месть

[за трабантку.

За наші села пропавши,

За наші могили розріти,

хай месть нам груди розірве...

(груди в полатаній світі)

Селяне!

Це ваше

одніяте, ограблене ворогом лютим.

Не дайте сміятысь злочинцям!

Напором напружним, скутим,

всі як один,

одним бажанням розплати

і мести! —

ворога маєте збити,

рознести!

Ще нині до бою!

Станьте під брамами Львова!

З кровю кипучою,

з охотою рвучою,

з оком огністим,

з серцем зарвистим,

з кличем сильнішим від мін

ми з мести зродимо чин.

Ми виріжем дике насіння

аж до коріння.

Випечем гадам утробу!

Хай змиються кровю вогняно,

на славу нашу багряно,

загравно, далеко щоб чули:

Ми княжі чином вернули!

Вернули з честю, у бою, на галицьку стійку

[весною.

Нечесть ізмили кровю, залізом.

Ганьбу вогнем випікали.

Гори карпатські орлами вкрили. Орлами пол-

[ками там стали.

Тоді то злопочуть побідні прaporи. Тоді то

[зрокочуть бандури і кобзи.

За нашу націю, за Україну

долини і гори

у нездобуті мури

здержали, скинули подлій тягар

на зов революційних фанфар...

З нагоди Шевченківських роковин.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні — чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені...

Та не однаково мені
Як Україну злії люде
Приспілять лукаві і в вогні
Її, окраденую збудять —
Ох, неоднаково мені...

Лунає голос генія Тараса. І каже він: не-
хай — все одно, що зі мною станеться, щоб
тільки моя Батьківщина була вільною, щоб
не страждала...

Чи можемо денебудь знайти більш героїчну
любов? Там горів ідеал. Яскраво немов сон-
це. І десять років важкої неволі грів цей іде-
ал розірвану душу поета, кріпив, не давав
передчасно знемогтися, ступіти, збайдужіти,
полягти генієві, вливав віру — гарячу, тверду
— що колись таки встане вона — сподівана,

дорога воля України, окроплена вражою, злою
кровю...

Однаковісінько так, як 85 літ тому, про-
мовляє з могили дух генія і сьогодні... Народ
окрадений, закутий. Евразія банкетує. Гуляють
вороги та пустошать нашу — не свою землю...
А ми?.. Дивимося, позіхаємо, нарікаємо, блу-
каємо манівцями, жебраємо милостині, апе-
люємо до справедливості світа, гуманності
ворогів, філантропії чужинців. Дарма! Не бо-
лить це їх. Їм байдуже. Справедливість — вона
тільки для дужих. Волі не дарують, немов ту
милостиню, ні кому. Хто її любить, той має
сам собі взяти її, власними руками вибрati її
з вогню — пожежі.

Прокинулася Україна. Та захлинувшися
кровю своїх таки дітей, застогнала та замовк-
ла... Забрящали надто важкі кайдані... І не
схаменулися. А обіздрилися — вже запізно
було. Так. Україні сини — діти не відчули
в гарячому моменті пожежі божеські слова

гнія: «Мені однаково». Не горіла свята любов до ідеалу. Юрба затуманена, темна та голодна... Найвища рациі — бог існування для неї: шлинок.

«За шмат гнилої ковбаси
у вас хоч маму попроси
то оддаєте...»

Чи не так у розпуці кричить пророк?

Страшний, шалений час, у котрому живемо. Скрайній матеріалізм затуманив широкі маси світу. Шалений танок довкола золотого теляти. Оцей матеріалізм витискає своє тавро на юрбі, робить із цілого життя базар... В оцюму багні повільно тоне й Україна. Комуна, майстер усього злого, неприродного, перекрученого, ставить життя України шкереберть. А за нею інші вороги систематично розкладають життя України як нації.

А ми? Особисті спори, дрібничкові, вузько-практичні та грубоугілтарні інтереси, обмеженість, релігія матеріалізму, розводнені, безкровні дебати, всілякі чужі ідеольгії, якісь смішні, безхребетні світогляди — виповняють ущерб наші думки. Правда, любимо Україну, кожний на свій лад, але поза цим не здаємо собі ніякі справи, хто й що таке вона та Україна, чого жадає від нас усіх, без ріжниці та що нам узамін може дати... Уявляючи собі вільну Україну, висовуємо таки себе на перший плян — бачучи в ній невичерпане джерело наживи, корму для ненажертого, порожнього шлунка.

А час минає рівномірно, монотонно. Ми, живучи з дня на день, дуримо себе голословними фразами й не полишаємо по собі ніякіського сліду, як той човен по воді. Аж страшно згадати, що за контраст являємо ми собою в концепті народів. Сорокмільйонний народ, що

його природа випосадила не як мачуха, але як мати, ситим чорноземом, багацтвами підземними, духовими здібностями, тощо, а ось не грає у світі хоча б такої ролі як маленька Литва, Латвія, Естонія, Альбанія, тощо. Хіба не страшно?

Але чому? Сьогодні клекотить у цілому світі. Ніби — сьогодні мир, але позаочно, скрито, напружено, гарячково іде підготовка до завтрашньої війни. Під плівкою миролюбивих фраз та заяв про мир дужих світу цього, горить вулькан, який, хто знає, чи не вибухне вже в найблищім завтра. Гарячково приготовляються всі — і переможці й переможені. Скріплюють з кожним днем свої кадри, розбудовують техніку, продумують зброю, страшнішу одну від одної, на знищенні свого противника, ворога. Не оминають ніоднії нагоди, що лише можна використовувати. Настрій, мораль та ідеал ведуть певним шляхом. Одна мета. Знають ясно, чого хочуть. Фільсофія їх існування та стремління певна та ясна: — Нашій волі та інтересам нашої нації мусить лягти ворожа воля. Горе переможеним! Боротьба в самому розгарі. Нікого не милують, нікому не співчувають, не узнають ніяких формул права та справедливості. Право належить дужому.

А ми, цілий наш народ, по невдалім зриві розгромлені, обезсилені, стоїмо осторонь, відсунені дужками та приглядаемося отому танкові. Не творимо боєвих кадрів. Виглядає немозби не мали ми що боронити. Скріплюємо чужі кадри, чужі ряди. Народ рабів та слуг. Чужому богові служить, живе чужими ідеями, вірить у чужі ідеали та за них може вже в найблищім завтра боротиметься. Хіба не так? Бо він свого бога—ідеалу не бачить.

Ще один день...
(З циклу «Местники»).

У несторіній жадобі прохододи гасне жар розвиненої землі. Сонце провалилось за кам'яний шпиль гори, і дібне до великої краплі загускої крові. В долині Богдана Хмельницького розжарене каміння видикає рештки пристрасної теплоти, а місяць зазіє над усім, мов завмерле вагадло годинника. Довгі тікі від скель, каменів та по розвиданах по них сосонах. Вони, байдужі мазки недбалого маляря, застигли на зім'ятому по хотнищі... Грізна, непорушна типа.

— А як ми програємо... — каже Ольга.

— Треба бути божевільним, щоб вірити в вигру — відповідає Демид.

— І все таки...

— Ми йдемо... Та це ж таке ясне! Боже! Ми програємо. Ми згинемо, а з нами загине кілька сотень людей.

Місяць обливав ці дві постгаті світлом. Незнаними нікому стежками через урви, каміння та кущі волючих рослин, спускаються вони в долину, де на них чекає повстанчий штаб.

Сьогодні рішуча ніч. Сьогодні перші сходини передової сторожі боєвиків. Поля, яри та ліси обставлені на мілі зірками вартовими, що сполучені між собою гаслом. Всі засоби обережності передбачені заздалегідь. Місця сторожа так званого швидкого ратунку, озброєна револьверами і гранатами, залигли у трьох найбільш доступних місцях. З півночі — багно, річка та очерет; зі сходинами —

ти годі чекати небезпеки. Кам'янисті шпилі, покриті чагарником зі сходу, закривають доступ із боку міста, до якого від долини Хмельницького — дванадцять кільометрів.

Денис і Ольга йдуть поволі, обережно. Південної вечора. Збірка повстанчого штабу має відбутися за годину, а перегляд повсіянчих боєвих груп у дванацятій.

Країцього місяця для розвитку воєнних операцій тяжко знайти. Долина оточена горами. На шпилі, що лежить перед нами, ми можемо скупчити всі наші сили, а кам'янисті скелі робитимуть нам добрий захист од гарматного вогню. З долини цієї є три виходи. На південь — до села Несторівки — більш-менш різний шлях, по якому можуть їхати панцирні авта, але нам й треба унеможливити це. На захід — із боку гори Божої — лише невеличкі вузькі стежки, якими левіве може проретися піхота. Два наших споростріли можуть цілком зручно відбивати наступ. Третій вихід для ворога цілковито не зручний: це цілий ланцюг більших пригріків і при наступі кожний із них треба здобувати окремо. Невеличкий відділ вояків із кількома спорострілами можуть легко стримувати наступ байдя цілого нуреня.

Так розважав проводир повстанців Демид. Він уже добре це все передумав; дні й ночі проходили йому над розбіркою плану нападу на 12. полк уланів, де він мав близьких приятелів. Один із них, що був минулі неділі на відпустці, відніс із собою інструкції, які мають заховуватися вояни-українці а разом з ними обов'язком було доносити хто,

наша душа — ідея безкровна, бессила. Вона не є імперативом, паном, який не терпить нічого чужого. Вона готова творити що — хвилі всілякі чудернацькі, безглазі симбіози — співжиття, щоб тільки впиватися блаженним спокоєм. Але коли того спокою нема, струя шаленого століття жене нас кудись у незнане й не питає.

Авсеж маємо зброю, що є сильнішою за зброю наших ворогів, за весь матеріалізм цілого світу. Ця зброя — це мораль, своя думка — ідея, всеохоплюючий ідеал. Це сила. Це підйома всіх подвигів, побід, триумфів. Тіло можна вбити, а дух ніколи. Оцю силу треба нам скріплювати, розбудовувати фанатично. Нам потрібно свого ідеалу, своєї віри, своєї думки — ідеї. Нас інтереси чужинців не сміють обходити, бо їхні інтереси завжди були, є й будуть для нас ворожими. Той їхній світ добрий тільки для них, але для нас потрібно нашого світу, щоб могли ми довільно, природно розвиватися та не творити серед народів такого великого контраста. Ідея та ідеал — це передумова. Оце одиноче, що не можуть забрати нам, хочи й найзапекліші вороги. Ми повинні знати, чого хочемо і до того чинно, послідовно йти. Тут ходить про — бути чи не бути. І справді, як приготовити ми наші кадри на рішаюче завтра, до якого нівідмінним та непозитним кроком веде такі самі життя — такий і матимемо успіх. Це треба вщепити в маси. Створити сталеву коначність фанатизму, об який позібуються всі ворожі наступи, немов хвилі моря об гранітне чоло скелі.

Остаточно треба зірвати з привичкою сентиментальності — ідилії, смирною співжиття — симбіози, угодсвінні та вирозуміння чужин-

ців, наших ворогів. Це безглазія, що ми своїх ворогів цілі століття розуміли, їхні права Ім признавали, корилися перед їх рациєю та плакали всілякі чудернацькі, безглазі симбіози — співжиття, щоб тільки впиватися блаженним спокоєм. Але коли того спокою нема, струя шаленого століття жене нас кудись у незнане й не питає.

Ми хочемо жити — мусимо відкінути все, що кволе, недокровне, безхребетне. Маємо нашу психіку раба — слуги перетворити на психіку аристократа — пана. Ідейність має раз на все витиснути з нашої розніженої, дрібничкової, розмріяної, годованої відпадками, базару душі — рабство, а заповнити її кезмінливово вартістю ідеалу. Тоді недвозначно знайтимемо своє місце, ніч нас не зможе звихнути, все будемо готові, вічно чуватимемо на постю та у пригідній хвилі дамо відсіч.

Ламентуємо, скаржимося, що нас кривдять, але в одповідь бачимо клащаті, кровожадні зуби, що кланяються на нас. Тому вчімся нічого не просити, а вільно, власними руками брати свої права. Правда, до цього потреба нам засобів, зброї, боєздатних борців та далекозорих, непохитних, немов гранітні скелі,

ли й де нестиме варту, яка сильна варта коло складу зброї, у стайнях, тощо. Все це Демид обміркує.

На місці сходин не було нікого. Демид і Ольга чекали, вслушалися в довкільнутишу. Гори мовчали й, здавалось, важко дихали, якби відчували, що над ними ось-ось має зірватися страшна буря...

— Так починається війна — каже Демид. І хай собі там у Женеві що хочуть кажуть. Хай собі радят, міркують. Ім добре балакати за мир, бо всі вони потребують його. Війна для них руїна, а для нас — визволення. Іх гасло — пануй, наше — визволи! Ми не складемо святої зброї, аж поки на нашій землі не лишиться ані одного ворожого вояка, поки не вийдемо з зачарованого кола поневіряння в рамках чужих держав, де над нами, мов над кріліками, пророблють безконечні експерименти. От пустити б до нашого народу заклик:

«Українці! Знайте, що ненажерливі хижаки баражуть закріпiti за собою стан посідання на наших землях, а разом із тим гризути за награбоване... Не піддайтеся оманливим гаслам миру, бо його не існує. Існує вічна, люта жерня: боротьба й горе тому, хто в житті пастиме задніх... Українці! Приготуйте ж ваші плечі до витривалості! Знайте, що муситимете нести на них трицятікілограмові торністри, муситимете замість капелюха надягнути сталевого шолома, а замість цигарки, носяти — чобої. Знайте, що будча війна, це війна газу, літаків, ховзака. Знайте, що не поможету-

вам при тому ні вані вселюдські гуманні ідеї, ні великі «вселюдські ідеали». А поможету вам — ваша вправність, зручність, уміння володіти протигазовою маскою, скорострілом, гранатою. Знайте, що сталевий ворожий ховзак не змілуеться над вами ніколи, бодай би ви були яким завгодно панциристом, соціалістом і бозначим. Він наповзне, розчавить, знишить і заведе над рештками переможених свій сталевий речим. Горе переможеним!

— Ех, — каже Демид. Скільки часу, дорогоцінного, багатого часу пройшло поки ми тішилися до такого переконання... а досі... квіління... вбогість... тупоголовий хлоп-радикал і його рабський, рибачий смуток.

* * *

Незабаром почали сходитися члени повстанчого штабу. Першим завівся сотник — кубанець, а він під одинадцятою були всі на місцях.

Почалися жваві обряди над виробленням остаточного пляну вимаршу окремих боєвих груп і їх операцій. Посередині повстанських проводирів досладна мала окопиць, на якій десять пальців вимальовув різні комбінації. Згодилися остаточно на плані Демеда, що був наступний.

12. полк уланів, що знаходитьться приблизно в сімох-вісімох кільометрах од повітового містечка, розташовані скадронами у трьох будовах, які стоять підряд. Вхід до їхніх касарн з пішохіз другого війця які, на віддалі приблизно ста кроків, стайні. Полкова канцелярія міститься в

проводирів—політиків. Але осягнемо все, коли буде нам дорожоказом — наш ідеал.

Вчімся від всіх, що нас можуть навчити ідеалізму. Вчімся від Мойсея, який — боровся за життя для свого народу. Чим були для нього розкоші фараонських палат, чим були для нього почесті, влада, коли в його душі жив невикривлений світливий ідеал: звільнити свій народ, завести його до обіцяної землі. І ось отою Мойсей бореться, страждає, осягає. Незвична віра в ідеал, послідовність, та фанатизм увінчується перемогою. Вчімся від Леоніда, Вільгельма Теля, Болівара, Вашингтона, Масарика, та багато інших. Як той Леонід маємо зробити та сказати: — Переходжий, як і ти меш до Спарти, скажи, що ми тут полягли, як це велить закон батьківщини.

Ідеалізм не робить чоловіка нездарним, кволим, нездібним до життя, а навпаки додає силу відпорності. Зі сірих індивідів неповоротного, дешевого матеріалу маси, творить дорогий клейнод, тверді сталеві чола гранітних скель—особистостей. Хіба тисячі наших геройів, поляглих од Чорного Моря аж по Сян, хіба вони не були загріті ідеалом? Кидалися вони в вір смерти, щоб перемогти, вибороти мрію мрій — волю України — або полягти! Хіба свята пролита кров мучеників дарма плила? Ніколи! Вона витиснула тавро, яке нестерти злобній руці ворожій, хочби якій дужій. І тільки так можна загартувати маси, скріпити віру та силу духа, роблячи для нас неможливе — можливим. У шаленім часі, в якім живемо нема часу й думати над буденним щастям одиниць. Бо це кується доля та щастя будучих поколінь, цілої нації. Хіба оставити нам рабство і неволю?

Багато в нас балакають про ідейність. На

жаль, у більшості це радше безідейність та брак всякої ідеалу. В нашему родинному житті плекают дрібні «ідеали»: наживи, посад, вигідного спокійного життя, лояльного слуги — громадянина, який ціле життя жадібно слідкує за яким охлапом, відпадком панським. Від найранішого дитинства без вправ у думанні не виказуємо власної ініціативи або коли вже і спромогаємося на щось, то виходить усе дрібничкове, маленьке, карловате. Ми навчені робити все на приказ, несвідомо. Коли й своє любимо, то ця наша любов безхребетна, недокровна; вона не то що не палить, але вона навіть і не гріє. До того додаймо всякі отруйні політичні відпадки чужих ідей, якими годують по чужих школах наївну душу наших дітей, додаймо такі ж «ідеали» ріжних наших політичних орієнтаційних груп, а матимо образ нашого «ідеалізму». З цим не поможемо Україні! Якраз оця безідейність і робить нас нездарними: думати, боротися, давати відсіч ворогам одної великої нашої пошматованої Батьківщини.

Тому наша молода генерація мусить плекати та скріплювати моральні сили в себе та в цілій нації. Вона повинна мати у руках зброю—ідеал, перед якою всі вороги безсильні. Повинна вона йти під прапором ідеалу та творчого чину. А будучі покоління України її недвідночно, справедливо осудять.

**

Право і справедливість не грають юніакої ролі у взаєминах між народами, що мають нерівні сили. Хто має в руках силу, перестає покликуватися на справедливість.

Г. ле Бон.

окремій будові, де мешкає й командант полку, а рівно ж і кілька вищих полкових старшин.

Але найважніше — склад зброй. Яку кількість і якість зброй має до своєї роспорядимости цей полк, нашій розвідці до цього часу не пощастило довідатися, але в кожному разі прикордонні полки мають її досить великі запаси... І заволодіти ними є первістком нашим завданням. Охороняють її посилені патрулі, які мають зміну що дві години. Трапляються випадки, що охорону несуть і вояки українці, і наколи нам пощастить попасті на певних людей, тоді могли бмо захопити зброй без одного стріла та ще й засі би про це довідався полковий штаб. Але й так, коли охоронятимуть склади зі зброєю поляки, нашим завданням знести їх, що зветься наглуго, тим більше, що відаль поміж складом і головними касарнями є неменше

В загальному наші боєві акції повинні розгорнутися так: ...Акцію роспічнемо вночі. До всіх головних пунктів, на яких зосереджено нашу увагу, приставлено певну кількість людей із проводирами, які найкраще відповідатимуть визначеному завданню. А є тих пунктах п'ятеро. Перший — перетинання в двох місяцях телефонних та телеграфних сполучень. Тут мусить бути приставлені люди, які вже мають у цій справі вправу й досвід. Друге — гміна з її поліцаями; треба вислідити де й хто з них має службу та стероризувати урядовців, з яких більшість нашіх хруні. Третє — склад зі зброя; пе — найголовніше; від зручності проведення цієї акції залежатиме дуже багато. Четверте — захоплення капцелярії, а п'яте — захоплення касарень.

Початок акції на всіх відтинках мусить насту-

Вуличні бої.

Оборона будинку.

Більшість воєнних ділань під час боїв у місті полягає на обороні та здобуванні будинків. Коли противник не має артилерії, тоді вистарчить відповідно приготувати дотичний будинок до оборони та обсадити його. Однак коли противник має артилерію, тоді не обмежуємося до безпосередньої оборони дотичного будинку: в одновідно забезпечено будинку залишається тільки мала залога, а з рештою оборону переноситься на сусідні будинки, вулиці, площи й огороди, роблячи випади та противіпади на цілім тім ширшим просторі, призначенні до оборони. В тому випадку дотичний будинок буде творити предмет остаточної оборони, коли ворог випер нас із ширшого простору.

Так у першім, як і в другому випадку, однаково треба приготувати будинок до оборони; при боротьбі на ширшім просторі треба ще й приготувати до оборони сусідні доми, вулиці, тощо.

До оборони надаються найліпше масивні доми з каміння або цегли, як напр., поштові будинки, банки, уряди, тощо. Ніколи не можна вибирати дерев'яний дім або такий, що має дах із легко-пального матеріалу. Коли є потреба боронити якраз останнього рода дім, тоді наперед зриваємо дах. Щодо висоти, то найліпше надаються до оборони двоповерхові будівлі, положені в якомусь парку чи взагалі серед дерев. Становища для стрільців засадничо не треба вибирати вище 1. поверх, хіба що вимагає того сворідність положення.

У вибрані для оборони будинку належить передусім забарикадувати всі зайві входи, залишаючи тільки погрібні для лучби і для відходу залоги входи, але й при них приготовляється за́да-

легідь матеріял для евент. швидкого забарикадування їх. Брами й двері замикають із середини, підпирають їх на скіс колами, а черги обкладують мішками із піском, землею, деревом, тощо, творячи таким способом верству, що задержуватиме ворожі стрільни. Коли є на те час, то добре перед брамою, знадвору насыпти землю, а перед тим насыпом викопати рів. Тому, що брами є головною ціллю артилерії, то не завадить, коли до того всього зсередини закидати ріжні предмети, як бочки, драбини, вози, меблі і т. д., щоб тим способом унеможливити згл. утруднити ворожій піхоті дістатися до середини й по розбиті брами артилерією.

Вікна в партері наперед забиваємо дошками, щоби ворог не міг дістатися до середини. Однак у дошках вирізуємо отвори для стріляння і то на висоті 1.30 метра від підлоги, а найменше на 2 м. від позему землі знадвору (щоб ворог не міг дістатися до стрільниць із вулиці). Потім вікна барикадуємо піском, балами паперу, тощо, і то або цілком (розуміється, залишаючи отвори для стріляння), або (як вікна на поверхні) найменше до висоти 1.30 м. від підлоги. Тим способом забезпечуємося перед ворожими стрільнами. Коли вікна є далеко від себе, тоді пробиваємо між ними в мурі стрільниці.

Балькона використовуємо для стріляння тому, що мають ширше поле дістрику, ніж вікна, й то на боки. Тут також робимо зabezпечення: на берегах балькочів клаємо мішки з піском або дошки, між які всипуємо землю або дерев. У підлозі балькону вирубуюмо діри для стріляння в долину до противника, коли він буде намагатися дістатися до дверей чи вікон у партері.

стухали тільки гори. Там по скелях вартують чуйні вітрові і ніч допиває паоці та жар землі.

Після почати розподіляти обовязки і ролі на кожний з пятьох ізмінених командантів пунктів наступу. Кожну позицію уважно обмірювали, підріховували кількість боєвиків, амуніції.

* * *

Шігодила дванадцята година. Місяць уже став у самій середині неба. Наради закінчені й погляди всіх звернулися на схід. Звідти мигнули таємничі короткі іскри-вогники і зараз же згасли. Звідси відловили такими самими знаками й усі присутні на нараді розійшлися по своїх місцях.

Демід і Ольга піднялися на кроків сто під гору й, засівши за великий урваним уламком скелі, зачали віддих і вдивлялися в темряву. Глуха, морозна тишина, тільки лінії лінії мигають та-

Х р о н і к а.

Судові розправи. 20. I. 1932. р. почався в Дрогобичі та з ріжними перервами тривав до 27. II. б. р. процес проти 42 українців, обжалованих з §§ 285—287 і 305 за приналежність до «Пласти». Засуджено 20 підсудних на вязницю по 3 місяці, а це: дир. В. Кузьмовича, О. Левицького, інж. І. Озаркевича, учит. В. Гавдяківну, Гідгородецького, П. Веприка, І. Гаврилова, О. Гайгеля, М. Кушніра, Т. Муйлу, М. Тураша, С. Заварицького, О. Веселого, М. Мотику, В. Біласа, М. Івасіку, М. Смолу, Марію Гизичківну, О. Валюха і М. Драгана. Далі, 14 підсудних засуджено на вязницю по 1 міс., а то: Др. М. Терлецького, О. Кулиничі, В. Веприка, Т. Ваврика, Скоропада, В. Лещинська, М. Різняка, О. Гапшия, В. Біласа, І. Загаря, О. Мельницького, І. Криська, С. Біласа і П. Драгана. Звільнено М. Петрикевича, а уморено наслідком передавнення доходження проти Іваненка і є. Ізинчаківної. Оборона внесла апеляцію в імені всіх підсудних.

— 8. II. б. р. в Самборі перед апел. судом відбулася розправа в справі засуду гор. суду в Ст. Самборі пос. М. Рудницької 18. XI. 1931. на 1 міс. тюрми за вічеві промови; апел. суд уніважив засуд, бо сойм не видав підсудну.

— 20. II. у Львові перед судом прис. відбулася розправа проти 60-літнього о. П. Петриці, пароха Токів, пов. Зараж, обвинуваченого з § 65 за промову в дни 19. VIII. 1930. р. під час академії в честь Невідомого Стрільця. Обвинуваченого засуджено на 3 міс. тюрми з відложенням кари на 3 роки.

— 19. II. б. р. в Рівному (Волинь) визначено розправу проти 78 українців, обвинувачених з арт. 262, ч. III. рос. к. к. за те, що 11. III. 1920 р. чл. III запровадили умови війни

те, що збогатить ваше знання та що зможете використати для праці в користь нашого народу, а не піддавайтесь ворожим ідеям.

Ricardo A. mjg.: Metody wyszkolenia piechoty, 1925.

Tetu, mjg.: Lotnictwo. Wykłady na kursie dla wyższych dowódców. 1921.

Romiszewski H. por.: Zasady użycia czołgów. 1925.

Berhowский, А. М.: Основы подготовки командира. М. — Л. 1926. стр. 84.

Dobrorol'skiy, C.: Проблема обороны государства. М. 1926. стор. 51.

Cecherkron C. i Pevnev A.: Конница. М. Л. 1927, стор. 162.

Простосинский Г.: Польская и франц. конница в уставах. М. 1926. стор. 112.

Шейдеман Е.: Боєвая подготовка ескадрона. М. 1926. стр. 47.

Основы военного дела. Пособие для граждан и школ. М. — Л. 1927. стор. 442.

Gatowski B.: Конница. 4 т. М. — Л. 1927.

Михайлів Г. М.: Современная организация вооруженных сил. Л. 1925. стор. 55.

Regulamin musztry „Związku Srzeleckiego”. Elementarna taktyka piechoty. Kraków. 1911. стр. 85

Gillern B. por.: Wykłady o obronie przeciwlotniczej karabinów maszynowych.

Co o lotnictwie każdy wiedzieć powinien. (Praca zbiorowa) 1925.

Uzycie artylerii w walce nowoczesnej. Z. franc. 1925.

Niewiadomski P. płk. inż. i Polin'ski W. kpt.: Amunicja artyleryjska i działanie pocisków. 1924.

Kara, mjg., Pełkowski kpt. i Rzepacki kpt.: Zbiór ćwiczeń bojowych dla szeregowca sekcji i drużyn. 1925.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Цину 30 сот.
Проситься складати в краю на
„Політичних Вязнів“.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

ч. 4 (55)

К ВІТЕНЬ

1932

Вставайте Братьи!..

Вставайте брати! Вже приходить пора,

Вже трубить трівогу сурма бойова

І кличе: до зброй! до зброй!

До бою! Вперед! Нас Україна жде

Готується кату заплата —

Свята перемога за нами іде

Героїв безсмертям вінчати.

До зброй! За волю, за землю свою,

Доволі вже гнути нам шию —

Ворожою кровлю у грізном бую

Ми сльози гноблених омиєм.

До бою! Вперед! Нас Україна жде

В нас сила в неволі, по тюрях росла

Розправи пора вже настала —

В руїнах поляже кровава Москва,

Огнем запалає Варшава.

До бою! Вперед! Нас Україна жде

Готується кату заплата —

Свята перемога за нами іде

Героїв безсмертям вінчати.

На Київ, на Львів переможні ряди

Відплатим наруги, образи...

Зітремо на віки неволі сліди.

Від Бескид аж ген до Кавказу.

До бою! Вперед! Нас Україна жде

не своє переконання ідею, що без страху доказує чужинцям і ворогам законну слухність національної справи, а політик, що пускається в політичний хаос, безхарактерність та сам не знає виразно, за що він власне бореться, бо щодня може змінити свою дотеперішню «лінію» та свої «переконання», та у рабській залежності ходить поміж чужинців з жебрачкою політичною торбою.

Творча ідейна політика це відбитка духової зрілості народу. Чим більше громадяне національно виховані, тим більше виробляється в них політичної певності і національних чеснот. Сама економія її механічна організація, без національної політики є безхребетний бовван, гниляк. Не сама форма її щоденна ниша потреба організації нам важні, а власне той дух, що панує в організаціях і в пресі, той національно-політичний, самостійний організуючий дух.

На ідейно-політичному позі ми найбільше досі занедбали, й то так поміж народними масами, як і поміж інтелігенцією. Це є причиною, чому ми ходимо ще й до нині з політичною, жебрачкою торбою поміж ворогів і чужинців, і чому з нами так мало числяться. Наша політична невиразність веде до того, що нами кермує припадок і обставини, творені ворогами. Вся наша робота не має хребтності а нарід внутрішньої сили і незалежної національно-політичної керми.

Брак політичної виразності і національно-духової зрілості це те, що тільки й треба нашим ворогам. Ім треба, щоб ми знаходилися як найдовше в політичній примітивності,

без виразної, ясної політичної думки, без національної керми, тоді їм легче водити нас за ніс, куди їм подобається. Всім ворогам залежить на тім, щоб ми були дволичниками і руїнниками самих себе; щоб ми були найдовше рабами духом, бо тоді запевнене наше фізичне рабство; щоб ми були тими, що самі собі не даємо духовно розвиватися, що бояться самостійної своєї думки, що бояться своєї тіні; щоб ми були такими застраженими, що самі себе тримаємо в духовій темряві.

Так хочуть наші вороги. Але ми маємо свободну волю й можемо бути тим, чим ми самі захочемо. Треба лише відчути в собі інстинкт раси, треба плекати в нашому естві національні чесноти, треба не здергувати порів дівторого чину та ініціативу, треба відчути в собі національну культуру і політичний такт. З цим ми родимося, але цей расовий інстинкт випачений у нас чужинецькими манерами і привичками, випачений невідповідним вихованням, приглушений поганими ворожими впливами. Міжтим якраз хай український ритм крові в наших жилах, український ритм серця, інстинкт, добрий голос цілого нашого народу, хай нам показує серед хаосу дорогу, що веде на Волю. Без цієї внутрішньої чуйності і расового такту не може бути творчої національної політики. Без того не зможемо бути ідейними національними політиками творцями, що знають що хочуть та що вміють держати національну керму в сильних руках та певно гідно й неустрашимо вести наш нарід до одної, всім нам спільної, високої національної мети.

БУРЕВІИ.

(З циклу «Местники»)

Поручник 12. полку уланів Григорівські, високий, стрункий, перший кавалер полку, завідуючий спортивною його частиною, пообчіплюваний ріжними відзнаками, ходить у кашеті по канцелярії полку. Він має сьогодні службу інспекційного старшини полку. Він щойно обійшов касарні, оглянув чи все є в порядку, нагнав кількох за зле висмаровані чоботи, програв одну салю пошід ліжками за недокурок, якого хтось (може й він сам) кинув на підлогу. Оглянув стайні й нарешті повернувся до канцелярії.

Одинацятта година. Душно. Поручник о, мене загратоване віно, запалис цигарку і споглядає на хмару, що насувається й починає вже скривати верхівя буйнолистих акацій попід вікнами канцелярії. Тиша. Листя акації непорушно нашорошилося, мов вуха спокоюного коня. Вони чекають чогось, якогось незвичайного зриву, бо нагальні круглини чорнізних хмар з шумом і ревом переворюються і щораз близче насуваються на них.

—У, пса кость! —думає Григорівський.

—Порядна заварюється хуртовина.

Він курить, ходить по вільними іроками по кімнаті, торкається тих чи інших річей, бавиться зі слухавкою мовчазного телефону, побренів'є своїми сріблю-сучиними острогами, які він звів «малі нові довози».

У касарнях також тиша й нудьга. По коритарах тяяються або мукають по кутах службові підстаршини. Довгими чергами, які вони на муїті, стоять на стежках кавалерійські рушниці та

шаблі. У стайніх муришкуються коні, покладають зубами, побрязкують ланцюгами, ніби Григорівські острогами. Коні чують близьку бурю. Гуркіт грому й гострі викреси блискавок непокоїть їх кінські душі, нерви в них напружені і тримтіть виглянована лискуча шкіра, ніби те листя акації.

Поручник Григорівський докурив цигарку й тільки що жбурнув її до деревляної плювачки з піском, як буревійний порів вітру нахабно й дико шарпнув настовбурчені акації. Гострий блиск вогню, ніби якийсь велетень креснув величезним сталевим молотом по кременій скелі, й різкий гуркіт, що резилався тисячма відлясків, цуркнули цілою поверхнею землі. Акації низко скилилися й засотгнали старечим скриком. Григорівські миття зачиняє вікно й виходить із кімнати. У коритарчику він ясно відчуває, як прудко приснули хмаря грубими, рідкими каплями. Він має вийти на подвір'я і піти до касарень пополохати службових. Він робить кілька швидких кроків; синяється й, нагнувшись голову, дивиться на свої вигляновані чоботи, боячись їх замастити, коли рантом над його вухом вдарило:

—Стій...

Колиб сили небес вдесятеро були сильніші колиб громи були вдесятеро гучніше, вониб не вплинули так на інспекційного старшину, як цей вигук. Зручний, меткий, що бачив не один страх він миття зробив різкий крок назад, скочився за револьвер і до канцелярії. Враз у його руках слухавка телефону...: Бряз-бряз-бряз. «Гальо!» (Нервово) «Гальо! Гальо! Психреф!» Що це? Бряз-бряз-бряз-бряз... «Гальо!» Телефон мовчить мов камінь. Це викинуло на Григорівського гірше, ніж

Вуличні бої.

Боротьба за вулицю.

а) Оборона вулиці.

Тому, що вулиці є комунікаційними артеріями в місті, то під час вуличних боїв і оборонці і сторона, що наступає, намагається, мати їх у своїх руках.

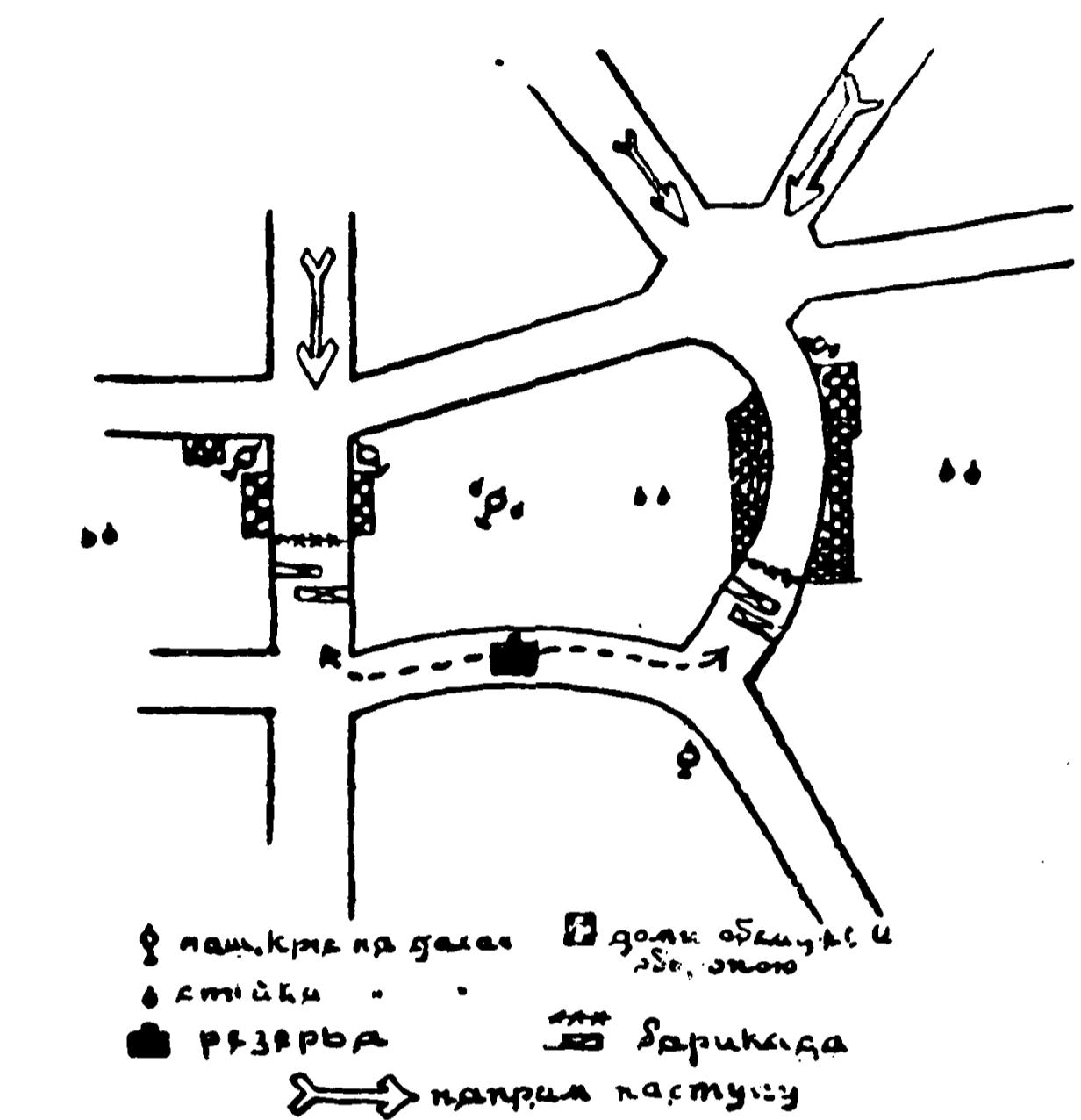
Щоби оборонити вулицю, треба її передусім забарикадувати. Барикади, що неграють вже сьогодні такої ролі як давніше, коли були вузькі й круті вулички, мають творити нині маску та заслону. Тому барикаду обсаджують слабо, зправила лише стійками, а центр оборони переносять на будинки, що попереджають барикаду, її тут приміщують головні сили.

Барикаду ставлять у такому місці, щоб перед нею були будинки, по обох боках вулиці, її то найділше за скрутом вулиці, що унеможливлює ворогові ужити артилерії для розбиття барикади, що наївище мозділів піхоти. Коли перед барикадою є довге подільство обстрілу, доцільно уставити на ній машинові кріси, евент. гармати із картачами. Перед нею, на достатній віддалі, добром є зробити запору з газів, якими поливається вулиця.

Будинки перед барикадою обсаджуємо залогою та приготовляемо до оборони, барикадуючи брами, вікна й двері, улаштовуючи стрільниці для стрільців та машинових крісів. Коротко: підготовлюємо кожній дім до самостійної оборони. Крім того, пробиваемо укритя, що відносяться до будиноками, щоб у випадку здобуття ворогом одного будинку, могли оборонці швидко й не помітно виїхати до сусіднього.

Коли барикади є на рівній вулиці, тоді устанавлюємо на дахах будинків між барикадами обсерваторів та ще й з машиновими крісами, щоб у випадку ворожого наступу через дахи чи подвір'я сусідніх будинків, відбити противника.

При такій підготовленій вулиці, ворог, які дійде до барикади, попаде під вогонь оборонців, розміщених що будинках (вікнах, балконах, дахах, пивницях) по обох боках вулиці.

той витух. Він зблід із револьвером кинувся до дверей але звідти сунуло на нього кілька чорних мокрих рук і блиснуло кілька зловіщих гострих очей.

—Уки до гори!..

—Алірм! Алірм! — заревів поручник, і різкий стріл просто в повстанців струшує тинку. Шрохляття, зойк і один з них тяжко покилився на поміст. В той самий момент знадвору почулося кілька дужих вибухів. Грім чи граната не розбереш.

Другий стріл револьверовий загнав кулю у живіт поручника і лискуча його шабля впала на скрівлену голову повстанця.

—Йой! — крикнув поручник і скопився за живіт.

Один з повстанців, кремезний, вузловатий, ступив до нього, шарпнув за револьвер і довга поручниковська постать розіплатається на помісті. Револьвер опинився в руці повстанця. Далі пішла в рух шабля. Вони не турбувалися долею блискучої уніформи поручника. Гарячий струм крові заляв її. Повстанці, мов хижі звірі, кинулися огляdatи канцелярію, розбивати бюрка, шукаючи зброю й гроші. Військо їх потребує досить...

Грім вдаряє без перерви. На подвір'я рясно від дощу. Вибухи кількох гранат: вели на ноги службових. Подвір'я перебігають під дощем чергами.

У стайні поквалом поєднали коні і повстанці літають по подвір'ю, крешучи шаблями всіх, хто не підносив рук і не кидав зброю. Лемент неймовірний. Із вікою, двері й мешкань старшин вистрибували півголі люді, кричали, стріляли, тікали кудись. Повстанці, яких нагнало мов зливи, гасали шуліками і з задоволенням довбали ненависну ляшню. Ріж! Бий! Прийшов Гонта! Он він проинувся, встає з могили. Йому підгукнув Залізняк: — На ляха, братчики! Помсти! Сватої помсти!

Біжать криваві хвилинини. Хмара передетила над землею й густий дощисько поливав руїни, скрівалені труни, розмічених людей. Морганія блискавок час від часу освітлював грізну картину різі.

2) Здобування вулиці.

Так приготовану до оборони вулицю не легко здобути. Щоби здобути вулицю треба: 1) або на підлозі здобути саму барикаду, а потім очищувати позиції будинків від оборонців; автів ті можуть тоді й без бою відійти й піддалися; 2) або здобувати поступово позиції будови й, дійсною тим способом до барикади, озброювати її без більших труднощів; 3) або наступати рівночасно на барикаду та на сусідні будинки.

Щоби зорієнтуватися чиїм способом найкращий треба наперед при помочі розвідки довідатися: 1) як ворог підготував оборону вулиці (обсада барикади, будинків і т. п.); 2) який є план будинків і підвір у діяльнім кварталі; 3) розміщення ворожих машинових крісів та взагалі які засоби має ворог; 4) чи можна використати сусідні будинки і підвір'я для окруження ворога збоку чи ззаду; 5) чи можна використати дахи.

Коли наступ іде на пілька вулиць, обсаджених ворогом, то тут треба начати акцію рівночасно на всіх вулицях, бо тоді забезпечуємо собі боки.

Розуміється, без огляду на відір способу наступу, стараємося обійтися противника через підвір'я, огороди чи вилома в мурів сусідніх будинків. Рівно ж розуміє, що без огляду на способи наступу, — коли це пілька можливість — треба познайомитися з артилерією, моздирів піхота, аеропланами, бомбами, дразнивими газами з димовими застосунками, бо все та улегне, а та й не рідко річне спріву здобути барикади й будинків.

1) **Здобування вулиці безпосередньо**, звіго наступом на барикаду, є дієльним тоді, коли ворог обозлив будинки й саму барикаду не може опинити. Там-більше тоді, коли рівночасно йде про підйом здо-

буття вулиці. Коли це можливо, наперед, вогнем артилерії або моздирів піхоти намагаємося розбити саму барикаду та стоянки машинових крісів у будинках. Коли цього не можна зробити (не маємо артилерії й моздирів, або є значний закрут вулиці), та вони мають танки або панцирні авті, тоді стрільці, що наступають, посувуються за танками або панцирними автами, що тоді сповнюють таке саме завдання, як і артилерія. Коли ж не маємо панцирних авт, ні танків, тоді наступають криє кілька танків машинових крісів, уставлених у будинках, на рогах вулиць, при чому стараємося обезвіднати ворога на барикаді і в сусідніх будинках.

Наступ виглядає так: наперед, під будинками, по обох боках вулиці, посувуються стрільці, наліплючи з ручними машиновими крісівами, і в разі погребів стріляють до вікон, по прогалинному боку вулиці. Зі шаші йдуть інші стрільці, що стріляють крісеві гранати до вікон прогалинного боку вулиці. Зі тюю шаші, на відстані 50-80 м., іде решта передньої сторожі (приблизно четверо), а за ним, із тієї самої віддалі, решта колони. Зі військом шаші, піхота іншій, без виразного називу, не стріляє. Усі посувуються скоками, вискористовуючи взі укриття (брани, фрамуги будинків) та перебігаючи з місця на місце, поєднано або групами, залежно від ситуації. Вискористання тоді димових заслон є в найвищий мірі доцільним. В міру посування сил, пересувають і машинові кріси та енг. моздирі піхоти. Коли це можливе, добре є рівночасно висувати відділи, що мають обійтися ворога через сусідні підвір'я або дахи; воно улегнувши посування головних сил.

2) **Отанування вулиці здобуванням будинків** вибираємо як засіб наступу тоді, коли ворог силь-

но обсадив будинки й ставить завалтий опір; цей спосіб наступу новітній, але вважаємося менше жертв. Підготовчий вогонь артилерії та моздирів піхоти або обстрілювання летунськими бомбами будинків є в данім випадку дуже важливим перед наступом. Сили наші ділімо на відділи, що здобувають будинки, й на резерв, яка чекає в укритті, аж перші відділи опанують будинки при барикаді.

Відділи мають підійти найближче до барикади й тоді стараються вдертися до будинків по обох боках вулиці, розбиваючи забарикадовані вікна й через вікна в мурах. Коли, відділ призначений до очищення дому (1/2 до 1 чети) вдерся до будинку, частина його біжить глибоко (коли це можливе) на горішні поверхні та на стрих, де уставляє машинові кріси й одкриває вогонь по противідному боку вулиці, міжтим як решта переходить протилицька внутрі будинку.

Сапери опанувавши будинок, вирубають звичайно в надвірніх кімнатах, переходи до сусіднього будинку. Знову ж в кімнатах од вулиці уставляють стрільців, а то й машинові кріси, що відкривають вогонь по евент. цілі. Заразом висуваємо патрулі в машиновими крісівами, драбинами й штурмами на дахи на підмогу відділам, що боряться в домах по другім боку вулиці.

Треба зазначити, що стрільці на дахах мають широке поле розвідування та можуть обстрілювати

ти верхога згори; при тому вони легко можуть викидати з гори гранати та в забезпеченням від гасів. Однак посування дахами, передусім критими дахами або й бляхою, мокрою від дощу, є доволі хебезничним; тому треба кожного стрільця привязувати шнурами; тоді найліпше посуватися, тримаючи їх одною рукою за гребінь даху, а другою тримаючи зброю.

Коли, опанувавши будинок за будинком, по обох боках вулиці, дістаємося близько барикади, тоді вистачить кинути кілька ручних гранат чи кіровських гранат із вікою чи дахів, та вислати резервові відділи до наступу на барикаду.

3) **Рівночасне здобування барикади й будинків** є тоді доцільним, коли відділ, що здобуває будинки, значно впереджує відділи на вулиці; в кінцевій стадії бою всі відділи зрівняються при барикаді. Тому мусить бути згори впорядкована акція, а зокрема треба дати інструкції, щоб відділ взаємно самі себе не обстрілювали (думаючи, що в будинку, обсадженім нами, є ще ворог); а тому по здобутті будинку треба вивісити на нім умовленого коліру плахту, тощо.

По здобутті вулиці, відгороджують її від решти міста, ревідують позиції будинків, розброяють населення й т. д., зокрема усувають барикаду або перероблюють її для евент. пізнішого висористання для себе.

Ріжне.

У нас та у чужих. Американський журналіст Кнікербокер пише: «В 1931, р. в боротьбі між націонал-соціялістами (гітлерівцями) і ко-

муністами було 182 вбитих і 15.000 ранених. Якщо всі ті втрати припадли на один день і проголосовано звіт: «Битва між націоналістами

Демид же скликав повстанчий штаб на літнючу нараду.

Атмосфера — сказав він — до вищої міри розжарена. Перший крок зробили ми переможний, але попереді страшна боротьба. Наш перший Повстанчий полк зараз же без відпочинку вимаршує на місто. Там треба потурбувати деяких гостей, випустити політичних вязнів і звести на ноги населення. Мій найсуворіший наказ: усіяки безправя, анархію, непослух, каратиму на місці смертью. Найсуворіший наказ не займати мирного населення, не грабувати і не чинити над ними якісь незаконні насильства. Памятаймо, що від симпатій чи антипатій населення у великій мірі залежить наш успіх. Негайно треба скласти революційний комітет, який би завідував справами адміністрації, організації війська, агітації. В місті конче треба в першу чергу захопити друкарні й видрукувати відозви до українського населення.

Міжтим сотник-кубанець при столі біля якого сидів недавно поручник Григорівський, писав відозву:

«Український Народ!

Триста років царсько-російського й польського панування зносили ми безборонно, віддаючи себе на поталу та знущання чужих наїздників. Триста років терпіли ми мовчання, без надії в плачах і в квілінню. Але живучий дух Українського Народу не вмер. В історії нашого народа вже були великі світлі менти боротьби за волю й помсти за кривди. Славний Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, гонта й Залізняк піднімали наш народ, давали йому в руки люту зброю помсти. Остання революція раз назавжди вирвалася

наш народ зпід грубої верстви віковичного сну й збудила в ньому невміруше прагнення до самостійного державного життя. І хоча ворог наші міцні й є їх багато, але воля нашого народа ще міцніша й вона переборе всі труднощі, а мети своєї досягнено!

З такою вірою й свідомістю повної відповідальності ми, Повстанчий Комітет, підносимо на ново збройну руку проти нашого ворога-ляха. Перший наш почин щасливо вдався. Ми заволоділи вистарчальною на перші потреби базою збройної амуніції, утворили першу регулярну збройну військову формацию й йдемо до нових перемог.

Наше гасло: Українська Самостійна Соборна Держава! Земля українська для українського народу!

Ми закликаємо всіх, кому не байдужі народні інтереси, ставати під зброю, за волю за Україну! Приєднуйтесь до повстанців! Постачайте нашим борцям потрібні речі, як харчі, амуніцію тощо. Ниціть ворога!

Українське село! До зброї! Надішов час розплати над твоїми визискувачами. Не дайся спрівокувати большевицьким агентам, які ведуть тебе в другу неволю московську, де панує державне кріпацтво. Доведім, що ми свідомий народ, який знає хто він і чого він бажає.

Всі, хто може носити зброю в руках, старі молоді, жінки і чоловіки — всі одною лавою за ворога! За нами правда!

Хай живе Самостійна Соборна Українська Держава!

Хай живе Український Народ!

Повстанчий Комітет.

У другому скадроні тільки йшла спокійна «спраця».

— Гей українці! Праворуч! Лиши — ліворуч!

Виступають упраїці.

— Говори... (всім говорить; моза матері ознака українця).

— Хочеш служити Україні?

— Хоту!

— Хочеш за Україну вмерти?

— Хоту..

— Одигайся, хайшай шабло, рутицю, списа. Де пудемети? На коня братчися!

В міттєвоти узбрених, регулярних уланів, з криком; «Слава Україні!» вадачтається в борю.

Дощ, громи й паніма допомагають підганданцям. Їх зави все ступчується. Вони відчувають момент, який рішає — бути чи не бути. Вони в крої в тепліть довгими ровами наповнені некавистю до візовічного свого ворога. Вони жорогові мов звірі. Їх не отримує ні смерть, ні можливі будучі мук, тортури. Величезний ідеал перемоги дає їм приємну твердість духа й міць тіла.

Нарешті повстанці заволодили кухметами. Покажемо виномки їх на підвір'я, становили різдами, задували.

— Здавайся торгові якши, а ні — пересічено ми напусту.

Але якши завантажили. Вигворилося два фрэзги. Задерготів скростири. Ліхи прылають до матері землі, розсипаються хто куди й кидчуть зброю. Вони не мають набоїв, які опинилися в руках повстанців.

За годину не зможе на боці повстанців.

і комуністами: 182 вбитих, 15.000 ранених» — ніхто не перечив бі, що те, що в Німеччині відбувається, треба означати як хатню війну».

Це так було в місцях, та й ще маючи свою державу.

Коли у нас таке було, то від розлучливого голосіння і жахливого крику наших травоїдів, можна було хіба збожеволіти. У нас, що не маємо своєї держави, коли в боротьбі з ворожою поліцією згине український боєвик, то підносяться страшний крик: «Непотрібна жертва! Деморалізація молоді! Осуджуємо терор! Осуджуємо безвідповідальні виступи!» Дійшло до того, що коли й без жертв з українського боку згине якийсь національний ворог, то зараз на другий день «народні презентанти» видають комунікати з осудом вчинку й поспішають з кондоленціями. Такі комунікати з осудом вчинку видають навіть тоді, коли згине кат-поліцай, хоч самі не знають, хто його бив.

Що більше, мягкосердні й сантиментальні українські «патріоти», яких нікто не може засудити боротьба проти національних ворогів, творять одноцилій фронт для боротьби з... національно-революційною організацією для «вищої» цілі: «усунути непотрібні жертви! будувати Україну без ніяких жертв, а навпаки з користю для загалу і для власної кишені: з субвенціями та з матеріальною підпоркою ворогів!»

Навіть наші вчені, як, напр., соціал-демократ Бочковський вчого юшують публичні реферати, де говорять: «Всупереч дуже поширеним поглядам, терор, як метода визвольної боротьби, є мало доцільний. Систематичний те-

рор більше небезпечний для поневоленого народу, ніж для ворога, бо вносить дезорганізаційні та руйнівні елементи у національне життя» (Гл. «Тризуб», Париж 24. I. 1932).

Це все тоді, коли самі чужинці дають нам такі поради: «Один із визначних канадських українців мав свого часу розмову з визначним канадським політиком і рівночасно військовим. Він представляв канадіїв, що український народ повинен мати свою державу, що колись він мав свою державу, що він відповідний до того, аби і тепер державу мати, бо се народ культурний, народ зі своєю окремою мовою і традицією, народ свободолюбний і т. д. Остаточно він (канадець) каже: «Все те, що ти говориш є дуже гарно. Я співчуваю з українцями і бажав би їм, аби їх бажання здійснилися. Від себе я готов зробити все, що в моїх силах, аби українцям помочи. Але позволь, що поставлю тобі кілька питань, від яких багато залежить, чи ви, українці, зможете мати свою державу. Держава без армії існувати не може. Чи ви маєте бодай завязані армії? Чи маєте військових старшин? З якими рангами? Де вони вишколені? Чи маєте відділи добровольців, що на перший поклик можуть вхопити зброю? Чи маєте зброю? Чи маєте десь склади муниції і яку муницію маєте?» (За У. Г., 30. XII. 31).

Або от що пише один з українських дипломатів, що 25. II. 1920. р. говорив із льордом Сесілем, зрештою прихильником українців, у справі визнання України: «На жаль, Сесіль, при всій його прихильності до ідеї визнання новоутворених держав на Сході Європи, дивиться пессістично на можливість

негайногого визнання України, тому, що Київ та Одеса є «де факто» в руках большевиків. — «У вас нема в руках імпонуючої території, нема армії і нема ясних кордонів» — сказав він. Моя відповідь на те, що сама Антанта свою допомогою Демікові та в свій час Галлерові привела Українську Армію до тяжкої ситуації боротьби на три фронти з ворогами, які мали допомогу найдужчих держав, може й зробила на нього деяке враження, але все ж він ввесь час підкresлював, що політина рахується лише з фантами». (З листа Е. Марголіна до Е. Онацького, 26 II. 1920).

Або от що сказав недавно українцям в Америці на однім рефераті англійський посол Рені Сміт: «Бесідник підчеркує ще одну небезпеку, яка грозить українцям в їх боротьбі за здійснення своїх ідеалів». Всяка «меншина», себто група, що добивається свободи, терпить часто через свої внутрішні недостатчі, головно через те, що звертається забагато уваги на дрібні справи, на другорядні чи треторядні ріжниці, на ріжниці між релігіями або угрупованнями, а затирається різкість головної мети. Всі що боряться за свободу, мають усувати на задній план такі другорядні справи, а все держати на першому плані головну основу справи, волю, за яку вони боряться. Хто бо, ється за волю, не має причини зневірюватися в остаточний успіх своїх заходів». «Борці за волю повинні держати свій прapor чистим. Ім не вільно брудити його компромісами з тими, що боряться проти волі. Боротьби за волю нема чого цуратися». «Тільки народ, що пережив оправдішою боротьбу за волю, стає здібній бути дійсно свободним народом». (За «Свободою, Джерси Сіти, 5. I. 1932).

Так говорять чужинці прямо до нас.

А тепер погляньмо, як вони, що мають свою державу, виковують своє молоде покоління. Так, напр., італійський генерал Бастіко, у недавно виданій книжці, пише: «Як довго не зміштися людський характер, так довго буде існувати війна і так довго є обв'язком всякої дбати про забезпеченість своєї батьківщини. Будучи війна буде цілого народу... Тому саме вже нині вільні й сильні держави повторили собі найвищі оборонні ради, що над тим думаюти, як би виграти війну». Отже вони не думають «чорними кавами» і «поседзеннями у воєводи» чи «автономічними резолюціями» боронити свою батьківщину, а тим більше — як це в нас — вибороти її волю.

Або от чужий учений, замісько пропагувати «недоцільність», «небезпечність», «руїнницькість» терору, отже відпору ворогові, пише: «Як недостатність волі веде за собою підлеглість найганебнішим, навіть найпогубнішим думкам, так само бран одвали приводить індивіда до підлегlosti чужинцеві: що і є властиво смертю моральної особи. Помилко є думати, що здаючися набуваємо сконіне існування і що боягус наздоганяє на матеріальному добробуті та, що тратить на духовій гідності. Сказано: боязкість не виплачується. Боязкість не виплачується ніколи, хочби в найменшій мірі, в ніякому разі. Це вклад найбільш обманний, який тільки може бути. На кожний наступ ззовні треба відповісти оборонним рухом, швидкою перевіркою позиції, а далі нападом. Ця доктрина має вартість у всіх хвилинах життя, на всіх його площинах». «Майже певно обез-

броймо противника без бою через те, що будемо готові. Тільки боягузи даються поглинути. Хто згорбивши, думає перейти непостереженим, в дійсності наставляє вигідно хребет щелепам диких звірів». (Моріс Сімар: Відвага).

Коли хто у нас відважиться проповідувати такі думки, то наші «травоїдні патріоти», що завзялися «будувати Україну» без жертв і цілій визвольний український рух зводять до просвітнінців та кооперації, зараз начинають голосити, що це «мораль пантер і культура горил» (гл. «Народна Воля», 25. II. 1932) або «бичі націоналістичні інстинкти» (гл. «Громадський Голос», Львів).

Та колиб то нашим мягкосердним «реальним політикам» не подобалися тільки стрілянина, саботажі, кров, революція! От недавно випустила вже навіть не УВО, а ОУН в краю летючки, звернені проти польського окупанта та заразом проти тих, що то «поседзеннями у воєводи» завзялися «будувати Україну». Зачалися ревізії й арешти, розуміється, не «реальних політиків», що ходять до воєводів, але — молоді. Орган «реальної політики» «Діло» (ч. 57. з 15. III. б. р.) в статті нового борця за... автономію українців в Польщі, пос. Барана, піднімить крик, мовляв, летючки «ускладнюють нам нашу затяжну боротьбу» (!), вони «деморалізують» громадянство, є притоюють «безліч грижі і кіпопотів» рідні й адвокатам з заарештованими, а далі, що летючки це демагогія, пайдократія, тощо; молодь, мовляв, замісько цього всього, повинна «заздає легідь приготовлятися витревалою працею над своєю освітою» (а ми додамо: щоб спокійно й без жертв стати ученими, головами Наукового Т-ва ім. Шевченка та... компромітувати українську націю, ставши на службу большевицької ГПУ), повинна працювати над своїм «повним національним освідомленням» (а ми додамо: а потім стати головою «Проповіді» та освідомлювати інших у... радянські фільєві, або видавати хрунівську — польську «Українську Ниву» та «Нові Шляхи»), «мусить стати свій характер» (ми додамо: годивляючи мовчано своїх батьків, що п'ять «чорну каву», ходять «на поседзеня до воєводи», йдуть большевицьку «кіру» та збирають знимки для большевицької ГПУ).

Аvtim можна було не дивуватися «реальним політикам», коли ті кричать, що їм при «чорній каві» не дають «будувати Україну». Але от несподівано проливає над тим всім крокодилі сльози на сторінках черновецького «Часу» (29. III 1932. в ст. п. з. «Також революціонери») сковораний за псевдонімом П. Мотренко. Той же Мотренко наводячи статтю Барана, просто демагогічно твердить, що «на летючки, що ними засмічуються навіть церкви, витрачається колосальні кошти», просто десятки тисяч долярів, зібраних в Америці, і кінчить так: «Шкода, що молодь замісько науки, замісько того, щоб збільшувати ряди наших культурних працівників, сидить по тюрмах, марнує молодий вік, або збільшує ряди нашої зліденної еміграції за кордоном». Розжаленому Мотренкові, якому так дуже на серці лежить доля нашої молоді, можна відповісти словами представника тієї самої молоді: «І зрозуміли ті наші найкращі з найкращих,

Але Український Нарід, потоптаний у всіх найелементарніших правах, ніколи не згодився й не згодиться на дотенерішній свій стан. Український Нарід, свідомий повністю відповідальністю перед цілим світом, в час найбільш напружених міжнародних стосунків, підняв знову зброю, якою не випустить із рук аж до нової перемоги. Український Нарід певний є своєї правди, а тому відповідальність за вої наслідки, які можуть з цього виникнути, впаде на справжніх винуватців. По обидва боки польсько-большевицького кордону Український Нарід вів веде й буде вести боротьбу, поки не осягне остаточної перемоги й остаточної мети-Української Самостійної Соборної Держави.

Український Повстанчий Комітет, підкімандує зброю, цим заявляє: що всі спроби наших противників, а зокрема Польщі, задушити визвольні сили Українського Народу на окупованих досі ними українських теренах не матимуть ніколи ніякого успіху;

що ті держави, які погоджуються на договорішній стан Українського Народу, несуть відповідальність за жадібчайно грізне становище того Народу під ворожою окупацією;

що всі спроби розвязати східно-европейську проблему без узгодження вільновільних змагань України, зустрінути завжди рішучий чинний спротив і відсіч в боку Українського Народу, який беротиметься до останньої каплі крви, боронячи національну честь і справедливі народні права.

Український Повстанчий Комітет.

ті неустрошимі лицарі, що кріпацтво й панчишина, мисна чумою сочевиці, охлали з чужого стола за рабську нашу службу, є причиною тієї великої трагедії, тієї голгофи, яку перейшла наша нація в 1917—1921. р. р., що здобуту в огні революції Самостійну Українську Державу не зуміли ми оборонити. І бачучи, як викривлено духа нації, ради наживи, посади, титулів та золотих ковнірів панів «радців», молоді революціонери страшним гуком бомб та пекольних машин гукнули: «Годі, досить ярма, воля наша в наших руках, кайдани тільки власною силою, власною зброєю, всенароднім бунтом скинемо. До бунту, до бою, у підпілля!» Наш фронт, що далі кріпшає, поширюється, бо ми вкінці зрозуміли, що все живе на світі має свою організацію. Навіть дурні птахи, навіть дики малпи спільно відпирають напад ворога, а пес, коли йому на хвіст наступити, не тільки верещить веями голосами, але, обручем скрутівши, зубами хватає за лідку. А ми мали би в неволі мовчати? Мали би безборонні ждати ласки? Бовевики, ті найкращі з найкращих, своїм чином, своїм приміром мусять цілу Українську Націю

перемінити не на ангелів, не на мрійників, що ждуть від дощевих хмар погоди; досить нас розпинають на хресті, досить вже жертв ми принесли! Досить ми набалакали слів». «Тільки ті, що виречуться себе самих, здобудуть Україну! Як буде треба, знесемо ще тяжкі тюми, і хай би неслава падала на наше імя, хайби молодість наша минула без щастя, хайби забули нас наші любі, хай без пошанівку проживем старости літа, хай випемо чащу отруї до дна, коли б лише Батьківщину рідну, Україну вільну, Державу Соборну здобути у кінці». (Промова делегата УВО на вічі у Вінниці, 31. I. 1932).

Кожна справді визвольна боротьба — це за кожен раз і в кожному середовищі, де вона повторяється, боротьба безумовна і всесіла, боротьба всіх і всіми силами, словом — боротьба на життя і смерть. Визвольної боротьби пів-засобами, пів-дорогами і пів-ділами не має, ніколи не було і бути не може.

Др. О. ГРИЦАЙ.

Хроніка.

Вбивство ком. Чеховського у Львові. 22. III. 1932. о год. 7.55 вранці, в місці віддаленім 50 метрів від дому Пенсійного Інституту при вул. Стрийській, у Львові, невідомі справники вбили комісаря польської поліції Еміліана Чеховського. Замаху доконано на закруті біля старого цвинтаря, як ком. Чеховській ішов із дому до автобусу. Справник стрілив іззаду, з безпосередньої віддалі, в голову; куля застрягла в мозку так, що смерть наступила моментально: вбитий не мав навіть часу витягнути з кишени руку. Свідками вбивства — як подає преса — було кілька прохожих, але вони не можуть подати чи був один справник, чи було їх двох, а то й троє. Преса подає, що того чоловіка, який вбив Чеховського, бачило двох мушчин і одна жінка з двома дітьми. Мушки не здоганяли вбивника, а побігли до недалежого телефону, щоби повідомити поліцію та ратункову стацію. Зноваж «Експрес Поранні» з 25. III. б. р. пише так: «Якийсь осібняк у темній загортані почав в тій хвилині тікати в напрямку стрийського цвинтаря. Утікач тримав в руці револьвер. Кількох прохожих побігло за замаховцем, але спинилося на погрозу револьвера». Інші часописи подають: «Наочні свідки зізнали, що спричинників було двох або троє, а один із них стояв на горбку напроти місця, де впав ком. Чеховські. Коли цей побачив ком. Чеховського, тоді дав знати своїм товаришам і один із них поцілив ком. Чеховського в чоло». Чеховські впав, поцілив револьверовою кулею обличчям вперед, біля дротяної огорожі, що відмежовує парк від Стрийської вулиці.

Негайно після вбивства повідомлена поліція замкнула кордоном Стрийську і Кадецьку вулиці та стрийський цвинтар, щоби зловити вбивників, які мали втікти через цвинтар. На місце випадку приїхало поліційних старшин і розвідників. Зробили фотографічні знімки та змірили сліди стіп вбивників. Як подає рівнож преса, «на місце слідства привезли двох гончих собак. Одна собака кинулась негайно слідами вбивника через цвинтар, Гречку вулицю й узгір'я парку

Кілінського в напрямку Пелчинської вулиці. Тут собака втратила слід». На місці відбулися рівнож лікарські оглядки тіла д-рами Давидовичем і Шухіславською-Ліндертовою. Крім поліції, на місце замаху прибули представники слідчих та судових властей. Негайно видано розпорядження, що мали на цілі унеможливити вбивникам утечу від Львова.

«Курер Львовські» з 24. III. б. р. пише: «Вчора раній замах на ком. Чеховського став випадком дня та розбурхав усе громадянство. Пок. ком. Чеховські мешкав у більку міських камінців при вул. Стрийській і кожного дня ранком ходив до бюро. Постійно — для безпеки особи пок. ком. Чеховського — пильнували його поліційна станція. Поліцай, що пильнував ком. Ч. мав обовязок допильнувати кожного ранку, щоби комісар після виходу з дому сів до автобусу, що від'їздив в напрямі міста. Коли ком. Чеховські ішов пішки, похідя у малій віддалі за ним мав відпрочадити його до бюро. З огляду на ті розпорядки, невідомо, чому спричинник убивства міг безкарно підійти до своєї жертви, стрілити до неї та втекти. Треба додати, що ком. Чеховські цікавився помітно справою голосного вбивства пок. Голуфка у Трускавці і, як довідуємося, був на слідах винуватців. Це вбивство доконане у замітно зухвалих обставинах, бо в білій день на вулиці, де вправді є відносно слабий рух, але тим не менше для вбивника настільки небезпечніше, що з усіх боків, чи від міста, чи з боку корпусу кадетів, чи стрийського парку міг хтось несподівано зявитися в останній хвилині, навіть незаважений спричинником із огляду на вуличні закруті, горбки та дерева. Врешті біла місця вбивства є, як відомо, доми Пенсійного Інституту, трохи оподалі, у горі — корпус падетів. Оці обставини виявляють велику очайдливість спричинника вбивства. Крім цього знов і певно, що пок. ком. Чеховські перебуває під постійною співкою поліції. А важко подумати, щоби рахував на повільність поліції, або якусь іншу обставину, яка залишила би пок. ком. Чеховського безборонним».

Преса рівнож подає, що Чеховські останніми ча-

сами дістав був ім'я присудів смерті. Ця обставина зі свого боку ще збільшує очайдливість спричинника чи спричинників вбивства.

Чеховські походив із Бучача, мав 48 років, і від 1920. р. працював безперервно у політичнім відділі львівської поліції, де йому підлягали всі українські справи. Як той, що постійно працював на своєму місці (інших комісарів після нього виконували за той час) — він добре відзначався у своїм ресорі, а тому нікя політична справа не обходилася без нього. Недавно став він шефом політичної поліції при слідчому відділі, при чому українським відділом керував він безпосередньо. Виступав він у усіх українських політичних процесах, здав його кожний український політичний вязень, а його роля ката, при торгуванні українських політичних вязнів, є частинно виснована у знанії петиції, до Ліги Ніцій, полк. Романа Сушви. У найближчому часі мали його перенести зі Львова на кращу посаду.

Здається, повищі обставини були причиною, що поліція повела слідство так, немов напевно знала, що це вчинок УВО, хоч вбивники втікли та не залишили найменших слідів, які давали б підставу повести слідство в тім напрямі. У Львові того ж дня заарештовано кілька десятка осіб із кругів української молоді, але перші ділоджини не дали ніяких вислідів. Як подає «Хвіля», «поспішним поїздом з Варшави приїхали: начальник виділу безпеки у міністерстві внутрішніх справ Кухарський і шеф централізованої слідчої служби інсп. Піонткевич. Просто з двірця оба дослідники поїхали до війська, де прийняв їх воєвода Др. Рожнєцький. Потім відбулася конференція представників центральних властей у начальника виділу безпеки у військовій Соканського, після чого нач. Кухарський інсп. Піонткевич поїхали до слідчого виділу при вул. Казимиривській, де познайомилися з поступами слідства. Крім поліції слідство веде й прокуратор Ліпп, який сам переслухував свідків.

За поліцією і польська преса подавала, що вбивство доконала УВО, з діяльністю якої боровся довгими роками Чеховські. Зокрема «Курер Львовські» пидає, що вбивство Чеховського, це початок серії нових терористичних актів української підпольної організації. «Газета Поранні» пише: «Українська Військова Організація» з тактиках потягнеть ком. Чеховського із землі в ньому небезпечного ворога, наслідком чого рішила його унішкідливити. А тому, що розійтися чутки, що ком. Чеховського мали перенести в найближчому часі зі Львова на вище становище, УВО приспішила діяльність і вчера рано перевела в життя свій план». Такої думки є і в «Курер Львовські» та «Слово Польське». Знова ж «Дзенік Людові» пише: «Трагічна смерть комісара є політичною демонстрацією. Важко є кидати підозріння, чи ця демонстрація має своє джерело в терористичній організації УВО, чи зродилася поміж комуністами, які, як відомо, осуджують всякого рода терор. Одно є певне, що ця демонстрація є у зв'язку зі способами ведення слідства проти політичних злочинців». Останнє речення це нагляд на тортури, які примінювали Чеховські в часі переслухування політичних вязнів. Однак львівська «Хвіля» пише, що не є виключене, що замах виконано на тлі особистої пісності: тими словами хогіла «Хвіля» наїхнула на ті чутки, що передавалися від уха до уха: що замах на Чеховського, який був ев-деком, зорганізував при помочі своїх людей був. шеф слідчої поліції у Львові, післудчик, ком. Білевіч, якого мав Чеховські вижерти зі Львова і сам за-

явив його місце. Білевіч був перенесений до Вильяма, і, цікаво, зараз по військові, приїхав до Львова. Що більше цікаво є обставина, що слідством на вівіт не керує огже і не веде його львівська поліція, але варшавська через інсп. Піонткевича, а сам Білевіч обмежується тільки на тім, що передказує через вязнів, які виходять на волю, для УВО: «Скажіть Ім (УВО), що я бив, бу та буду бити», хоч не тільки він, але нікто інший тепер якраз не є українськими вязнів, заарештованих у звязку з вбивством Чеховського. Та ще цікавіше те, що «Експрес Поранні» в кілька днів по військові працяє сенсаційну вістю: «Одні зі свідків вказав в альбомі на одного типу, який був конфідентом пок. Чеховського та якого він було та бачив безпосередньо після вбивства, як той втікав з револьвером у руці, з якого ще курилося однак слідчі власті відносяться дуже скептично до того відомства». А по десятьох дніх безперервного слідства, писала «Газета Поранні»: «Як довідуємося, перший напрямок ділоджини не допровадив до жілого результату і щойно вчора слідчі власті почали ділоджини в інші напрямки завдяки здобуттю нових інформацій, які — скільки знайдуть підтвердження — доведуть до усвідчення морів злочину і до викриття спричинників».

Та прямо сенсаційне є те, що поволі довкола вбивства Чеховського повсюда доводіл таємничі афери. Наперед соціалістичний «Роботнік» пригадав собі справу вбивства Голуфка та пише таке (30. III. 1932): «Сім місяців минуло від хвилини трагічної смерті Тадея Голуфка. Прилюдна опінія не знає досі, до яких внесків дійшло слідство та чи існують вигляди, що вбивники будуть відкриті. Розуміємо зрозуміло, що може слідство вимагати тайни, але по семи місяцях багато річей мусіло чайже втратити на актуальністі, отже якийсь звіт можна би подати до відома прилюдній опінії». «Гадаємо, що не лише «Роботнік» охоче надрукувє кожну звістку, яку отримає у цій справі від урядових чинників та яка кинула б сніп світла на ту трагічно-тайну аферу. Адже безпосередньо по вбивстві розголосовано і розтелефоновано по всьому світу, що це зробили українці і цим аргументом користувався не лише п. Залескі в перших дніх і тижнях після вбивства, але й така напр. пані Яворська з ББ ще зовсім недавно, виступаючи в обороні протиукраїнських внесків». А вже на другий день «Дзенік Людові» приніс статтю, в якій автор навізуючи до факті, що пос. ББ. Гвідж остеріг Вітоса, що його хоче втрутити післудчик Сулоха, пише: «Саме та пересторога заслуговує на подяку, бо не кожний такий щасливець, як Вітос. З ним може рівнятися хиба лише один Тромчинський (був. маршалок сойму — наша прим.). Бе як знаємо з історичних поправок (книжка Пілсудського — наша прим.) на Тромчинського теж гострили собі шаблі чи пазурки та голосилися у «центralної фігури», щоби дозволила ім побільшити гурт ангелят». «Скільки то осіб було б виратувалось у Польщі, коли б завсідги найшвидше якийсь добряга і попередив або заборонив знищатися над людьми чи не дозволив на злочинні імпрезі». «Таким робом і Здіховські міг би оминути нападу певних людів і Новачинському не витовкли бока і Мєстовичів прогулька автом за місто не була б така прикра (того ендека тоді сильно побили післудчі — наша прим.). Впевнено (сам себе), що коли б у свій час сказав хтось ген. Загурському (якого вбили післудчі — наша прим.), що може заблокуватися у Варшаві і десь подітися, то напевно не зробив би такої

Мій край.

Мов Прометей, до скель прикутий,
Мій дух на чужині,
Погашений, забутий...
Пливуть за днями дні,
Безкраї-ж дум жорстоких хмари,
Як Зевсові орли,
Як грізний привид кари,
Без жалю серце облягли...
Мій Край устав в слізах і крові,
Збудився в бурях і громах...
Замість відродження, обнови —
Руїни всюди, смертний жах!
Але... як Прометей в пустині
Злоби людської і химер,
Він жив, живе і нині.
Мій Край — не вмер!
І най пролітуються сліз сторіки,
Най знову кровю підпліве —
Мій Край — живе
І житиме во віки й віки!

штуки, щоби досі не показатися світові. Так само, коли б Голуфкові хотісь словечком бовкнув, щоби у Трускавці не лікувався і не замешкав у партеровій хатині Сестер Жалібниць, коли б завжди в пору хотісь умів перестерегти перед всілякими поганими випадками, то не одну катастрофу можна б було оминути». «Як тут має бути добре в Польщі, коли вічно траплються нещасливі

він допустився, перевозячи через чехословацьку границю нелегальну літературу, а далі, що належав до УВО. Задля браку доказів обжалованого звільнено.

— 14. III. б. р. в Бережанах, перед окр. судом, відбулася розправа проти О. Барана, студента, обвинуваченого з §§ 58, 59 за принадлежність до УВО; засуджено його на 6 міс. тюремні.

— 16. III. б. р. у Львові почалася розправа проти 1. В. Охримовича, 2. О. Українця, 3. П. Козуба, 4. Й. Козуба, 5. В. Роговського, обжалованих з § 58 за принадлежність до ОУН. Розправу відложенено.

— 21. III. б. р. почалася у Львові розправа проти В. Барабанка, б. сенатора, обжалованого з §§ 58 і 65 за вічеві промови. Розправу відложенено.

— 23—25. III. б. р. перед трибуналом окр. суду в Самборі відбулася розправа проти 24 селян (з того 19 жінок) з Торчинович за збройний опір воєвідській комісії, що робила поміри. Засуджено: 1-ого на 6 міс. тюремні, 2-ох по 3 міс., 1-ого на 3 доби. Решту звільнено.

Події на Дністрі. Від кількох місяців тікають з большевицького «раю» через Дністер великі гурти селян, щоби ратувати себе перед голодовою смертю, Соловками чи розстрілом в підвалах ГПУ. Втікають, хоч знають, що їх можуть большевики застрілити на границі. Большевики, навіть і тоді, коли довідалися, що в прикордонній смузі находитися група селян, що збирається втікати, не заарештовують їх, лише перепускають на невтральну область, на ріку, а щойно тоді отвірають крісовий вогонь та вогонь машинових крісів і ручних гранат на групи збегців у силі нераз 100 чоловік. В той спогiб попільто підійшло...

Правдиве обличча проводу радикальної партії. Не так давно пос. радикальної партії Ладика переконував у польськім соймі, що він знає, що «балакає до лямпи», але він тим «не зражується», бо мовляв тим «виконує обовязок супроти нашого народу» і вірить, що «приайде хвилина, що працюючий польський народ призадумався над українською справою та по-рішил її разом із українським народом». А ось орган радикалів «Громадський Голос» ч. 7. подає такий «голос представника працюючого народу» в соймі: «Український народ ніколи не виступав проти польського народу; проти держави польського народу», а далі: «скажіть врешті, що маємо робити, щоби бути лояльними?».

Щодо «льояльності», то хай радикали звернуться до своїх давніх партайманів — Яцкова, Твердохліба, Пигуляка та інших, по пораді. А далі: хай радикали перестануть говорити в імені українського народу; бо український народ таки бореться з польською державою, що його гнобить та нищить, та з польським народом, що вліз на його землю (у виді колоністів мазурів, поміщиків, ксьондзів, жандармів, поліцаяв, урядників, учителів, робітників) та видирає йому останній кусок хліба з рота та випирає його з прадідної землі.

Ті, що баняють волі Рідному Краєві...

Боєвий Фонд УВО. Збірка І. Чайківського Монтр. на весіллі у добр. Т. Зальопаного 11,25 дол., на що зложили по 1 дол.: С. Гайдичук, Й. Чайківський, Т. Зальопаний, К. Редкевич, Н. Юрійчук, Д. Мокринський, П. Кошлай, В. Блавуцький і П. Дацко; по 50 центів: Вп-і Ю. Война і О. Антонюк; по 25 центів: Вп-а Т. Варнотівськ. Миронюк 1 пол. Збірка І. Попп-

льчицький, П. Шипітка, І. Кульчицький, Г. Федчишин, Т. Мусій, Д. Войтишин, М. Головчак, І. Курчак, П. Ганиш, М. Попик, А. Патра, Л. Білик і М. Гуньовська; по 50 центів: о. С. Побуцький, Д. Рубаха, Мек Стор, М. Кушнір, М. Муж і Т. Бабяк; С. Паюків 25 центів; скарбник б. Січи ч. 4. М. Сосновський 5 дол. Колядували: О. Курочка, Войтишин, Д. Рубаха, І. Заблоцький, А. Патра, І. Гришко і І. Андрушко. Збірка Г. Тижука, Альта 35,50 дол., на що зложились слідуючі жертві: А. Воробець, Т. Вакав 10 дол.; Н. Вільховий 8 дол.; по 1 дол.: І. Мельник, Ю. Луцюк, Лисиця, Г. Тижук, Текля Білоросюк, С. Карпінська, М. Мамчур, Б. Ільчук, М. Савицький, І. Луцюк, П. Кvasниця, Текля Цісецька; І. Кvasниця, 3 дол.; Лиуш 2 дол.; Данильчук 50 центів. Крім того А. Воробець подарував на Фонд УВО краватку, за яку зложив Н. Вільховий 8 дол., а Г. Тижук подарував тризуб, за який зложив Лисиця 1 дол. Український Горожанський Клуб, Неварі — дохід з балю 50 дол. Комітет Злучених Товариств, Свотрицтв і Горожанських Клубів в Нюарку з віча в дні 16. листопада 1930. 1000,— дол. Збірка О. Присяжного, Нюарк 8 дол., на що зложились слідуючі пожертви: У. Г. Клюб 3 дол.; О. Присяжний 2 дол.; по 1 дол.: М. Мельник, І. Сингалевич і С. Карпа. Збірка переслана через «Обєднання».

Фонд Політичних Вязнів УВО. Виказ У. С. Г. — Канада. Збірка УСГ — Саскатун. Зложили по 3 дол.: І. Ґрешук і Н. Н.; по 2,50 — Н. Н.; по 2 дол.: А. Михайлинка і М. Лашук; по 1,50 дол.: П. Мятвичук і Ю. Стешишин; по 1 дол.: Д. Солянич, Н. Н., В. Куйбіда, І. Савула, О. Бузак, Й. Кульбіда, Д. Яківчук, Й. Котельмах, Г. Свинарчук, П. Гайщук, Г. Панасюк, М. Нагірний, Д. Янда, А. Петрик, М. Лубик, Д. Снічура, Д. Павич, С. Кузан, М. Сопотник К. Чимбопак. І. Куйбіда. Г. Романів.

зорко і М. Козак; Н. Хамуляк 20 центів; Н. Н. 10 центів. Збірка Й. Семенціва в Смут Рок Фалс: зложили по 2 дол.: Й. Семенців, В. Штокало, П. Дубас, М. Баранюк і Н. Михайлинка; по 1 дол.: І. Круткевич, І. Яримович, Д. Снігур. Ф. Дубас, І. Гарнік, Р. Кручковський, В. Бабич, П. Желізко, Н. Кравчук, С. Болубаш, І. Ткачик, П. Кіт, Т. Бурлака, Т. Кузьмич, Я. Чорний, О. Максимчук, П. Хомишин, Г. Демчук, В. Гречук, С. Осадчук, І. Микитюк, Марія Микитюк, І. Лашук, Н. Камінецький, В. Кравчук, А. Панчук, Н. Лебедич, Я. Черкас, М. Новинка, Юлія Верзун і Я. Литвин; по 50 центів: Н. Кіт, П. Конюх, Н. Н., Н. Н., П. Варик, Б. Рудик і Н. Яранич. Разом 44,50 дол. В Ліберці зложили в січні: Др. В 100 кч., М. 10 кч., П. 11 кч. і С. 5 кч. разом кч. 126.—

Пресовий Фонд УВО. Лев Посацький. Н. И. — 10 дол. (через Обєднання). Катерина і Петро Начмарі, Ст. П. — 5 дол. М. Сухорський і К. Качурак, Ел. по 2 дол. (чер. Обєд.) В. Дерлиця, Гартф. — 2 дол. (ч. О.). Гр. Кузь, секр. Ліги Брит. Українців 1 дол. Збірка Г. Тимчука, Кан. — 30 дол. Зложили по 2 дол.: І. Мельник, А. Воробець, Г. Сарчук, М. Савицький, Ф. Мачмур, Г. Небоженко, І. Квасниця, І. Олеськів, А. Ю. Троїм, С. Грищак, Народний Дім в Мічем, Л. Новосад, М. Луцюк і І. Білорусюк; по 1 дол.: І. Фаринюк і І. Луцюк. М. Гопник, Дітройт — 2 дол. Збірка б. підстаршин УГА М. Барана і А. Галіва, Н. Й. — 5 дол., зложили: по 1 дол.: М. Бойчук, М. Баран, А. Галів, В. Семянишин і В. Савчак. Збірка І. Поповича, Клівленд — 4 дол. зложили по 1 дол.; І. Бдзіль, І. Попович, І. Філіпів і М. Гапко. Збірка переслана через «Обєднання».

Всім повищим жертвам складаємо на цьому місці свою ширу подяку.

Команда
Української Військової
Організації.

Читайте книжки!

Подаємо дальший список книжок, які можуть використати боєники для самообразовання. Іс книжок ворожих авторів, присвоюйте, те, що збогатить ваше знання та що зможете використати для праці в користь нашого народу, а не піддавайтесь ворожим нам ідеям.

Materiały do historji PPS. (1898—1901) стор. 362+307 Warszawa 1911.

George Keenan: Sibirien. стор. 267. Berlin 1890.

Bauer E.: Russische Studenten. стор. 168. 1901. Annaberg.

Lean Longet und Georges Silbert: Asew, Harting et C°. Hinter den Kulissen der russischen Geheimpolizei und Revolution. 236 стор. Berlin 1909.

Deutsch Leo: Der Lockspital Asew und die terroristische Taktik. Frankfurt 1909.

Kirill: Unter der Flagge der Revolution. стор. 298. Wien 1908.

Hopkins J.: The true history of nihilism: its words and deeds. London. стор. 137.

Dumas Alessandro: I. Garibaldi. Rivoluzione di Sicilia e di Napoli. Milano. стор. 231.

Lazio Alessandro: Felice Orsini. Milano. 1914. стор. 442.

Eugène Petit: Une Bastille Russe la forteresse de Schlüsselbourg. Paris 1906.

Garibaldi: Memoires. Paris 1898. стор. 312—268.

Krapotkin P.: Memoires eines Revolutionärs. Stuttgart 1900. стор. 290+384.

Terroristes et Policiers. Asew, Harting et C°. Etude historique et critique. Paris. 1909. ст. 251.

Delpech J.: La question Finlandaise. Paris 1899, стор. 27.

Sembratovych R.: Le Tsarisme et l'Ukraine. Paris 1907. стор. 55.

Аршинев П.: Історія Махновського руху 1918—1921. Берлін 1923. стор. 258.

Бокай М.: О разобличителях и разобличительствахъ. New-York 1912. стор. 64.

Гарш Э.: В мастерской герм. революции. ГІЗ. М. Л. 1923, стор. 201.

Бернгардъ Л.: Борьба поляковъ за существование въ Пруссии. Москва 1911. ст. 24+584.

Бернштейн Э.: Германская революция. Берлін 1922. стор. 16+330.

Блоссъ В.: История франц. революции. СПБ. 1929. стор. 574.

Борьба за Петроград 15 окт. — 6 ноября 1919. г. Москва 1923. стор. 279.

Видунасъ: Литва въ ея прошломъ и настоящемъ. Вильно 1921. стор. 91.

Владимирова Вера: Революция 1917. г. Ленинград 1924. стор. 422.

Возстаніе в Кронштадте. Прага 1921. ст. 183.

Возстаніе декабристов. Т. IV. 528+410+436+481 ГІЗ. М. Л. 1926.

Возстаніе в балтийском флоте 1905—06. г. Прибой. Лен. 1926. стор. 162.

Волланъ зе Г. А.: Мадьяры и націон. борьба въ Венгрії. СПБ. 1897. стор. 45.

Parwit M.: Uwagi o nowej mustrze piechoty. 1921.

Porwit M., mjr: Zwiady piesze. 1923.

Українці

1. Закладайте по містах і оселях Відділи УВО.
2. Нольпортуйте та поширяйте «Сурму» та інші видання УВО.
3. Популяризуйте ідею УВО!
4. Інформуйте чуминців про визвольні змагання українців!
5. Протестуйте перед своїми правителствами проти кожного безправства наших ворогів!

Вибір з пропагандистських видавництв Української Військової Організації.
Редактивне Ради Української Організації.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте „СУРМУ“ перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Щиу 30 сот.
Проситься складати в краю на
„Політичних Вязнів“.

СУРМА

Орган
‘Української Військової Організації.’

5—6 ч. (56)

ТРАВЕНЬ—ЧЕРВЕНЬ

1932

Поклін борцям.

В борні за Вітчину,
в надсильному дужанню
в могилу Ви лягли
в життя самім заранн...
Обильно землю сю
Ви кровю зросили,
лягли в сталевій зброй
на полі Слави — Ви, Герої!

Офіра ваша — цвіт
дасть живо золоте.
Ваш Дух — евіло — стаг
на бою шлях
зове!

О, спіть, Орлята, спіть!
Хай гарний сон Вам сниться далі...
Хай сниться волі час
та й ще свободи день...
Хоч погляд Ваш погас,
хай далі сниться Вам скрижалі,
що снились Вам в життю!

Побідних ждіть пісень!
Безсмертних ореоля
вічає Ваші чола!
Про Вас співатиме народ
липарський спів рапсод!

До Ваших ми могли
ідемо повні віри;
безмерте духа — чар,
посвята — серця жар,
завзяття юних сил
і велич вся офири
скріпляють нам серця
надію життя!

Не дармо Ви дали
в офірі кров свою; —
воскресне Вітчина!

Поклін Борцям, поклін!
І слава!!!

І М.

Адже ви маєте його й напевно ховаете-бережете
десь у найглибшому закамарку вашої евидомості.

Ви ж маєте цей записник, що до нього спо-
коївнику вписують утрату когось і чогось найдо-
рошого. Що потуєть в ньому смерть батька-ма-
тері, брата-товариша, сестри-милой.

Записник серця.
Візміть його і запишіть.
А пишіть кровю, бо вона — найтрівіше чор-
ною, якого нішо в світі не зітре, не зништи.
Пишіть.

— Нестало двох чергових лицарів.

— Червоно-блі кати вбили Голоїда й Приш-
ляка.

— Убили двох вірних синів чорнозему, що
жертвували свої буйні голови за усмішку Вільно-
го Українца.

Оте запишіть у записнику серця.
І горе вам, якщо цього не вчините.

Во День Воскресення не прийде, якщо цього
не зробите.

Отже запишіть! А пишіть кровю, бо вона че-
рвона — найтрівіша.

Нішо в світі ІІ не зітре, не зништи.

Табор „реальної“ політики.

Одні із наших письменників недавно писав:
«Кожна справді визвольна боротьба — це за ко-
жен раз і в кожному середовищі, де вона повто-
рюється, боротьба безумовна і всеціла, боротьба всіх
і всіми силами, словом — боротьба на життя і
смерть. Визвольної боротьби пів—засобами, пів—
дорогами і пів—ділами не має, якожи не було і
бути не може.

Але цю правду не хоче знати опортуністичний
табор, що складається з різних політичних груп

і партій, які займаються «реальною» політикою,
проповідують «органічну правду» та мають «ори-
єнтаційні концепції». Усіх їх цікав одна спільна
риса: всі вони хотіли б «хитро—мудро, невеликим
коштом» — «збудувати Україну».

І так одні (універвіц) вже від років проповідують:
українці самі не зможуть побороти всіх ворогів, а
що більше, навіть самих большевиків; тому ми
вступили в союз із поляками і відступили Ім за-
хідно—українські землі; за те польські війська

освободягь В. Україну зпід большевицького ярма; тоді ми там створимо нашу державу, створимо власне військо, а коли спрічимо — відберемо від поляків Західну Україну; а коли б наяві мали на завсігди зрезигнувати із Західної України, то це оплатиться за самостійність В. України.

А другі (гетьманці) кажуть: Росія за велика, щоб її піборота Польщі, а тим більше ми самі не зможемо її пібороги, та й ще тепер, в стані нашого поневолення; зате легше в пібороги Польщу, тому нам треба жити в згоді з Росією, утворити «союз З-ох Русей», з монархій московської, української та білоруської під егідом московського монарха; тоді легко пібором Польшу, відберемо Західну Україну й так дібремося «соборності»; а тоді зможемо зрезигнувати із союза з Масковищю, а коли й ні, то також нічого этого не буде.

А треті (соціал-революціонери) канули в кич: монархії вже в Госії не буде і не є добре, що буде, бо буде нас гнобити, як давніще гнобили; зате треба утворити соціалістичну «Лігу Всесвітської Европи» в союзі з російськими соціалістами; Україна тоді легко відбере свої землі від Польщі, буде соборна й самостійна, бо союз із соціалістами не буде ніякою неболю, а союзом самостійних держав.

Четверті (уадівці) вже давно зачали голосити: ми не можемо освободитися нараз, а лише поступенно, етапами; тому дбаймо ми за галицький загумінок і тут стараннося дістати автономію; тоді ми спрічимо й нашу самостійність прийде автоматично.

А п'яті (соціал-радикали) кажуть: біда наша не в Польщі і не в польській державі, а в фашистівській диктатурі в Польщі; коли б небуло диктатури, то польський працюючий народ погодився б з українським працюючим народом; отже в II. соціалістичнім Інтернаціоналі наша спасіння.

Шості (соціал-демократи) додають до того що їй більшістю диктатуру як причину неволі из В. України, і також шукують спасіння в II. Інтернаціоналі й у світовій демократії.

Семі (ряднофілі) говорять: ми вже маємо україн-

ську державу над Дніпром, а треба нам тільки відсвободитися зпід Польщі; тому наша спасіння у большевицькі, які прилучать Західні Землі до Радянської України, і тоді будемо мати і самостійність і соборність.

Осьмі (католики Хомишини) заявляють: Радянська Україна це царство Антихриста і «не Рада Амбасадорів, але Провідніння Боже поставило нас, як частину українського народу під владу польської держави і цьому зарядженю мусимо підчинитися; хххайби нас держава гибила й переслідувала, то таки маємо завсігди і всюди зазначувати нашу лояльність; наша лояльність має до того скромні, щоб польська держава була сильна й за безпеку»; лише тоді дістамо агонемію, а там далі побачимо.

Що більше, маємо й таких «реальних» політиків (Панайко), які постійно міняють свої орієнтації, в залежності від того, де бачуть силу: коли Денікін був сильний, тоді видигали концепцію злучених держав сходу Європи, отже союз із білыми москалями; коли ж він Денікін, а більшевики закріпили свою владу, то перескочили до радянофільської орієнтації; коли ж із більшевиками зачало бути «не тає», тоді давай проповідувати тераторіальну автономію під Польщею.

Але мали ми ще ліпший випадок: один із тих самих «реальних» політиків редактував «Діло» і проповідував «самостійність і соборність» та приціплюну політику, а заразом, із одного боку, через В. Бачинського вів угодово—польнофільську політику, а з другого боку редактував радянофільські «Нові Шляхи» та враз із більшевицьким вонзулем ширив радянофільство.

Однак то «реальна політика» сидження на двох, а то й на трьох стільцях, щоб і «капітах пріобрести й незвінность собі згіді», розуміється, до нічого путного не може дозесті, не тільки тому, що навіть самі ті протилежні концепції взаємно виказують свою абсурдність і нереальність, отже засуджують себе взаємно, — але й тому, що можна поодиноку група з табору «реальної політики», а

то й навіть поодиноки «реальні» політики самі себе не гулюють, коли проповідують одне, а роблять щось зовсім протилежне, або коли інші роблять одне, а завтра щось друге — протилежне.

Ми же навіть не говоримо про те, що всі ті «концепції» «реальної» політики не мають ніякої обективної вартості, бо аві політи не думают про створення України над Дніпром (доказом на що є хочби похід лінії від Київ в 1920 р., рижський мир і пант неагресії, абстрагуючи від давньої історії й теперішньої політичної думки польських провідників); ані не думают вони про ніяку автономію на Західній Україні (доказом на що є «спеціфіка» з пільм дотеперішнім вивішуючим результатом згідно з пляном «ва звіщене Русі»); ані російські монархісти не думают про самостійну Україну (доказом не тільки стара монархія, але і поведіння «чорної сотні» на Україні за часів гетьмана Скоропадського, та вогнища акція Денікіна на Україні); ані російські демократи й соціалісти не думают про самостійну Україну (доказом на що є російські правительства за часів Центральної Ради, що навіть на автономію не хотіли дати згоди); ані більшевики не «будуть» українську державу і не думают привести волі західній Україні (доказом Соловкі, вомувістична партія і рижський мир); ані П. Інтернаціонал не даст нам спасіння (доказом рішеві його про непорушність політичних державних границь і гасла «Від всієї революції і повстанчої акції в сс. Союз»).

* * *

По недавніх «повісах» табору «реальної» політики у Галичині (паст. лист еп. Хомишина, переговори з Голубком, суждення саботажової акції, тощо), — маємо п'яго рону нові ІІ «повіси».

Передусім це Зізд УНДО в проектом автономічної революції й пресова кампанія в ІІ обороні. Ця остання як найліпше виказує всю безвиглядність і абсурдність «реальної» політики з клічем автономії. Ось послухаємо аргументації «ідеології

таєї «реальної» політви», псс. С. Барака (Діло, 9. IV. 1932):

«Підчернюючи живучість найвищого ідеалу української нації, звернув референт (В. Мудрій) увагу членів Національного Зізу... на потребу висунути партію практичні політичні домагання українського народу перед Польщею і за кордоном... Ними є територіальна автономія тих земель у Польщі». Висунення після справи, як реслівської домагання, поставить перед українське громадянство перевідово конкретну мету, до якої вово повинно прямувати для розвитку тих надбань на ріжнородних ділянках життя, що їх маємо». А юлька рядків долі читаємо: «Автори т. зв.: автономістичної резолюції здавали собі справу з того, що у сучасній польській дійсності згаданий кліч є нереальним. Доказом хочби доля проситу ППС на ю тему в соймі м. р. До такої розвязки українського питання в межах Польщі польсько-політична ментальність є сьогодні непригожа». А юлька рядків вище: «Нічо з тих що видвигають серед нашого громадянства справу національно-територіальної автономії, як кліч нашої реальної політики в Польщі, не дурить себе і на одну хвилину, що після справа легка до переведення. Зовсім навпаки! Тут маємо проти себе майже все польське громадянство і, очевидно, теперішній польський уряд. Тепер насувається питання: чи супроти тогож щоного є доцільно висувати після справу? Думаю, що так... Наше громадянство привчиться думати і діяти реальними політичними категоріями і коле реального клича зможе згортити всі наші здорові творчі елементи».

Отже маємо чорне на білому; раз територіальна автономія є реальний кліч, то знов є кліч нереальній; раз це практичне домагання, то знову час для вного є венгрський, отже непрактичне; раз це реальна політична категорія, то знову справа не є так легкою до переведення, бо проти неї є польський уряд і все польське громадянство. А при тім усім же є міддресажиста «живучість найвищого ідеалу української нації (самостійність

Під тюрмою.

Того дня місто говорило про ч.

Від ранку мандрували поспішно з уст до уст моторошні слова:

— Сьогодні впілудні їх вішатимуть!

Пиянили вцовіллям мізки наїздників, кервавили серця поневолених.

Голодна шибениця скавуліла.

* * *

Люде говчилися під муром вязниці.

Це були односельчане обох засуджених, що їх ще досвіта пригнав сюди голос серця. Вони збивалися в гуртки й сумно, півголосом перешептувалися між собою. І в жахливому дожиданні неминучого, раз-у-раз глициами в бік високого муру.

Тихі зігнання, слова й цівкова сідналися в дивну пісню, що безуговкну гомоніла там неминучий шум кручи.

Тільки вреди-годи вибивалося з цьої несвітської пісні ридання жінки одного зі засуджених. Вона куняла на ювілішки під муром і тулила до нього свою втомлену голову. Двоє дітей залякали-щікаво розглядалися довкруги. Вони не розуміли, що діється з матінкою й то смакали, то гладили її сорочку.

Були ще там і ці, що їх прислали сюди кро-

вожадка цікавість. Вони самопевно вешталися там й посміхалися глумливо.

Заскрипіли заїзди ворота.

— Рідяя засуджених! — сухо захував похлип.

Під муром стало тихо немов на цвінгариці.

І знову заскрипіли ворота й вріз між від-тигнули жінку з дітьми.

Вона голосила несамовито.

За муром вершилася жертва.

Хтось затулив нещасній матері рота долонею.

Вуха людей під муром насторожилися.

Ураз із-поза муру вистрибнули ластівкою гри слова:

— Хай живе Україна! — рзвнулисі вони пронизливо неначе силкуючися полетіти з тюрми кудисядалено, у безмісочну свободу.

Та щось не пускало їх звідтіль і вони безумну лунали над вязницею. І безумні вбивались в уха людей, що мовчазно наслухували там під муром.

Хтось шепнув:

— Повісіли!

Його хотіло захистити.

Над тюрмою манячіли дві прозорі постаті в розхрістаних, помараних кровю сорочках. Витягали кудись жилаві руки й спровокали пластики.

А люде під муром вязниці задивилися на них і намагалися збегнути мовчазну мову прозорих тіней.

І збагнули: Приказ!

І всі, як один, затиснули пластики й глянули туди, куди їм велено. Простували жилаві рамена й спровокали давили в мозолистих долонях якусь велику постанову.

А ці, що прийшли були туди задля кровожадної цікавості — не бачили нічого. Вони не бачили прозорих тіней над тюрмою, що витягали кудись скорчені пластики.

А люде стояли ще довго під муром і вбивали собі в мізки приказ тіней.

....із чорнозему підводиться безушина мозолистий пластик.

І керчиться.

Помстивши.

Думав, думав старий і почав оповідати:

«Читася ото коли новельку... (новельмо у нього звався часопис) і думася: нема вже Бога на світі, бо коли був, побивби громами усе лядське племя скрізь, де тільки є на світі...

От вам дітки маленькі до школи біжать. Бігають, тікають, бавляться. Пашне хотіє мати —

плач, погладити по голівці — смеється. Звісно діти. Яка смішна може бути людина. От хочби оте діти. Встало, вмілось, фішевого і побігло, і побігло. І тішишся ним і годі внатишиться. Колись і сам таким був і сам фішав і сам бігав. Смієшся і радіш, а діти — надія. Від них наша будучина починається. Ти-вже-думаєш зтрухлавів. Відспівав свое, чи гірке, чи солодке но відспівав.

І думаєш: жиє, жиє чоловік, вмер та й нема. А колись і ходив, і бігав, і піскі співав. І жандаром з його цісарської та королівської милості десять років відбув, і гевера носив. А якже! І носив... А от і старість прийшла. І я вже не потрібний. Молюсь і вмісь. Жандаром жите протоки, цісарські ознаки від пазуки до самого прапору плеча носив, і тішився дуротов своєв. Ознака, мовляв, цісарська. Хоронивесь і ніби яку святиню. Позлачали дурного хлопа пляшков, і він хотів тріснути від втіхи, що носить ва собі ознаки ванного.

Та часи не сяяли. Пройшли мов вода. Світ то так само як і був. І цвіти цвітуть, і сонце сяє ти ті річка п

і соборність). Чи не доказують ці слова «реального» політика повну нереальність «реальної» політики? А до того ще й її відсутність й безпринципність? Бо як можна інакше назвати це, що УНДО і «незрівається майвищого ідеалу нації», отже самостійності і соборності,—рівночасно сказав на засаді тер. автономії, сюбто признання польської держави й П. кордонів, признання польської радиції стану й лояльності перед нею, що означає якраз заперечення самостійності й соборності? Чи не є це зараз новизна капітуляції УНДО перед Польщею й то капітуляція безнадійна, коли самі його «ідеологи» недурить себе ні на одну хвилину», що мають проти себе «все польське громадянство і очевидно теперішній польський уряд», що «польська політична ментальність є у сучасній дійсності непригожа», отже що нічого зискати не можна?

Капітуляцію видно і у рационалів, що досі вимазували кулаками на «угодове УНДО», а тепер пішли на співпрацю з ним у «Просвіті». тощо, а недавно усарами свого парламенту представника заявили в польській сеймі, що вони «не виступають ні проти польського народу ні проти держави польського народу», та й ще поставили безнадійне питання: «скажіть, що маємо робити, щоб бути лояльними»; знова, будучи членами П. Інтернаціоналу, годяться із ним на непорушність польських державних границь.

Капітуляцію видно й у різних установах, на чолі яких стоять «реальні політики». Видно її зокрема у Рев. Союзі Кооператив, що рішив брати участь в «Гаргах Всіхдніх»; видно Й в українськім шкільництві, де забороняють Шевченківські концепти, опоганюють наші визвольні змагання переслідують за участі в парадах по Січових Стрільцях, Басарабовій, Лібовичеві та ін.. зате устроють концепти в честь Пілсудського і Місцицького та вчать «Єще Польська не згнела».

Та ця капітуляція табору «реальної політики» почалася уже давніше. Вона вже сильно позначилася ще перед двома роками в заявлії осуду сабо-

ють перегукуються. Батько може чуприну від податків рве. Ях пришов і обдер на чисті люд.

А діточни—їм що? Як то з'ясно. А серце все таки радіє. Будуть з них, думаш, люди не такі як ми. Не цісарські, а таки свої! Збруться будуть хлопці і про Україну читають... А ти старий слухаеш, слухаеш і ово дурне слово з криється Так то воно. Ах, колиб літа повернуті! Гризбе! Коли чуєш і те-і те, коли знаєш: ага, значить дурили тебе, хлопе! І піц тебе дурил і цісар дурил. І нема на світі нічого, крім брехні, а правда, коли хочеш узріти ІІ, це сила твоя, а силов усе перебореш... Тото воно!

Думаєш так, а діточки біжать до школи. У них торбинки, а на них путьня мати ознаку України кожній дитині вішала. З тов ознаков, біжи, дитино, до школи і вчися. А відостош, дитино, підеш з нью правду свою добувати. Во поки ворог у нас господарить—добра не споківайся.

Аж то одного разу, приходить, мої онука зі школи. Оті заплакані, сумні. — Ахий, серце! Що тобі, Оленко, сталося? Головонька болить? Наврохи?... Ні, д ю. — А щож?

Мовчить.

Відплакалася дитина і розповіла. І довідався, що лярвісько польська, воєнська, пробачте.. (слово не єде на язик)... така учителька, ознаку дітим в

тажної акції З-ма партіями (УНДО, радикали, федеки), у католицькій партії, що в листі еп. Хомішина віддалася на ласку і неласку Польщі, обіцюючи «все і всюди зазначувати нашу лояльність», у переговорах з Голубком, «чорник казак», «поседзеня у воєводи», тощо.

Однак тоді, а ще більше перед тим цю капітуляцію закривали високопарні слова про «самостійність і соборність», про «найвищий ідеал української нації», і це баламутило широкі маси. Хоч і тепер ті фрази є також, але вони зовсім га заднім плані і тяжко, щоб кого вони вже збаламутили.

І якраз це одно позитивне у цілій справі. Позитивне з двох причин: по—перше тому, що цим ясно зазначується капітуляцію дотеперішнього політичного проводу; із того приводу годі попадати в розп'яту: бо є це капітуляція тільки того проводу, а не цілого українського народу, не широких народних мас, які зовсім не переходили «політичної кризи», не відчували потреби «нової, реальної тактики» і не домагалися переходу на «нові позиції реальної політики». А по—друге тому, що цим ясно зазначується ріжницю між двома таборами: опортуністичним табором «реальної політики» і революційним табором визвольної політики. Чим ця ріжниця ясніша, чим поділ глибший, тим менше баламуцтва, тим ліпше для політичного виховання й орієнтації широких мас, тим легша праця табору визвольної політики, тим більші шанси на вигру гого табору і тим ліпше це для нашої визвольної справи.

* *

У кожній війні—революція є також війною—не ходить лише про рішучість і здатність, але також і про добре обдуманий плян відносно зорганізовання усіх сил та про єдиний провід.

Т. Масарик.

торбинок і набила дітей і лаялась словами гідкими, що навіть я, хлоп, не втевби так.

А мене це мов окропом полив. Заходив я і місця не знаходжу. Взяв торбинку, подививсь. Отут той невинний значок було вішито, а тепер лиши діра. І згадав свої цісарські ознаки. Серце забилось—що, думаєш зробивши ти, Юрко, колиб так тобі молись хто ознаку твою зірвав?

Взяв я отак показанчу торбинку в руку, добру палицу і пішов. Зайшов просто в школу. Там ся на вчительку запитав. Кажуть на спацір пішла. Ну, думаю, зачекаю. Сів під школов і сиджу. Вийшла служниця і забалакав з нью.

Над вечір приходить. Пані така, знаєте. Встав я і «славайсус» проказав, прошусь на слово. Увійшлисьмо: що вам?—каже. А я її торбинку показую і—то ви, кажу, ото дітям торбинки попсули?

—На нік каже трізуби були, а...

І не договорила. Як звів палицю, як тріснув. Одразу стев. Гримнула долів, а я І ногов, ногов. Юка позилася, а у мене ніби радість. Ніби гада якого бу. І серце мое сміється. Збив на чорно, а відтак пішов сам до поліції, бо душа моя, ніби обміта стала. Цісарські ознаки більше не нікли мене, а вмірати кождий мусить.»

Вуличні бої.

Боротьба за частину міста.

По вибуху в місті розрухів (бунту, повстання) може настути таке положення, що або численне військо в очікуванні допомоги, переходить до оборони, обсаджуючи тоді найважливішу частину міста, — або збунтовані (повстанці), без огляду на свій дотеперішній успіх, переходить до оборони, хочби тільки тому, щоб перевести організацію своїх військових сил і команди, щоб надати справу харчів для себе й для населення й т.д. Отже, і перші, і другі примушенні уступити від засади: безперервно атакувати ворога аж до певного його розгрому.

В таких випадках мова буде про обсаду й удержання якоїсь частини міста, звичайно найважливішої, отже, такої, яка найліпше надається до оборони (напр. відтіта рікою від решти міста, горища, тощо) та яка має такі будинки й заклади (електрівна, пошта, телеграф, телефонічна централь, водогони, газівня, пітаделя й т. д.), удержання яких дуже звязане з опануванням міста.

Автім і на початках розрухів кожна сторона буде намагатися захопити саме ті важні об'єкти в місті чи цілу частину міста, де такі об'єкти скучені, та звідсі буде робити випадки проти ворога. Важливим є при тому, щоб не розпорощувати своїх сил (що є характеристичною помилкою при вуличних боях!), але концентрувати удари на найважливіші місця противника, отже, напр. старатися зловити провідників розрухів, згл.-команду війська. В таких випадках чинити треба швидко, бе добра кожна хвиля.

а) Оборона частини міста.

Коли маємо охоронити якийсь важливий заклад (напр. електрівну), то не вистачить обсадити самий будинок, а треба зробити довкола нього цілу оборонну смугу обсаджуючи відділами й підготовлюючи до оборони сусідні будинки, площи, вулиці. Сам хоронений будинок творить центр оборони. Використовуючи цілу ту оборонну смугу обороноці ведуть чинну оборону, отже, роблять постійні випадки та протинастути.

На основі самих засад приготовлюють рівнож оборону певної частини міста. Найліпше, коли ця частина є відокремленою цілістю, напр. відділена від решти міста рікою, садами, площами, залізничною лінією, вище положена тощо. Наперед визначаємо центр оборони, найліпше приблизно в середині даної дільниці. На такий центр надаються масивні державні будинки, казарми, цитаделя й т. п. В центрі, зрештою доволі обширнім, прорубає команда, головні резерви, склади муніції, поживи, приміщення для полонених і т. д.

Далі, залежно від напрямку сподіваного наступу ворога, ділимо цілу смугу на райони оборони, яких кількість і величина залежить од кількості й якості наших сил, як рівної єдні ваги і умов оборони. На кождий випадок призначаємо відповідні відділи з командантами, що зараз приступають до підготовки дотичного району до оборони: барикадують та фортифікують будинки, піщані та вулиці, що ведуть до головного центру оборони, на强国мажують муніції, поживу, наладнюють лучбу, яка є надзвичайно важливою (найліпше визначити 1 спеціаліста на кожний район); командагти районів ділять свої сили на обсаду вулиць та домів і на резерву; вінці визначають центр оборони

району, що є місцем остаточної оборони оцієв вулиці (районової) оборонної смуги.

Підготовивши тим способом усі райони, підготовили ми цілу частину міста до впертої оборони. Ця оборона має полягати з одного боку на ставленні завзятого опору ворожому наступові на кожнім зрубі мурів та на кожнім центрі вулиці, — а в другого боку на постійних винадах та протинастулах обороноців. Якраз чинна оборона не дозволить ворогові тісно окружити цілу боронену частину міста, отже не дозволить перервати лучбу з зовнішнім світом. Крім того, чинна оборона (постійні випадки) мучить і деморалізує противника; відповідно пропаганда між ворожими відділами довершує деморалізацію ворога.

Коли ж обороноці не ведуть чинної оборони та коли не мають допливу помочі іззовні та коли до того всього не вдається їм здеморалізувати ворога, тоді скоріше чи пізніше вони мусить підлягти ворогові.

б) Наступ на частину міста.

Коли противник опанував частину міста, тоді треба підготовити пляновий наступ на нього. Занята нами частина міста, відповідно підготована до оборони на випадок наступу ворога, творить тоді для нас рівночасно базу для наступу.

Наперед треба розвідати: 1) де противник та які його сили й технічні засоби, 2) де провід ворога, 3) де його центр оборони, 4) де найслабше місце противника. На підставі тих відомостей треба визначити на пляні міста розподіл сил ворога, поодинокі фортифікаційні вулиці й доми, райони й центри оборони, лінії комунікації, сітки телефонічні, водопроводи, електричну сітку й т. п.

Відповідно до того, наступ ведено концепцічно, кількома кельонами в напрямі до головного центру оборони, з тим, що одна кельона веде головний наступ. Концепцічний наступ змусить противника розпорощити свої сили по різних напрямах. З другого боку ті, що наступають, не смуть надто розпорощувати своїх сил, отже — треба зосередити удари на важливих об'єктах і наперед знати що треба передусім здобути, що обсадити й т. д. Розуміється, головний удар іззаду, згл. з того боку, де найменше його сподівається ворог, є найбільш доцільним.

Кельони, призначенні до наступу, мають складатися з відділів ріжного роду зброї (піхоти, саперів, артилерії, маш. крісів, панцирних авт., мозадірів піхоти, тощо,) що вони могли вести акцію самостійно. Шідготовки наступу вогнем артилерії чи піхоти улегше завдання, але це не завжди може бути з огляду на присутність цивільного населення в бороненій частині міста або з огляду на знищенні міста (музеї, церкви, тощо) чи з політичних огляїв.

Коли кельони, що наступають, вдеруться до перших районів оборони, то пруть наперед, щоб по зломаній опорі по поодиноких районах, одирти собі дорогу до головного центру оборони. По поодиноких районах точиться боротьба: за поодинокі будинки та вулиці. Такий самий характер мають бої за головний центр оборони. Здобуття того центру є, власне, ліквідацією ворога, дарма що не рідко буде ще треба перевести цілій ряд виступів для ліквідації менших відділів чи навіть без противника. До переведення остаточної ліквідації противника. До переведення остаточної ліквідації противника той що наступає, не сміє спочити.

По розбиті збройних відділів "ворога," треба перевести розброєння населення.

Боротьба за місто!

Чи то на початку розріхів у місті (напр. Thiers у 1871 в Парижі) чи вже по невдалих вуличних боях (напр. фельдмаршал Радецький в Медіолані, 1848 р.), чи на підставі ухвали уряду (напр. Віндштадт у Празі, 1848) — одна з воюючих сторін (військо або повстанці) можуть відтягнути свої відділи з міста. Тоді в місті залишається противник, що має тепер час поліпшити організацію своїх сил та приготуватися до дальшої боротьби.

В такому випадку дальніша оборона має на меті: 1) зникати на часі, аж надійде поміч із іншими теренами краю, 2) здеморалізувати й знищити противника чи то безперестанними випадами поза місто або відповідною, розкладовою пропагандою. Знова ж сторона що стягує свою війська, має на меті: 1) забезпечити свої нечисленні відділи від знищенні в місті або від розкладу ворожою пропагандою, 2) вичекати помочі іззовні, щоб потім розпочати наступ на місто.

Оборона міста.

Оборонці повинні захопити і притягнути до оборони міста ціле населення; розуміється, всі мають буття переняті відомості: оборона за всяку ціну! Моральна підтримка обороїнців має таку саму важливість, що й війська.

Перша річ обороїнців, це засоби захоплення доброго провід, що звідси приступає до підтримки оборони. А що, з огляду на незначну величину нинішніх міст, ворог не зможе отримати місто сусіднім перегоном та з усіх боків наступати, то провід обороїнців міста повинен переважати можливі напрями наступу ворога і в тих місцях підготовити все належче до обороїння (фортифікація вулиць, домів, і т. д.). Ціле місто розділяє відповідно до того на райони, які фортифікують та обсаджують відділами, визначається центр обороїння там пребуває головні команди, муніційні склади, головні резерви, засоби поживи й т. д.)

Ні передмістю, а то й поза містом, захищають першу лінію оборони, що складається з ряду точок, які взаємно себе фланкують. Ця перша лінія має лише обсерваторійно-забезпеченеву роль, себто, має змусити противника розвинути свої сили та виснагти угруповання його. Першу лінію треба зміцнити перепідводами та технічними засобами. Автім головний тагар обороїнців лежить унутрі міста.

Обороїнці підлагатимуть на низці випадків та протягом усіх відповідної методою — зуміти найбільше ворога.

З розного оброїнців міста не ріжуться своїм пересвідченням що обороїнці однієї частини міста, якіх тут лише більше (райони обороїння).

6) Наступ.

Наступ на місто є дуже важливим завданням, а передумовами його є морально сильний орган відділів та їх національності (отже, національний склад, орієнтація в місті, тощо, мають велику важливість).

Перед наступом вонце треба зробити розвідку (агенти, літаки, випади відділів) і ствердити: 1) окружу ворога, 2) засоби муніції та харчів обороїнців, 3) стан першої обороїнної лінії, 4) поділ міста на райони й місця головного центру обороїння, 5) розміщення резервів і артилерії, 6) настрій у місті,

7) відомості про ворожий провід, 8) національні, матеріальні та інші відносини в місті, тощо.

Дуже важливо використати пропаганду, що, при недостачі харчів у місті, національних ріжниця, тощо, трапляє на добрий грунт. Пропаганду ведуть спеціальні агенти або робиться це через відозви, скидувані з літаків. Вміло переведена пропаганда, в одній з умовах, може надзвичайно полегшити завдання, яке тоді наявіть, можливо, зводиться до захоплення проводу обороїння міста та його найближчого оточення.

Сторона, що наступає вживає супроти обороїнців міста трьох способів: 1) блокади, 2) бомбардування, і 3) наступу. Можна й комбінувати всі ті способи.

Та блокаду (цікавагу!) при нинішніх обставинах тяжко перевести з огляду на величину нинішніх міст, та що блокаду можна перевести тільки частинно. Крім того, блокада не веде безпосередньо до знищенні ворога, лише озаблює обороїнців наслідком відівзяння їм довоzu харчів, недопущення їм помочі іззовні і т. п.

Бомбардування таємо, щоб здобути місто, бо обороїнці найдуть собі захорону від вогню, а вогнів несе звичайно плавильне населення. Крім того, процходить тут на увагу знищенні цінностей штурмової артилерії, тощо, не пропорційне до корисностей військової натури, а нарешті політичні й пропагандистські завдання здебільша на це не дозволяють. Так, напр. у 1848 р. саксонський уряд засудив бомбардування Дрездена. Але в 1919 р. державні військові війська в боротьбі зі спартаківцями не вязалися нічим й бомбардували берлінські дільниці з тяжкими мізандерами, гармат 155 мм та з літаків. А все ж бомбардування будуть і далі уживати, але тільки як спосіб погрози. Так, напр., у 1848 р. в Празі виснажило кількох стрілених артилерії на місто, щоб радикально змінити настрій у місті.

Наступу переводити наступ, сподівуючи його з блокадою та частинним бомбардуванням. Сам наступ, зрештою, вимагає звичних жертв і триває довго.

Наступ повинен розвиватися так: відділи нападають на першу лінію оборони. Тут треба вжити вогню артилерії. Коли одні відділи вдеруться до міста, інші перетягають всяку комунікацію, що веде в місто. Наступ у місті треба вести концентрично, в напрямі на головний центр обороїння. Відділи вдираються до юдиноких районів, а озброєні один чи більше районів, створюють собі так базу для дальнього наступу в напрямку центру обороїння. Розуміється, наступу переводиться, вибираючи най slabši місця ворога. Ті кольони, що вдеруться найдаті в напрямку центру обороїння, треба посилити резервами.

Автім дальніший наступ і бої ведуться так, як звичайно при боротьбі за опанування частини міста. Звичайно вночі бої припиняються. Проте підготовлюємо тоді добуту смугу до обороїння: обсаджуємо доми та барикадуємо їх; встановлюємо артилерію й мізандери їхніх на вузлових вулицях, забезпечуємо відділ муніцією та поживою, тощо.

Важливо при тому знищити (автомобільними бомбами, сабогаками, артилерією) центральний телефон. —

Ріжне.

Що кождий із нас повинен пам'ятати? 1) Що від 1919. до 1.IX.1931 р. ляхи роздали 142.562 гектари землі на «красах» військовим польським кольоністам, при чому утворено 7.745 осад. За землю цю, віддану військовим кольоністам, держава заплатила кругло 100 міліонів золотих польським поміщикам, на які то гроші зложалися податки українського населення. Отже ляхи не тільки заселяють українські землі кольоністами і відбирають варстат праці українському селянинові, що ті землі віками зрошивав своїм потом, але ще й той же селянин мусить за те заплатити.

2) На самім Волині й Поліссі військова колонізація забрала 76.818 гектарів землі, при чому крім викупу, держава дала кольоністам 19 міліонів зол. в кредитах і беззворотних позичках.

3) Від 1919 до 1.IX. 1931, під цивільне осадництво польських кольоністів (не-військове), роздано 515.183 гектарів землі, а на цілі кольонізації уделено 500.000 міліонів кредиту державного.

4) На самім Волині й Поліссі 1.9.000 гектарів нашої землі вже перейшло в руки польських цивільних кольоністів.

5) На українських землях, під Польщею, згідно з переписом з 1921 р. дрібна рільна власність виносила 8.230.300 гектарів, що творили варстат праці для 1.251.000 родин. Між ними було 957.200 нарівніх господарств, понище 5 гектарів, або 80% всіх господарств.

6) Ще 1.XII. 1923 р. було українських народніх державних шкіл в Галичині 2.655, на Волині 443, на Поліссі 22; разом 3.120. У р. 1929 було українських нар. держ. шкіл тільки 716, отже за 6 років втратили ми 2.404 шкіл. Утраквістичних шкіл було в тім часі 2.649, а польських шкіл було взагалі в Польщі 21.806.

7) По містах в Польщі є польських шкіл 1.884, утраквістичних 41 а українських 7. (В Галичині 36 утраквістичних, на Волині 5).

8) Українські діти ходять (у народніх школах): до польських шкіл — 26.73%, до утраквістичних шкіл — 44.34%, а до українських шкіл — 28.88%. — Отже українська молодь позбавлена своєї школи у числі 72.56%.

9) У львівській кураторії в рр. 1911-12 ходило до шкіл 945.000 дітей. С рр. 1926-27 ходило вже тільки 610.000 дітей. У р. 1929-30. не користало з науки до 415.000 дітей. Отже одна частина наших дітей ходить до польських шкіл, а друга взагалі залишається без ніякої освіти.

10) На Волині є 742 польських шкіл, 417 утраквістичних, а 5 українських. Отже 70% українців має 5 шкіл, себто 0.3%, а 15% поляків має 63.2%. — 1 польська школа припадає на 48 поляків, а 1 українська на 33.812 українців. Виходить 1 польська дитина має такі права, як 700 українських.

11) На терені львівської кураторії є 59 гімназій, з того лише 5 українських, на 70% українського населення.

12) В Польщі 1 державна середня школа припадає на 74.000 поляків, 176.000 німців і 557.000 українців.

13) В середніх школах в Польщі було

на загальне число 229.194 учнів, римо-католиків — 140.913, юдіїв — 45.381, греко-католиків — 8.615 а православних 5.764.

14) В р. 1928-29. в Польщі, на загальне число 43.249 студентів високих шкіл було: 1.977 греко-католиків і 784 православних (москаль білоруси і українці); треба рахувати українців 2.500, юдіїв 8.407 а поляків 28.865.

15) На 74.329 учителів держ. народних шкіл в Польщі є 4.964 українців. З них 3.237 є занятих у полудневих воєвідствах, 1.002 у центральних а 671 у східних.

Як виховують в українських школах? У тих нечисленних українських школах, що їх маємо здавалось на те щоб хоч тих нечисленних дітей, які не мусять полячитися в польських школах або пропадати в темноті, виховати на українських патріотів, діються такі речі:

1) Проф. Клапоушак, заступник дир. укр. гімназії у Львові, викладав ученикам, що визвольні змагання Української Нації це — нупагною, а члена УВО Любовича, що згинув у боротьбі з польською поліцією, називав — бандитом. Коли його ученики за те побили, переведено арешти між учениками і в травні біж. р. засудив ляцький суд уч. Гейваса на 3 роки тюреми, Байталу на 1 1/2 року, а 6 інших на менші кари.

2) І. Бабій, директор філії укр. гімназії у Львові, передав в руки ляцької поліції студ. унів. Гірного із звідомом, що Гірний розкідав в церкві летючки, між польським військом, видані з нагоди річниці смерті Я. Любовича. Гірного засудив в червні біж. р. ляцький суд на 6 міс. тюреми. Той же Бабій заборонив ученикам йти на панаходу по бл. п. Любовичу, а тих, що друкують летючки (отже укр. підпольну організацію) називав провокаторами. Той же директор не хотів дозволити ученикам улаштувати концерт Шевченківський, а коли ті не послухали, заявив їм: «Naprzód będzie koncert marszałkowski, a potem szewczenkowskii». Коли відбувся концерт в честь Пілсудського, улаштовано Шевченківський концерт, на який Бабій запросив польського куратора; витаючи куратора, дякував йому за те, що поляки несуть нам українцям культуру. — Той же патріот виникнув з гімназії ученика, що пішов на панаходу по бл. п. Басаровій. — Крім концерту в честь Пілсудського, гімназія улаштувала концерт в честь президента Польщі Мостицького.

3) Директор гол. укр. гімназії у Львові Лукіянович, не дозволяв початково устроїти Шевченківський концерт, потім улаштував концерт в честь Пілсудського, а в часі Шевченківського концерту побіч Шевченка висів портрет Пілсудського. Лукіянович заборонив співати гімн «Ще не вмерла». На концерт запросив польського куратора, при чому запрощення примусив підписати і ученикам з всіх класів. — Щоби мати спокій з летючиками УВО, той патріот вибрав з кожної класи одного ученика, і заявив їм, що коли б натрапив в школі на летючки, то вони вилетять з гімназії.

4) Директор укр. кат. гімназії О. Дзерович казав підписати всім ученикам заяву, де під словом чести стверджують, що не належать

жать до УВО ні до ОУН. -Коли ученики хотіли устроїти Шевченківський концерт відповів: «Що ви? Таж Шевченко був православний, а я католик! Як можете щось такого від мене жадати!»

5) Директор укр. гімназії в Кременці, І. Рей, заборонив ученикам носити «тризуб», заборонив ім брати участь у панахиді в пам'ять Січових Стрільців, а потім у святкуванні Базару. У молитві змінив слово «Україна» на «батьківщина», а були вже спроби викинути учеників за співання укр. національного гимну.

6) Проф. Микитея у дівочій гімназії «Рідної Школи» у Львові на викладах говорив, що «тризуб це—Гралі», «свято 22 січня це—буфонада», а рівно ж не дозволив улаштувати свято бою під Крутами. Того патріота побили ученики за «Крути і гралі». -У тій же гімназії ведено слідство за участь в панахиді в пам'ять по бл. п. Басарабовій.

7) У семинарі «Рідної Школи» у Львові проф. Гриневський заборонив на Шевченківськім свята співати кінеч «Заповіту».

8) У жіночій сер. школі «Рідної Школи» в Самборі заложено LOPP (Liga Obrony Powietrznej Państwa), а національна свідомість така велика, що ціла кляса не могла відповісти, хто був Симон Петлюра, а одна учениця, запитана, відповіла: «Петлюра був чеський диктатор».

9) Директор гімназії «Рідної Школи» в Яворові, К. Годованець, улаштував «роганек» в честь Пілсудського, на якому в промові говорив, що «ми повинні бути дуже вдячні полякам, бо ліпше, як в Польщі ніде нам не буде». Один з учеників деклямував по польській вірш в честь Пілсудського, в якому є уступ: «Вудз Пілсудскі там на пшодзе, України щери брат». Ця гімназія брала у лютому б. р. участь у лещетарських змаганнях «Przysposobienia wojskowego», а от недавно дирекція приказала всім клясам вивчити співати «Jeszcze Polska nie zginęła».

От так виховують наші «патріоти» нашу молодь! От до чого зводиться «органічна праця», що її проповідують наші «реальні політики» з УНДО, радикали, ес-деки, католики, універівці, та інші а за окном «Оборона України». Громадяне! Допоможіть нам у боротьбі з рабами, що й нашу надію, нашу молодь, наших майбутніх борців за волю України, виховують на таких рабів, як і вони. Громадяне станьте до безоглядної боротьби з ними! Безпощадно викиньмо отої гній з нашої хати!

Як виглядає «органічна праця»? Рада Ревізійного Союза Українських Кооператив ухвалила на внесок пос. Луцького, щоб українська кооперація взяла участь в сьогорічних «Таргах Всходніх», у Львові. Ще караються в тюрмі наші члени за свій активний, збройний протест проти устроювання польських репрезентаційних шопок на українській землі, — а вже наші «реальні політики» спішать до ворога запрезентувати свою рабську лояльність, щоб знівечити роботу «дурних дітей».

«Реальні політики» з «Народної Волі» за «органічною працею». «Народна Воля» (Скрентон, Па. 9.IV. б. р.), зміна зі своїх виступів проти УВО та з підтримуванням радикальної партії в краю, пише в ст. «Ковбойська революція» таке:

«Не ковбойськими штучками, не паленням заасекуваних стирт, за котрі бути і сажають по тюрях селян і мордують невинну інтелігенцію, не одержуванням цілої зграї дармоїдів за границею, котрі лічаться вашими провідниками, поможете щонебудь у визвольній боротьбі України. Ви забули, а може й не знали ніколи, що для пропаганди української справи між чужинцями далеко важніше, коли наш народ покаже те, що він зробив для себе і для культурного світу. А це він покаже тоді, коли твори українських письменників будуть перекладані на чужі мови; коли вони будуть рекламиовані у чужій пресі; коли музику українських композиторів будуть грati чужинецькі світової слави оркестри; коли картини українських мистців будуть на виставах світової слави. Коли наші вчені, що зараз відрівні від рідної землі і за границею бідують, перестануть думати про насущний шматок хліба, а спокійно зможуть працювати по своїх кабінетах, кожний у своїм напрямку для добра і слави у першій мірі України і для добра цілого людства. А щоби це так було, то нехай не йдуть гроши на удержання дармоїдів, а їх помічникам нехай не будуть у головах дурниці.»

Колиб хоч один народ на світі здобув свою державу «мальованням образів», «оркестрами» і «перекладами на чужі мови», то ми б признали рацио «Народній Волі» і таки зараз в тій хвилі, зліквідували б нашу організацію. Однак ми бачимо щось зовсім протилежне: щоб музику якогось народу грали чужинецькі оркестри, щоб твори його письменників перекладали на чужі мови, щоб його учені не бідували, щоб образи його мистців були на світових виставах,—то такий народ наперед мусить мати державу свою; коли ж він є у неволі, то його так визискують, що він ледви животіє, і тому сам не має змоги, а до того й вороги перешкоджають йому витворити високу культуру—великих мистців, великих учених, великих письменників.

Коли ж такий народ й видає непересичних людей, то такі люди або пристають до чужих націй і творять для них (як напр. наші Гоголі, Рєпіни, Мальчевські, Потебні, Капністі, Мартоси, Дідури і т.д.) або й коли залишаються при своїй нації, то не можуть розвинути в повні свого генія, бо з надто великими перешкодами стрічаються. Щойно власна держава дає змогу на повний розвиток культури даного народу. Однак, що найцікавіше, коли навіть державний народ тільки й виключно займається культурною творчістю, то такий народ втратить свою державність, а з тим і змогу на культурну творчість, і завоюють його далеко менше культурні, а то й зовсім дики народи. Так було з високо культурними греками, яких підбили римляни, так сталося потім з римлянами, яких державу знищили дики гуни. І так вже було з Україною. Якраз в добре Петра I., коли то Московщина була ще на пів дикою країною, Україна була високо культурною країною: вона мала своїх учених, мала Могилянську Академію, і розвинене шкільництво, і студенти студіювали по європейських університетах, було розвинене мистецтво, що більше II книги читалися в Московщині, II вчені, і духовенство й інтелігенція занимали важніші місця в Московщині,

навіть виховання царських дітей вів українець Симон Погоцький, що завів в Москві театр та вчив правила складання віршів, а українець Теофан Прокопович стояв на чолі цілої православної церкви. І якраз в добі найбільшого культурного розцвіту України, та сама дика Московщина, за часів того самого Петра I., що віддав українцеві управу цілої православної церкви,—поневолила Україну з її культурою, знищила її державність і від того часу починається якраз занепад української культури. Це, відноситься до державної також і поневоленої України. Отже, коли ми цілу свою увагу звернемо тільки і виключно на «оркестри», «мальовання образів», «науку», «переклади письменників», на шкільництво, кооперацію, словом на культурно-економічні цінності, а не в першій мірі на «дурниці», отже на визвольну справу, то ми ніколи не дібемося своєї держави. Чому? Тому, що тоді не «дурниці», але «оркестри» і «мальовання образів» стане для нас на першім місці, стане для нас ціллю, і ми, замість змагати всіми силами до того, щоб визволитися з під зайнанця, без огляду на те, чи потерпить на тім «мальовання образів» і «оркестри» чи ні,—будемо старатися тільки про «оркестри» і «мальовання образів» та взагалі про «культурно-економічні цінності» і то без огляду на те чи визволимося від ворога чи ні. А це означає капітуляцію перед ворогом, це означає постійні компроміси з ворогом, постійні уступки йому, і кінечь-кінців зрезигновання з визвольної справи. Якраз це бачимо на великій Україні, де українська наука, українське мистецтво («мальовання образів»), українська література, українська музика («оркестри»), шкільництво, кооперація запряглися вповні до большевицького воза. Хто того не хоче робити як напр. Грушевський та Поліщук, що зрештою для «науки і літератури» поклонилися большевикам, того висилається на Соловки, як Поліщук, або до Москви, як Грушевського.

От таку то «органічну працю» захвалює нам «Народня Воля», та й захвалюють нам взагалі всі «реальні політики» (радикали, УНДО, гетьманці, католики, ес-деки, тощо) на Західних Землях. Першим Іх кроком до тої «органічної праці» було те, що всі вони—викляли «українську національну революцію» як «дурницю», а цілій національно-революційний табор осудили як злочинців і «дармоїдів». А тепер іде другий крок: голови наших просвітніх, наукових і економічних установ є речниками «угоди», в українських школах вчать «Jeszcze Polska nie zginęła», забороняють Шевченківські концерти, видають в руки поліції членів УВО, забороняють носити «тризуб», який є для них «гралями», забороняють участь в панахиді по «Січових Стрільцях» та українських героях, оплюгавлюють Крути і Базар, зате прославляють Пілсудського і Мосціцького а все тільки на те, щоб—ратувати «культурно-економічні цінності»! А що буде далі? Чи за УВО, Січовими Стрільцями, тризубом, «Ще не вмерла Україна», Крутами і Базаром не піде на індекс інчого більше?! Чи це сіяння рабства приведе нам визволення чи ще гіршу неволю?! Отже що має бути на першій місці, коли дійсно хочемо визволитися,—чи «культурно-економічні цінності», «оркестри» чи «дурниці» (наша визвольна справа)?!

У відповідь радикальним демагогам. Як відомо, українські соціалісти-радикали є приятелями «Оборони України» з «Народною Волею» в Америці. Відомо також, що ті радикали, по-дібно як їх американські приятелі є неперебірчі в засобах поборювання УВО. Відомо також, що ті радикали торочать всім голови про «самостійну і соборну Україну» і навіть виступають проти уголовного УНДО. Але відомо також, що ті радикали належать до II. Інтернаціоналу. А от той II. Інтернаціонал, що вже недавно став на засаді непорушності державних границь Польщі, отже поставився проти державницьких змагань українців і білорусів в Польщі, приняв 20-21.V б. р. таку резолюцію: «Коли би совітська Росія була примушена боронитися проти воєнного наступу, рахується Соціалістичний Інтернаціонал із тим, що всі обєднані в ньому партії, які розвивають свою чинність у рамках совітського Союзу, придергуватимуться засад берненської резолюції й виступлять проти можної сепаратистичної чи повстанчої акції, яка мусілаб вести до зломання оборони совітської Росії». Отже II. Інтернаціонал поставився і проти визвольних змагань українців з під большевицької неволі. Є отже ясним, чому радикали захвалюють нам «органічну працю», чому їх трэсця бере при слові «національна революція» й чому вони так ненавидять УВО. Але зовсім неясним, чому вони тоді говорять про «самосні тільки соборну Україну»!

Оті то радикали зачинають в останніх часах знову стріляти з «тяжких гармат» на УВО. В ряді статей у «Громадському Голосі», доказують, що саботажна акція перед 2 роками зовсім не була ділом УВО, а коли ж на віті була, то не була то революційна акція; то знову, що «всякому ясно, що сам терор ще нікого не робить революціонером», отже УВО «не має нічого спільного з революційністю... це наскрізь назадницький, реакційний гурт», що «УВО годиться, аби було так, як є нині», що УВО є за «соціальною несправедливістю, за визиском людини людиною, за зліднями і тенотою на українських землях» і т. д. На такі і подібні бздури годі відповідасти.

Але є от таке місце в тих писаннях «Громадського Голосу» (ч. 20. «Слова і діла УВО та ОУН»): «Коли вірити писанню «Сурми», то головною і єдиною Іх ідеєю є «своя держава». Але чи ця ідея—є сама собою революційна ціль? Ту саму ідею мають усі національно свідомі українські люди, навіть не думаючи, що вони тільки через те вже революціонери.» На такий «аргумент» відповідаємо наступне: хто ту ідею «своєї держави» реалізує так як радикали—згодою, враз із II. Інтернаціоналом, на незмінність державних границь Польщі, і поставленням проти сепаратистичної чи повстанчої акції українців на В. Україні та заявюю в сіймі, що він не виступає «ні проти польського народу ні против його держави; хто ідею «самостійності і соборності» реалізує, подібно, як УНДО, переговорами з ляхами, «чорними лавами» і «автономістичними резолюціями»; хто ту ідею реалізує так як католики, пастирськими листами» Хомишина; хто ту ідею реалізує в руки поліції членів УВО, концертами в честь Пілсудського і Мосціцького, участью в «Таргах Всходніх» співанням «Єще Польща»

не згінела» і т. д.— то, безперечно, для того ця ідея зовсім не є «сама собою революційна ціль». Але для нас ця ідея є революційною ціллю, тому, що ми до «Самостійної Соборної України» ідемо не через «поседзеня у воєводи», «чорні кави», «автономії» і «концерти в честь Пілсудського», але через— ураїнську національну революцію. А це велика ріжниця!

Щось чуло для п'ятолітів. В Сантьяго (Чілі)— як повідомляє преса— трьома вистрілами з револьвера вбив український емігрант Ігор Сидоренко Станіслава Зембала, голову Т-ва ім. Костюшка. Зробив це тому, бо Зембаль, як був сержантом польського війська в Підволочиськах у Галичині, під час розброяння військ от. Петлюри, Сидоренка (тоді сотника артилерії) побив по лиці. Тепер Сидоренко натурализований і є в чілійськім війську рітмайстром. Перед військовим судом умотивував Сидоренка свій вчинок тим, що Зембаль сплямив його старшинську честь, тим більше, що армія Петлюри була заприязнена з Польщею. Тоді Сидоренко був розброєний

і не міг боронити своєї військової чести. Суд увільнив Сидоренка від вини і варі.

Для наших «дармоїдів» з «Оборони України» та радикальної партії це напевно— «мораль горилів» і «бичий націоналізм», проповідувані «дармоїдами».

Хто мав рачію? Коли перед двома роками двох революціонерів із «моралю горилі» та «бичим націоналізмом» в серці, побили публично по лиці проф. Студинського, голову Наук. Тов. ім. Шевченка за те, що він своїми виступами плямив честь Української Нації, тоді всі «травоїди», як на команду, піднесли страшний ве-реск, осудили той вчинок, як некультурний і в той спосіб дали сatisfactionю «погривданому» Студинському, який і на далі залишився на своєму місці. А от у два роки пізніше показалося документально, що Студинський є на службі більшевицької чечі, і щойно ви-рох польського суду примусив наших «травоїдів» викинути Студинського з Т-ва Шевченка.

Хроніка.

Масівна. У другий день українських Великодніх Свят у сотках сіл Галичини і Волині озвались о півночі церковні дзвонохи, пущенні в рух членами української підпольної організації алярмуючи населення дотичних сіл. Рівночасно з тим розкинено летючки ОУН («Організації Українських Националістів»), що своїм змістом зверталися проти займанців.

Судові розправи. — 4.IV.1932. в Перемишлі відбулася розправа проти Мих. Мачути і І. Ходаня, першого за злочин з § 81, уст. 2 к. з. і § 460, а другого за злочин § 5, яких допустилися спротивом зі зброєю в руках польському переписному комісарю, що не хотів виповнювати переп. аркушів по українськи, та за крадіж 19 переписних аркушів. Засуджено Мачуту на 8 міс. тюрми, Ходаня на 14 днів.

14.IV. б. р. перед карним судом у Львові відповідав Іван Баран за злочин з § 101, якого допустився тим, що вписував українців, римо-католиків, до переп. аркушів як українців, а не як поляків. Розправу відложено. Закінчення розправи відбулося 31.V. б. р. обжалованого звільнено.

13.IV. б. р. у Самборі, перед апеляц. судом, відбулася розправа проти пос. Г. Тершаківця за підбурювання до шкільного штурму у промовах на вічах. Обжалованого звільнено.

25.IV. б. р. в Тернополі відбувся наглий суд над 1) Олексою Метельським, літ 21, селянином з Вікна пов. Скалат, 2) Яковом Пришляком, літ 35, рільником із Вікна, 3) Павлом Голядом, літ 26, селянином, 4) Юсифом Тильчиком, 21 літ, селянином з Вікна, 5) Гаврилом Метельським, літ 40, рільником із Вікна,— з тим, що перший відповідав за злочини з §§ 134 і 135, уст. II., а інші з §§ 5, 134 і 135 уст. III. за намагане вбивство, з доручення ОУН польського провокатора В. Затирки; Затирку ранено тільки 2 кулями в голову. Ол. Метельський, що сам стріляв до Затирки, в слідстві заломався, призвався до всього та й ще потвердив вину товаришів. Суд засудив О. Метельського, П. Голяда і Я. Пришляка на кару

смерти, а інших передав до звичайного судового поступування. На внесок суду улаковано О. Метельського, що дістав доживотну тюрму, а над П. Голядом і Я. Пришляком виконано смертний присуд 29.IV. 1932. о год. 12.30 впол.

27.IV. б. р. відбулася в Сокалі розправа проти 12 громадян, а то 5 селян з Первятич, 4 селян з Горбкова та 3 адвокатів — Др. Л. Хоминського, Др. Р. Перфецького та Др. С. Ріппецького за злочини з §§ 285 і 287, яких допустилися тим, що вели приватний перепис населення (для контролю державного перепису) Розправу відложено.

2.V. 1932. перед найвищим судом у Варшаві відбулася касаційна розправа вироку львівського суду, яким засуджено Ю. Дацьшина на кару смерти, Зиновія Книша на 8 літ а М. Максимюка на 15 літ тюрми за напад на поштовий амбулянс під Бібркою. Суд відложив касацію.

9.V. б. р. в Дубні (Волинь) була розправа проти М. Мостенчука з Почаєва і Б. Пашкевича з Володимира за злочини з арт. 51, 102 ч. II., яких допустилися закладаючи нелегальні «Пласт». Обжаловані звільнено.

10.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти М. Атаманюка за те, що 12.II. б. р. розкідав летючки УВО в часі панаходи в память бл. п. О. Басарабової. Обжалованого засуджено на 6 міс. тюрми.

13.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти 6 гімн. учеників за побиття 11.IV.31. проф. української гімназії Клапоушака за те, що в школі називав визвольні змагання українців купою гною. Крім того закидано Ім. принадлежність до нелегальної організації. Ставали перед судом: Байтала, Гейвас, В. Бернацький, В. Горбай, М. Копач, Й. Олекса, Ол. Долгий і В. Салабан. Засуджено Гейваса на 3 роки, Байталу на 1 1/2 року, а інших звільнено.

23.V. б. р. у Львові відбулася розправа проти б. сен. В. Бараніка за злочини з §§ 58

і 65, яких допустився промовами на вічах. Обжалованого звільнено.

27.V. 1932. відбулася у Львові, делегована з Тернополя, розправа проти В. Охримовича гімн. уч., та селянських хлопців О. Українця, П. Козуба, Й. Козуба і В. Роговського за принадлежність до УВО і ОУН. Обжалованіх звільнено.

З початком червня відбулася у Львові розправа проти гімн. уч. В. Крука, обвинуваченого в тому, що летючку підпольної організації, яку підняв в церкві на панаході за душу бл. п. Басарабової, післав свому братові в Лодзі, що там служив при війську. Крім того, в листі писав про українські петиції до Ліги Націй. Обжалованого засуджено на 6 міс. тюрми з припиненням виконання кари.

31.V. 1932. в Бережанах відбулася розправа проти 6 селян з Блатковець, Купчинців і Беневи, а то Я. Якимця, І. Кравця, В. Данилюка, П. Фалими, Г. Чорнія та М. Кулецького обжалованих за злочин з § 58 (держ. зрада), якого допустилися тим, що розкидали 6. II. 6. р. в громадах Блатківці, Бенева, Іщкова та Купчинців лотючки УВО. Розправу закінчено 4.VI. б. р. і засуджено всіх на кару по 10 міс. вязниці.

Суд присяглих у Львові розглядав з поч. червня справу 4 українців, обвинувачених у поширюванні летючок УВО в церквах Преображенській і Юрія. Треба додати, що головного обвинуваченого, Гірного, віддав в руки польської поліції, український проф. І. Бабій з укр. гімназії у Львові. Суд засудив Гірного та Сабару по 6 міс. тюрми, Мэроза на 5 міс., а Шуста звільнili.

Перед окр. судом в Золочеві засуджено за оснування тайної організації в Бродах Д. Швайку на 2 роки тюрми, Кіпраниця М. на 6 міс. а Хомича на 3 міс. тюрми.

3.VI. б. р. суд у Підгайцях засудив пос. О. Яворського на 14 днів арешту за превину з § 279 і 283, якої допустився тим, що після розв'язання комісарем посольського віча визивав присутніх, щоб не розходилися.

3.VI. б. р. в гор. суді в Рудах відбулася розправа проти 70-літнього о. С. Онишкевича та Василя Скочиляса з Вощенець за переступство з § 305 за образливі слова проти Польщі на вічу 15.I. ц. р. Між іншим о. Онишкевич мав сказати: «мусимо організуватися, іти крок за кроком, щоби Польщу розбити. Польща мусить пукнути». Суд засудив о. Онишкевича на 1 місяць тюрми з відложенням кари на 2 роки, а Скочиляса звільнин.

1.VI. б. р. в Бережанах відбулася розправа проти торг. помічника «Нар. Торговлі» в Луцьку Вас. Паламаря і також помічника з Рогатині П. Кучми, обвинувачених за злочин держ. зради (§ 58), якого допустилися поширюючи «Сурму» та ріжні летючки. Паламаря засуджено на 2 роки, а Кучму на 1 рік тюрми.

Нові процеси. У п'ятірці червня почнуться в Рівному розправа проти 43-х українців обвинувачених за злочин головної зради за принадлежність в рр. 1929-30 до УВО. З обвинувачених 14 сидить в тюрмі, ще від весни 1930. р., а решта відповідає з вільної стопи. Між обвинуваченими є 2 жінки. Прокуратор покликав 45 свідків, оборона домагається покликання около 100 свідків.

У Львові має відбутися в червні процес проти Др. Ю. Вассияна, інж. О. Бойдуника, ред. З. Пеленського, ред. Е. Зиблікевича, відомого поета Олеся Бабія та студ. С. Лемкавського, обвинувачених за участь в «Конгресі Українських Націоналістів».

Масові арешти і ревізії перевела ляцька поліція по численних селах Галичини і Волині у звязку з розкиненням летючок та масівкою підпольної організації в часі Великодніх свят.

Відомі вбивства Чеховского. Як повідомляли ми в попередньому числі ляцька поліція перевела по вбивстві шефа політичної поліції у Львові численні арешти між українцями. Арешти ті не привели на слід правдивих справників. А от «Ілюстрований Курер Цодзені» з 5.V. б. р. доніс, що під закидом вбивства арештовано Романа Барановського у Львові, який недавно скінчив відсиджувати 3 роки тюрми за напад з рамени УВО на пошту в Долині. Барановського, мовляв, пізнав як справника вбивства Чеховского якийсь свідок вбивства, хоч знову Барановський подав, що критичної хвилі був дома. Цікаво, що «Курер» не подав назвиська свідка, що, ніби, пізнав в Барановським справника. Ще цікавіше, що жidівська газета «Хвіля» подала на другий день, що урядники поліції заінтерпельовані редакцією, не потвердили правдивості інформації «Курера». Отже хто був справником вбивства ком. Чеховского є далі невіяснене.

Про одне «сензаційне» арештовання. «Ілюстр. Нурер Цодзені» з 28.IV. б. р. подає: «Власти безпеки відпустили на слід приготувань команди ОУН до широко задуманої терористичної акції, яка мала розпочатися в цю весну на терені Сх. Галичини. Політична поліція дісталася звістку, що польсько-чехословакський кордон мілька днів тому перешов визначний боєвик давнішої УВО, Петро Сайкевич, відомий із львівських процесів у справі терористичних замахів м. ін. за бомбовий замах на Східні Торги. Його приїзд поставив політичну поліцію на ноги. Небавком стверджено, що Сайкевич замешкав конспіративно в домі греко-католицького священика в Дерневі». А далі, мовляв, він приїхав з Чехословаччини зорганізувати і сфінансувати низку атентатів при помочі вибухових матеріалів і вогнестрільної зброї. Далі повідомляє «Курер» про цілій ряд заарештованих у звязку із Сайкевичем. При тому «Курер» подав, що Сайкевич був делегований «Проводом ОУН», що ніби находитися в ЧСР. Вістку цю повторила ціла польська преса, а за нею і чехословакська, остання доволі здивована тою «сензацією». А ось що доносить «Ukrainsky Bulletin», видаваний в Празі, у ч. 12. з 10.V. 1932.: «Польські уряди безпеки, після взірців большевицьких чекістів не лише «відкривають», але і «виготовляють» ріжні терористичні напади і змови», щоби якось оправдати своє існування і не-контрольовані позиції видатків польського бюджету. Бо ж є відомо, що Сайкевич приїхав до ЧСР ще в січні б. р. з польським пасом в цілі студій на Карловім Університеті, і не дивлячися на спеціальнє допорушення польського консульяту в Празі не дістав дозволу на побут в Празі. Наслідком того відіїхав ще в лютому б. р. до Галичини, а перед відїздом польський консул в Празі дав йому посвідку, що відіїжджає назад до Польщі лише з тої причини

Сотня.

Хай нерухомо ми стоїм,
Чекаючи страшного знаку,—
Тав сотня — крізь гарматний дим —
Готується зустріть атаку,
Просвітлюючи зором даль
І напорошуючи вухо,
Аж заговорить лята сталь
І завищує завірюха.

Уста від мовчанки горять,
Запіслені — скречочуть зуби,—
Але не змучиться варать
Рука в пекучім часі згуби!
Набрявлий мязень не тримтити:
Так в кулеметі вперто — звінна
Чекає на останню мить
Замком затиснута пружина.

В тому часі в пов. Сарни невідомі люди знищили телефонічне сполучення на просторі 250 метрів.

Польські тюрми. В Польщі з початком біж. р. було 346 вязніць. Карних вязнів було 22.930, слідчих 13.200. Політичних вязнів було 4.160.

Голодівка політичних вязнів. В тюрмі в Бродах перевели подітничні вязні голодівку в половині травня, яка тривала 6 днів.

В тюрмі в Зборові розпочали з початком червня подітничні вязні голодівку тому, що сидять вже багато місяців у вязниці без переслухання.

В тюрмі в Тернополі, де сидить зараз 36 політ. вязнів, розпочали деякі з них, що сидять вже четвертий місяць без акту обжалування, голодівку, на знак протесту. Годуються: Панас Богдан, Кордуба Ф., Друс П., Стадник Б. Голояд Мирослав, і Голояд Володимир.

Могили героїв. В часі Великодніх Свят відбувся в Бібрці похід на могили наших геройів. На могилі бл. п. Гриця Пісецького, члена УВО зложено багато вінків.

На цвинтарі в Тернополі поліція стереже могил Я. Пришляка і П. Голояда, членів ОУН, повішених ляхами 29.IV. б. р. В дніах 8. і 15. травня недозволила священикам відправити панахиди на могилі та недопустила рідні. Поліція стереже, а польські хулігани поздирали таблиці покійних, порвали вінці а могилу знищили.

«То що іннего». Напад на амбулянс почтовий під Бірчою мав місце 31.VII. мин. року. В кілька днів пізніше поліція при помочі польських «Стшельцуф» та гаєвих уладила облаву за справниками. Під час облави один «Стшелець», В. Ланик, застрілив 19-літнього хлопця з Брилинець, Дмитра Гута, що переляканий узбрієним «стшелцем» зачав утікати. В наслідок донесення українців до прокуратури, заряджено слідство а 27.V. б. р. відбулася розправа проти Ланика, якого засуджено на 6 місяців арешту з завішенням кари на 3 роки, тобто іншими словами увільнено. Отже члена УВО за поширення «Сурми» або летючого карається 2-ма роками тюми а польського «стшелця» за вбивство невинного чоловіка звільняється від тюми.

Большецицький «рай». Преса повідомляє з місцевості Тібінаву, в Румунії, про нову кріваву масакру цивільного населення на большевицькім березі Дністра. Напроти Тібінаву, по другому боці ріки, лежить місцевість Дубосари. В часі Великодніх Свят люде з Дубосар, почувши голос дзвонів з другого боку Дністра, рушили під проводом священика походом над сам берег ріки, щоб відправити богослужіння під голим небом. Цей похід побачила кінна стежка большевицької сторожі і не зважаючи на дітей і жінок, зробила шаржу на людей і потратувала кілька інцидентів осіб. Незабаром наспіла друга большевицька стежка й дала кілька сальв до людей зі скорострілу.

Число вбитих і тяжко ранених доходить до 100 осіб. Вбитих кинули здичілі вояки опісля в ріку.

ни, що не дістав дозволу на побут. Тому і твердження польської преси про «делеговання Сайкевича до переведення терористичної акції», про «нелегальний приїзд Сайкевича до Польщі» ітд. є чистим вимислом, подібно як твердження, що «команда ОУН находититься в ЧСР», що «занимається широко задуманою терористичною акцією» а под. «Від себе додамо, що «конспіративна» кватира в Дернєві це—дім тестя Сайкевича, де мешкав Сайкевич зі своєю дружиною. Коли возьмемо на увагу, що все це є так само добре відоме польській поліції, а з другого боку коли придивимося до кампанії ляхів проти української еміграції в ЧСР, яка мала місце зараз по заарештовані Сайкевича, — то і для сліпого є ясне, що маємо тут до діла з пляновою польською провокацією.

Таки не видали ляхам. У «Сурмі» чч. 1-2 1932. писали ми, що польська влада жадала видання кількох українців, яких чеська поліція підтримала за нелегальний перехід кордону ще у вересні мин. року. Поляки закидали їм вбивство Голуфка, потім напад на амбулянс під Печеніжином, то знову напад на пошту в Трускавці, а на кінці напад на амбулянс під Бірчою, отже всі ті злочини, що мали місце мин. року і при яких не зловлено справників. Польська преса навіть писала, що чехословакська влада вже видала тих людей, що вони вже приїхали до Львова, що навіть передано їх вже до тюми в Коломиї, тощо.

Що більше пресовий віddіl польського посольства в Празі випустив комунікат, що ті люди також напали на поштовий амбулянс на Словаччині. Та чеські суди не довіряли «правомовності» поляків, провірили всі заявки, що тривало доволі довго з огляду на полагоджування справи дипломатичною дорогою, а оце — як довідуємося — випустили згаданих українців на волю.

Саботажі. 21.V. б. р. невідомі справники по-перетинали телефонічні дроти між Дрогобичем а Бориславом. У тому місці доволі часто це діється.

З початком червня по-перетинали телефонічне сполучення між Збаражом а Підволочиськими.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Просить складати в краю на
«Політичних Вязнів».

СУРМА

Орган
‘Української Військової Організації.’

17 ч. (57)

ЛІПЕНЬ

1932

До помсти!

О, Земле України, стара князівська славо,
Домівко Льва й Данила, колиско Мономаха!
Коли урвється терпець Твій над звущанням
[ляха?] Як довго меш зносити так много ран крі-
[авих?]

Чи ж мало соків Твоїх ще ворог там нас-
[ався?] Ще мало поту й крові поплило борознами,
Що селянин наш вірний там проливав віками?
За що ж він заміськ волі знов панщини діж-
[дався?]

Коли стрясеш Ти, Земле, верхами гір Бес-
[кіда,] Дністра і Сяну й Прута філями Ти заграєш,
У купелі пекольні всіх ворогів скупаєш

І втопиш в видах лютих всі болі, рані й [кривди?]

Ось час вже помсти близько: зберемо всі [зусилля,]

Стрясемо рабську тирсу з плечей, віком гие-
[теніх,]

В один всі фронт ми станем проти катів [нікчемних:]

І гуцул, бойко, лемко, волинець й син по-
[ділля.]

Під шум і рев рік рвучих і блискавок і громів,
Що загудять по селах з Кавказу по Карпати,
Здіймуться руки помсти боєвиків завзятих:
Преспаде лютий ворог серед страшних погро-
[мів.]

Про події в Ліському повіті.

Один з чужиних часописів так описував недавні ліські події, що прогомонили широко у світі: «Західно-українські землі, що тимчасово находяться під польським пануванням, були в линії б. р. тенем чоргових кровавих подій. У західній частині українських земель, в повіті Лісько, в Карпатах, прийшло до поважних заворушень, в часі яких ужите з польського боку проти українських селян не лише поліційні відділи, але і військові відділи польських гірських стрілецьких полків та чотири військові літаки. Щоби добре зрозуміти глибші причини кровавих подій, треба пізнати положення українських гірських сіл. Карпатські села лежать на цілі кільометри далеко від почати, залини та телеграфу. До деяких з них можна дістатися лише гірськими дорогами через гірські гребені. Вони лежать у широко розкинених гірських лісах, що частинно належать до держави, а частинно творять майно польських поміщиків. Українське селянство є дуже бідне й живе з праці в лісі. В тих далеко віддалених окраїнах польський підділ є всемогучим паном. Його піддержує лісничий, здебільш поляк із західно-польських земель; в постраждалих населення, якому відібрано можливість заробітку і яке тому є відказане на збирання ягід і дерев. Ті дві «особистості» є Сезпосередніми репрезентантами польської державної сили. Поміщики є без винятку поляки; в околиці Ліська це є графи Потоцькі, що вже давно позначилися в мартирології українського народа. Також поль-

ські повітові власти відносяться до українських селян без ніякого почуття обов'язку і зокрема в часі останньої господарської кризи нічого не зробили, щоб поліпшити становище гірських сіл. Від місяців панує там бедробіття в всіх з того випливачими наслідками. Від весни селянин вже не можуть купувати поживу, сіль або нафту. Шанує голод. Хто нагодує дістати працю у польського поміщика заробляє денно 50-60 грошів. Не дивлячися на таке катастрофальне положення, польська влада не розпочала ніякої допоміжової акції. Навпаки, в рішучий спосіб стягає податки, а крім того наложила на населення повинність працювати, без ніякої винагороди, при будові доріг. В тім тяжкім часі намагався поміщик Потоцький, при піддержці старости Веркштайна, впровадити ще дальші робітні дні, в часі яких селянин мали б, знову безкорисно, працювати над поліпшенням лісних доріг. Коли подумати про тих голодуючих селян, що не дістають ні звідки помочі, то звучить це як іронія, коли ту примусову роботу названо «святою праці».

* * *

Перебіг ліських подій такий:
На українські Зелені Свята граф Потоцький з Ременова, з питомою ляхам безличністю, виступив в Устріках із рефератом про т. зв. «свята праці». «Свята праця» — це безкорисна праця українського населення в користь зненавідженого польського «панаства»; в суті речі, це нічого іншого, як дав-

ні панцизяні дні праці для шляхти. По обчислennям Потоцького, такі „свята праці“ принесли б Польщі 200 мільйонів зл. доходу.

Той же самий Потоцький приїхав 19. червня зі старостою Веркштайном до Берегів з таким самим рефератом. Ходило про «свята праці» на дорозі, що веде через Лодину, Звінч і Ліщовате, а якої ужаває адміністрація лісів. А треба знати, що селянин досі відробляє безплатний шарварок, крім того громади платили податок на направу доріг а накінець Повітовий Виділ брав оплату від фір, що тамтуди їздять. Розуміється, люде, уважаючи торочення польського панка кринами, ніяк на них не реагували і ніяк не висловилися. Та мимо того вже 23-го червня «свите» мало відбутися.

В тім самім часі новіт. інж. Земба вийшов до с. Лодини, щоб і тут утворити комітет «свята праці», Людей стягнув на реферат підступом, бо сказав, що будуть давати йому запомоги. Тут вже було, селянам тих кілкі забагато і вони прогнали Зембу геть. Земба вийшов з нічим, а в дорозі через Береги товаришував йому для безпеки війт. Селяни загрозили війтам, що викинуть його, коли дасть громадську печатку для введення «свята праці».

Впертий лях Земба, винісши як-так цілу шкуру з Лодини, не дав за виграну. 21. червня Земба і адміністраційні урядники зібралися в школі в Берегах, щоб зложити комітет «свята» та поділити працю. Селянин рішили до того не допустити. Частина селян обетушила хату віита, а другі школу: візвали Зембу, щоб негайно винісся з села. Лісничий Обст і Земба витягнули револьвери та на-

мірилися стріляти. Одна селянка вибила Обста револьвер з рукі. Тоді Земба почав стріляти і втікати; його зловили та побили.

Після того юрба рушіла до Устрик з домаганням до поліції відкликати «свята праці». Поліція у відповідь розігнала юрбу, побиваючи селян, а далі заарештувала 36 людей із Берегів (між тим 5 жінок, з того одну 50-літню, і одного 60-літнього діда).

Вістка про події в Берегах рознеслася скоро по всіх доомличних селах. До того спричинився торг в Устринах, що відбувся 22-ого червня а на який зібралися селянин із ріжників сіл. На вістку, що заводять нову панщину у формі «свят праці» заворушилися села, зокрема Телешниця Сянна, Раїська, Олесниця. Розлючені селянин почали збиратися під хрестами, поставленими на знак знесення панщини, щоб під тими символами засвідчити свою волю супроти ляцького окупанта, що своєю грабіжницькою політикою довів українське село над берегом господарської руїни, полученої з маревом голодової смерті, а тепер ще з цинізмом хоче запрягти виснажене селянство до праці в користь свого подлого «монарства». Юрби народи збиралися у громадах, де в таї хрести. Більші скучення коло хрестів началися 28-ого червня.

Зокрема 29-ого червня зібралось сила народу у Телешниці та Лобізві. Того ж дня прийшла більша поліційна патрулю з підком. Солтисом до Лобізві, щоб розігнати юрбу селян знід хреста. Селянин рішили ставити опір та заявили, що як довго поліція не відіде з села, так довго вони не

розійдуться. Уступаючи перед переважаючою силою селян поліція відійшла, виславши 30.VI. б.р. патрулю з трьох поліцій з Телешниці, та залишивши у польського ксьонду слізні бомби. Довідалися про це селянин і кинулисіть до дому «богобоязного слуги Божого»: дійсно нашли в його домі арсенал бомб. Якраз в тому часі вертала з Телешниці через Лобізву поліційна патрулю. Огірчені селянин кинулися на патрулю й обезброяли її, забравши кріси, стрільня та 6 гранатів із слізними газами. Потім розброєних поліцій і польського ксьонду вивели за село.

Міжтим від служниці польського ксьонду дівідався підком. Солтис про події в Лобізві та вислав зараз до села нову патрулю із 6 людей. По приході, поліція візвала селян розійтися. Та тут стрінулися з узброєними людьми. Впали стріли. Поліція розбрілася, завернула до двора і почалася обопільна перестрілка.

Міжтим Устрики перемінилося у воєнний табор. Зіхалося сотне поліцій, поиликою військо. Авта вгніяли мов божевільні. А по українських селах хвилювали юрби селян, хвилювали від погроз панських лъкаїв, що, мовляв, таки буде панщина, що українське селянство таки буде повзати в поросі перед ляхами й що тут, на відвічній українській землі, вже ніколи не буде Україна.

По перших стрілах в Лобізві, 30-ого червня, рушіло на села військо та більші відділи поліції. 1. липня були оружні сутички в Телешниці Сянній, 3. липня у Витлині, тощо. Були вбиті й ранені. Дотеперішне стихійне скучення коло хрес-

тів, переходить у вищу стадію боротьби, коли то селянин, візброєні чим попало починають вступати в боєвий контакт з ворогом, хоч ворог уживає мідерні зброй, зокрема машинових крісів та літаків.

I так згідно з урядовим звітом польської поліції, 1-ого липня рушили відділи поліції й війська трьома шляхами до Лобізві. Тут стрінули топчу, узброєну в коли й грубі пакети. По зударі з поліцією, селянин відступили до Телешниці Ошварової. За ними пішла поліція, та застала в селі лише старі жінки і діти. Звідес посилені ляцькі відділи пішли до Телешниці Сянної. По приході поліції роздався голос дзвонів і люде звіглися під церкву. Поліція стрінулася там з 1.500 селянами, узброєними в коли, мотики, вила, сокири, а також револьвери і гранати. Товпа застапувала поліцію, зраница 7 посіпак, але під напором поліції мусіла уступити. Коли під силною охороною відважено ранених, у віддалі одного кілометра застапувала їх товпа. На поміч прийшли інші відділи поліції і прийшло до стріланнині між обома сторонами. В тім часі дві групи селян, одна біля 1.000 людей друга 2.000 людей атакувала в двох боків головний ляцький відділ і тут прийшло до стріланнини, в часі якої впало групом з селами. По якім часі селянин розіглися, але невдовзі зібралися в другому місці і тут знову прийшло до стріланнини. Загально в Телешниці тривали сутички від 8-ої год. ранку до 1-ої ніч. —У тому ж часі на відділи, що йшли до Телешниці Сянної, налали зело Телешниці Ошварової селянин, стріляючи з револьверів і крісів. Поліція відповіла стріланнини

Срібні хвилі.

Вони нахилилися над мапою, пильно обмірюючи чергове завдання окремого кінного загону III. корпусу.

Четар Дерній стежив за солівцем, що ним відив по мапі поручник Гайдар, роблячи пошукії своїх заваги.

Але божевільно радісна думка раз-у-раз перебарвачала міркуванням четаря Дернія: — Ми йдемо вперед!... Ми йдемо вперед!—лебеділа вона безупину. Він підвівся і підійшов до вікна. За вікном пініда гомоніла місячина, травнева ніч. Вийнula на нього запашним леготом і поцілуvalа срібними вустами. А за хвильку піднесла йому чаїрного гостинця:

— десь поблизу висівала нішком дівчина.

«Світе мій яснини,
Світе прекрасний...»

— сіаржилася лукаво любовна туга.

Але загримали-забили по битому шляху кінські копита та живосилом, нахабно вхопили й понесли кудись дарунок срібної ночі. Поза садами, білим шляхом перегнав пізний вершник.

Крізь голеву промайнула вояцька думка: — Пильне звідомлення!

Четар Дерній повернувся до поручника Гайдара й спітав:

— Коли слід спочівати відповіді з булави?

— Коло третьої рано в Денискові.—пояснив той, не підводячи голови над мапою.—Наш вершник поверне з булави просто до Денискова. Ми-ж коло другої в Денискові.

—Хто повіз це звідомлення?—допитувався четар Дерній.

Поручник кинув нетерпляче: — Вістун Титюк!

У кімнату прилинув гомін жабячої ради.

Покружляв метеликом серед тиші й знову шугнув у ніч.

— Вістун Титюк...—повторив до себе четар Дерній. Зморщив чоло й знову задивився в ніч..

Після хвилі він раптово повернувся від вікна:

— Вістун Титюк?—кликнув.

Поручник Гайдар підвів очі й допитливо глівув на четаря.

— Але-ж це помилка, це помилка...—швидко забалакав четар. Підійшов до отолу й мовчки підійшов палець на мапу.

Поручник прочитав на голос:— Темерівка!

— Рідне село вістуна Титюка, шість кільометрів у бік, по дорозі до булави,—добавив четар Дерній і знову подався до вікна.

Поручник Гайдар насунув брови.

— Я не розумію—замітив суворо—при чому тут Темерівка. Вістун Титюк зразовий вояк. Він же сам зголосився їхати до булави...

— Звичайно!—глумився четар Дерній—він не був цілесній рік дома, скажемо, в малої. А тут до Темерівки—шість кільометрів...

Поручник Гайдар потер чоло рукою й відкинувся безвільно на поруччя крісла.

— Це буlob... це буlob...—мимрив крізь зуби — я забув про це...

— До речі,---спітав четар Дерній—чи вістун Титюк зівав що везе?

Поручник Гайдар махнув нетерпляче рукою.

— Це пусте!—відрубав.

— Прокляття!—процілив люто крізь зуби й гrimнув кулаком об стіл.

Він підвівся і швидко заходив по кімнаті.

Четар Дерній дивився в вікної бубонів до себе:

— Ще в таку ніч... ще в таку ніч...

* * *

Він не подивився на неї ні разу відгоді, коли покинув Темерівку.

Вістук Титюк легковажив собі її, проте вона цілесній цей час вірно супровождала його. Скидалася на його дівчину, яку покинув у Темерівці, або на якусь дивовижно гарну пісню, яку ще ніхто ніколи не закував у ністи.

Вона, гуга.

Оце вона затанцювала тоді несамовито на радощах, як поручник Гайдар вибрав із добровольців вістуна Титюка та звірив йому пильне звідомлення. Це-ж вона штовхнула тоді вістуна Титюка щоби він виступив із ряду та сказав:— Я поїду!—Це-ж була вона, хоч вістун Титюк думав, що це вояцька кров.

А це збагнув вістун Титюк щойно на шляху.

Та ще після того, як він вийшов із місточків і наблизився до Зеленівки.

Отам саме він помітив, що необачно й поміккою легковажив собі свою невідлучну товаришу. Виявилось що вона сильніща за нього. Зловили його в свої цупкі обійми й придавила до піші Буланого.

Буланий добре чув, що твориться з його паном і садив неначе несамовитий.

Срібний місяць білив дорогу царівні туті, що покорила гордого вояка, вістуна Титюка. Відіві зорі мовчазно слідкували за вершником на шляху.

А туга жагучими вустами пестила вуха вістуна Титюка й нащиптувала, співала йому свою чарівну пісню.

Співала про рідину хату ген там за темною смугою лісу, що мріла на крайнебі, про батьківські люблячі очі, про землю чорну, що дожидала свого сина. Про дівчину єдину, що кудьгувала по мілому. Про буйні гулянки парубоцькі. Про все те, що було й дожидало вістуна Титюка ген отам

за темною смугою ліса, що мріла на крайнебі. І несвітською силою тягнула його туди. *

тів, переходить у вищу стадію боротьби, коли то селянин, візброєні чим попало починають вступати в боєвий контакт з ворогом, хоч ворог уживає мідерні зброй, зокрема машинових крісів та літаків.

I так згідно з урядовим звітом польської поліції, 1-ого липня рушили відділи поліції й війська трьома шляхами до Лобізві. Тут стрінули топчу, узброєну в коли й грубі пакети. По зударі з поліцією, селянин відступили до Телешниці Ошварової.

За ними пішла поліція, та застала в селі лише старі жін

ною, і вкінці ужила кількох машинових крісів і змусила селян щойно тоді уступити. Та коли пеліця здійснила кільканадцять полонених і відмашерувала до Лобізві, знову напали на їх селянє й прийшло до стрілянини.

Міжтим на другий день по зударі в Лобізві, селяне напали на поліцію, що закватерувалася в цілебниці. Тут рівною прийшло до стрілянини при чому селяні своїх ранених взяли від собою. Та на третій день знову прийшло в Лобізві до нападу на поліцію, при чому селяні розбрехли поліцію та побили її. Подібні зудари селян з поліцією відбулися і по інших селах.

Кінець кінців неїдовідно уебреїв селяні мусіли уступити й розбрехли по лісах та полях криючися перед лицьми варварами. Началася «пацифікація», в якій брали участь і військові літаки, що заганялися аж на чехословакську територію. Пацифікація тривала до 10-ого липня і обніла цілий південний терен лісського повіту.

Офіційний польський комунінат стверджує, що вбито 4 селян (Мих. Новицького і Степана Лущака з Панишеві: Віктора Мисливого з Телешниці і Миколу Борма зі Склього), а померло від ран 2 (Мих. Товарчик і Ів. Ліпощак зі Смереки). Ранено 8 поліціїв і 19 селян (П. Граб, Юрко Тимків, М. Курка і М. Заяць із Телешниці Сянної; А. Бараї, М. Лукович, І. Лукович і О. Корниш з Телешниці Ошварової; Грабин з Бібрки; Прокиданчик і Барчик з Рівної; Карчик з Устянової; Коженьовський з Справяжива; Фіщук і Лосесь з Терки; Рухин, Зантик і Лазарішин зі Смереки;

Лущак з Буково). Розуміється, ці дані зменшені, бо поліки старалися за всяку ціну зменшити значення тих подій, а то й зовсім замовчали їх, доказом на що є недопускання до лісського повіту кореспондентів та взагалі сторонніх людей, конфіскація преси з описами подій, тощо; автів кількість ранених не дається також тому встановити, бо селяні криються по лісах.

Крім вбитих і ранених, до білякою «пацифікації» належать заарештовані кількасот людей, а далі наглий суд в Сяноці, що закінчився відсудженням 4 людей (Василь Душик з Лобізві, М. Малецький з Телешниці Ошварової, Петро Мадея з Бібрки і Антін Паславський з Бібрки) на досмертну тюрму (початково на смерть).

* * *

Лісські події є знаменитим показчиком настроїв народніх мас. Вони доказують, що навіть найбільш віддалені і найбільш відсталі закутини української землі, ю підмінований простір. Ляхи хотіть забагатізувати і загушувати цей пламений, кровавий протест українських мас. Вони дбають, щоб ніяке освітлення тих подій, ніякі міркування, ніякі спровоздання очевидців не дісталися на шапальні преси або за мордон. Самі, що найвище писали, що це «темні маси», «цидбурені», що тут «нема ані національного ані соціального підкладу», тощо. В дійсності ці події надзвичайно знамениті. Вони показують, якою страшною неінавистю до експанта горять маси. Брехні, що події не мали національного підкладу, заперечила дійсність, заперечив хочби процес перед наглим судом. Вони

доказали, що селяні йшли до боротьби проти панування ляхів, проти дальнішого визискування ляцькими грабіжниками українського села і твердо вінчали у вічі польському зайди: «Тут буде Україна!» Коли під час останніх подій, запитав товбу зібраних селян польський віце-голова, чого вони власне хочуть, дістав відповідь: «Ми хочемо України». На таку відповідь не порадять дорозові суди; безсильні супроти неї скоростріли й гармати. І розвязана подій не лежить у зміні соціальних

відносин чи в подішенні умови життя селян. Свідомість пішла вже далеко дальше. Розвязка залежить від сповідіння бажань українських мас, які глухо, але щораз виразніше гомонять: «Ми хочемо України!

Лісські події це заповідь грізного бурхливого завтра, коли над українською землею розваліє буря української національної революції, безпощадно жорстокою боротьби з наїздниками за право вільного й самостійного життя.

Про одну плутанину понять.

«Я також націоналіст»—чуємо від українців різних політичних напрямків, починаючи від соціяліста, що засідає на спільніх конференціях з московськими та польськими «товарищами», через «правовірних» універвіців з під прaporу тієї «теж націоналістичної» групи, що подарувала свою вірному «союзникові» Пілсудському українські землі Волині й Галичини,—а інчайчи ундівцями, що «чорними ім'ямі», «автономіями» і «поседзеніми у воєводі» «будуть Україну». Що більше, оті «націоналісти» заперечують право на цю назу справжнім націоналістам і доводять із повним переконанням, що тамті лише—«фашисти».

Це все доказує на повний бран розуміння змісту й фашизму, і українського націоналізму, а зокрема тоді, коли під «націоналістичним» розуміють усе національне, а під «фашизмом» якуюсь італійську квітку, що її штучно перенесено на український ґрунт.

Безперечно, примета «національний» (себто—український) може бути пристосована до багатьох понять. Знаємо про національну культуру, національний театр, пісню, ганок національну ішшу, національну церкву, школу, національні устави, партії й т. д. і навіть, національну зраду. Але чи можна до всіх цих понять приклади прикмету—націоналістичні? А наколи можна, то чи не змінить вона самий зміст поняття?

Щож до поняття «фашизму», то чомусь то вважають фашизм за якуюсь універсалну доктрину, подібно як соціалізм чи комунізм, що й можна штучно перенести на який завгодно ґрунт і пришвидлити першій іншій нації. А проте коли б це так було, себто, колиб «фашизм», подібно як і соціалізм, був універсальною, інтернаціональною доктриною, тоді і «фашистівські» організації, були союзними і привательськими; тоді б напевно повстало якийсь IV-ий фашистівський інтернаціонал, а то й—союз фашистівських республік; бо тоді б український «фашист» бувби найліпшим приятелем «фашиста» польського, чеського—німецького, японського—китайського.... На ділі ж бачимо зовсім інше—а саме, що всі ті «фашисти» є найлютішими ворогами.

Чому? Йкраз тому, що нема універсалної доктрини фашизму, що фашизм є явищем виключно італійським, є лише проявом активного італійського націоналізму, в італійських умовах, згідним із італійським народнім характером і історичною італійською традицією, в політичним рухом державного італійського народу (а не визвольним рухом поневоленого народу).

Іншим проявом активного націоналізму державного народу, є рух німецьких «аксанірерцерів», абсолютно відрізний своїм духом від італійського фашизму. І коли навіть і в децьо спільному в методах політичної боротьби, а навіть і у програмах фашистів, гітлерівців та інших організацій

Закурив пигарку й ляг на придорожнє поруччя.

Туга закликала помічників.

І зроблизьких корів глухо прилинула соловійна пісня.

—Хо-хо-хо-хо... хо-хо-хо...—наслічував журналіво мокрій.

Срібний місяць білив доріжку до Темерівки.

— Ра-ра-ра-ра-рахвали-радили безуспіну десь жаби.

Та враз сторожке вухо вістуна Титюка зловило якісні непропонені звуки.

— Ту-ту-ту... ту-ту-ту-ту... — глухо зашопотіли вони з півночі.

— Наші скоростріли—промайнуло мізком вояка.

— Дурюю! ми ж ідемо вперед—прикнув здушенним із радості голлом вістун Титюк. — Ми йдемо вперед!

Скоччв на Буланого й погнав стрілою.

Копита Буланого бочевільно весело затупотіли битим шляхом:

— Ми йдемо вперед! Ми йдемо вперед!

Вістун Титюк віз пильне звідомлення до будави.

* * *

Десь тулилися до віконця голубі бози.

Десь спала за вікомічком чернобриві дівчини.

Цікавий місяць заглядав туди й зрадливо пестив чернобриву дівчину срібними поцілунками.

Десь приїхав під віконечко вершник на буяному коніку. Нахилився з буланого коника й шептав, та тихо-тихесенько, щоби не збудити чернобривої дівчини.

— Мила... мила...

Десь спився дівчині чернобривий ІІ коханий.

* * *

Десь гнав битим шляхом вершник на буяному коніку.

Щоб ту ріжницю ще лішне зрозуміти вистачить вказати, як приклад, на саму Італію: визвольний рух італійців часів Гарібальді й Мадзіні, та італійський державно-політичний рух часів Мусоліні, фашизм—це прояви одного й того самого італійського націоналізму. Авсеж нікому на думку не спаде назвати Гарібальді—фашистом. Бо визвольний рух Гарібальді і фашизм Мусоліні це ріжні прояви, дарма що одного італійського націоналізму.

А й поготів годі утотожнювати з фашизмом політичні рухи інших народів, а вже безглуздям (або злобою) є утотожнювати державний італійський фашизм із українським націоналізмом, що в руках поневоленого народу. Чи Головінський, що вів акцію в Галичині в 1920. р., був ближий до Мусоліні, чи був це той самий Головінський, який, ще до повстання італійського фашизму, здобував Київ на чолі українських військ? Чи він у р. 1930. продовжував традиції р. 1918., а його чиність була й тоді й нещодавно ріжніми проявами одного українського націоналізму, чи в р. 1918. він боровся за Україну, а в 1930. р. пересаджував «італійську квітку» на український ґрунт?! Чи могли Басарабової, Мельничук, Крупи, Луцейка, Любовича, Пісецького, Голова, Пришляка є предовженням могил українських стрільців із часу збройного змагання за волю 1918. р. чи може вони «штучні» насадженнями італійськими квітками?!

Вже ці прості приклади вказують, що український націоналізм це явище суто українське, що

шовзане з недавньою визвольною боротьбою українського народу та з давніми незапам'ятними злочинами до нас; отже вказують, що це рух, який корінитьсѧ глибоко в минувшині нашої нації,— і що фашізм, гітлеризм чи націоналізми інших народів ще політичні рухи, самостійні й своєрідні, які коріниться у традиції дотичних народів і тільки з ними звязані. Тому, коли й є навіть якісь спільні прикмети між націоналізмами різних народів, то є

они виключно продуктом подібних соціально-політических умов, а не виплодом одної універсальної доктрини.

Усе це малобути доволі ясним можнім по-літично-грамотнім людям, і усе це ніяк не дозволяє ні українському націоналістові стати— «фашистом», ні представникам соціалістичної чи радикально-демократичної партії бути— «теж націоналістом».

Рімне.

Вимовні числа. Згідно зі статистикою, переведеною англійським «Товариством Міжнародного Права», за останніх 3.421 років було всього 268 років миру, при чому не бралося на увагу а) дрібних революцій і менших суспільних занепадів, б) відносин у нецивілізованих землях, бо і там про них немає даних, і в) того, що під поняттям «миру» розуміється також підготовку до війни. За той час заключено 8.000 мирових договорів. Яку вартість мали ті мирові договори свідчить відношення 268 р.: 8.000, до це означає, що 1 мировий договір мав силу пересічно 1 1/2 тижні або близько 10 днів.

Не менш вимовними є числа, що їх опрацював Otto Lehman Russbült. Він вказує, що в р. 1925. 62 держав цивілізованого світу видали на зброяння 3.479.000.000 амер. доларів, а в р. 1930., отже по заключенні пакту Келлога і Львівської угоди — 4.128.000.000 ам. дол. До того не вчислено: 1) видатки на воєнні пенсії, 2) субвенції на промисл і цивільну флоту (щоб Іх перемінити на воєнні в часі війни), 3) видатки на цивільні літаки, 4) на майдармерію, 5) державну поліцію, 6) будову стратегічних доріг, приставів, мостів, тощо. На оборону землі поодиноки держави видаюти: Франція 60.2%, всіх своїх видатків. Англія 53.9%. Злучені Держави Північної Америки 54.5%, Італія 44.8%, Німеччина 41.4%. Згідно з обчисленням Теодора Обера, голови Інтернац. Союзу проти III. Інтернаціоналу, військовий бюджет большевицького Союзу виноси в р. 1922—244 мільйонів, в р. 1923/30—1.125 мільйонів, в р. 1932—1.396.500.000, при чому не зачислено до нього видатків на військові фабрики, стратегічні залізниці, тощо.

Згідно з державним бюджетом Польщі на р. 1932/33. видатки на міністерство війни виносять 932.650.000 зол., на поліцію—113.018.627 зол., на корпус граничної сторожі—44.487.500 зол., на граничну сторону—21.065.250 зол., та на «Пілеспособене військове»—7.960.000, разом 1.019.121.377 зол., на загальний бюджет 3.516.415.811 зол.

А тепер запит: який процент всіх видатків українців іде на підготовчу оружню боротьбу для визволення з під окупациї?

Унерівці і пакт чеагреї. Унерівці вже від р. 1920. є в «союзі» з поляками, а точніше є на удержанні поляків та роблять усе те, що полякам потрібне у їх поході «на землі Русі» (відреклися Зах. Земель України, заводять хруніду на Волині, поборюють визвольний український рух та деморалізують громадянство польсько-фільськими «ідеологіями», боронять Польщу на міжнароднім полі і т. д.). Ті то унерівці постійно голосують, що УВО є на удержанні большевиків і працює для Москви, то знову, що це німецька інтрига і т. д.

Та ось 25.VII.1932. р. Польща підписала пакт неагресії з большевицькою Москвою (парафовання пакту відбулося скоріше), і тим самим Поль-

щаго зробили з поляками, то значить, що поляки не від того щось для українців зробили, чи йм щось дати, лише треба до них вислати наших «всемогучих» «репрезентантів». Подаємо кілька прикладів такого туманення мас.

«Діло» (15.VII.32) подає справовдання про віче УНДО в Сокалі пише: «Серед загального піднесеного настрою ухвалили вічевіки резолюції, в яких висловили довірія Українській Парл. Репрезентації, аби вона має найближчі вісім польського сейму домагалася введення законодавчим шляхом мораторії на силати довгі в селян-рільників та через зміну теперішніх податкових законів у напрямі пристосування їх до доходовости дрібного селянського господарства, як також через негайне видання законів, що забезпечували ікнайсильнішу підтримку рільництва і хліборобських установ— подбала про ікнайсвірше поліпшення долі і господарського положення українського селянства».

А от «Діло» (24.VII.32) подає революцію з довірочної наради УНДО в Чернігові: «Визивають Укр. Парл. Репрезентацію доложити всіх зусиль, щоби уряд знизив ціни на товарі першої потреби, які в більшій частині є обиді монополем».

То знов в резолюції з довірочної наради УНДО в Бані-Березів говориться в тім же «Ділі»: «Домагаються менших оплат за паспорти для лісових робітників, які виїздять за кордон ради заробітку, а не для присмокти».

Навіть у всупиних, редакційних статтях, «Діло» так писало: «Чи наша Парламентарна Репрезентація мусить звернути пильну увагу на грізну небезпеку для приватного шкільництва і відповідними поправками злагодити припинені но-

вого законопроекту, притулити вісги, звернені в першу чергу проти українського приватного шкільництва» (так ніби поляки на те просять проти українські закони, щоб їх по «поправках» наших урядів чи радикалів змінити!!!)

Будь це смішне, козиб не трагічне.

А ось інші приклади туманення мас, подані «Українським Голосом»:

«Укр. Голос» (24.VII.) подає опис довір. наради УНДО в Станиславові, 9.VI. б. р.: «Реферат п. Целевача був повний боєвих фраз. Говорив про політичну боротьбу ірландців і фінляндців, ідентифікуючи та прарівнюючи її до такої (на думку останнього) боротьби УНДО. З реферату довідалися громадяне, що всі успіхи за границею завдачі укр. народі тільки УНДО ві. Однак, щоб УНДО могло ще краще провадити свою політику, треба, щоб всі записалися до нього... Тоді матиме УНДО много грошей, наробить много шуму, кричну, гамору за границею, заграниця живе пальцем на Польшу, а Польща посипле на українців благодаті. В такому тоні предложені були і резолюції. Одна з них висказувала довірю Парламентарій Репрезентації, а друга домагалася укр. університету під Польщею».

«Укр. Голос» (31.VII.1932) пише: «Минулого місяця урядили унівірситети посли Кузик, Яворський і Кохан віче в Сокалі. Не маючи про щось пущного говорити—шукали посли рятунику в ярмарковій хлопістниці: «Ви гадаєте, УНДО не має воїх тайних планів? Але про них всі із мусить знати... зрештою, от там пан комісар сидить...» І всі сміються з цієї комедії і пан посол Яворський і пан комісар і слухачі».

Хроніка.

Наглий суд. У звязку з ліськими подіями відбувається 20-22.II.1932. наглий суд у Сяноці. Обжаловані були 1) Василь Дуник, 28 літ, рільник в Лобізві, 2) В. Малецький, 24 літ, рільник у Телешині, Опіварові, 3) Петро Мадея, 34 літ, рільник з Бібрки, і 4) Антін Паславський, 28 літ, рільник з Бібрки, всі за злочин заворушення по думці § 73, каригідний по § 74, арт. 32, розп. ПД з 19.III. 1928., якого допустилися через спротив владі, участь у зборині, розброєння поліції та обстрілювання поліції. — Засуджено В. Дуніка, М. Малецького і П. Мадея на вару смерті, а А. Паславського на досмертну тюрму. З'єрги кару смерті замінено трьом на досмертну тюрму.

Судові розправи. 17.V.1932. у Львові почалася розправа проти б. посла о. Др. В. Пелліха, обжалованого ві злочині з §§ 58, 65, 300, 302 і 305, яких доказував промовами на вічах. Засуджено його на 6 місяців тюрми. Від засуду зголосила оборона відмін.

— 10.VI.1932. у Львові ставив перед судом Мих. Колодзінський, студент обжалованний у державній зраді, яку поповнив ілчотом «Націоналісти та військове виковання» а написаним брошурою п. з. «Польське повстання 1863. р.» Обжалованого засуджено на 1 рік тюрми.

— 13.VI. б. р. у Львові відбулася розправа проти б. поса Дмитра Шаліва, редактора «Нового Часу», обжалованого злочині з §§ 58 і 65 за промови на вічах; засуджено його на 3 роки тюрми. Від засуду зголосила оборона відмін.

— 1.VI. б. р. в Золочеві засуджено студ. Е. Рицаря на 4 місяці тюрми за те, що, полемізуючи з

карапом Др. Хіляком на вічу, заявив: «Тут була і буде Україна».

— 31.V. б. р. в Перемишлі перед апеляційним судом ставуло 11 молодих селян з Лежехова, засуджених гор. судом в Синяві за варту при Божім Гробі в церкві, бо тримали ту варту в мундурах і зі зброєю. Апеляційний суд видав увільняючий вирок.

— 6.VI. б. р. в Золочеві відбулася розправа проти П. Баби і Г. Дзвіва, селян з Юзкович за приналежність до ОУН (§ 58) і за розкинення летючок в церкві (§ 65). Обох засуджено по 10 міс. тюрми.

— 7.VI. б. р. в Тернополі розправа проти селянського хлопця Євста. Рудакевича з Довжанки за злочини з §§ 58 б, ц, і 59 ц, яких допускався розіндиачи в церкві летючки ОУН. Обжалованого засуджено на 1 1/2 року тюрми.

— 5.VIII.1932. в Рогатині відбулася розправа проти Др. Вербенци і тов. за участь в «Пласті», а друга розправа проти Лідії Кудрик і тов. за приналежність до «Пласту». Обжалованих звільнено, але прокуратор зголосив відмін.

— 16.VI. б. р. в Перемишлі, гор. суд засудив поса Др. В. Загайкевича за промови на Маківці 10.8. 1930. р. і на вічу в Перемишлі 27.5. 1931. р. (§§ 305, 312) на 2 місяці арешту. Оборона зголосила відмін від засуду.

Справа Дацишина. Як повідомляли ми свого часу, ряд англійських учених, публіцистів та політиків висловив був до президента Польщі телеграму з докладним уваженням Ю. Дацишина, члена УВО, засудженого на нараді смерті за напад на поштовий

амбулансе під Бібркою. Ця телеграма викликала тоді у Варшаві неприємне враження. Пі наслідок той, що не дивлячися на відкінення касації найвищим судом у Варшаві, замінено Дацишинові кару смерті на 20 років тюрми.

Напад на польську колонію. Мешканці с. Мосор (Володимирівський пов.) в числі 70 осіб напали на польську колонію града Мосорська з дрючками, візами та лопатами і побили яхів.

Перервано дроти. В селах Лисичинцах і Добромураці перервали невідомі справники телеграфічне сполучення.

—Між Золочевом а Хильчицями на початку серпня невідомі люди перервали телеграфічні дроти. **Поліція вбиває людей!** До вбистєв бх. п. Басарабової, Головівського та ін. доконаних якісною поліцією, долучаються дальші з поліційні вбивства, поповнені на протязі одного місяця. І так:

24.VI. 1932. поліція застріла українця Мадера, якого якіцький суд засудив ще в р. 1922. на 12 літ тюрми за вбиття польського жовніра. Мадера втік з тюрми і довший час укривався. Поліція, впавши на його сліди, застріла його.

25.VI. б. р. застріла поліція стрілом із заду 22-літнього, ідейного Андрія Борецького в с. Саранчуках, пов. Бережани. Борецький був кілька разів арештований, сидів довший час у тюрмі, а останньо, по тортурах, вийшов з тюрми зі знищеним здоровям. Поховано його без секції, без еліста, бо поліція видала комунікат, що він поповнив «самогубство». І це мимо того, що єж надто голосно говорять, що це робота якіцьких посіпак.

17.VII. б. р. якіцька поліція закатувала на смерть а потім, для затерти слідів, повісила на бальку 22-літнього, дуже ідейного селянина Андрія Сухину з Полонної, на Лемківщині. Справа малася так: поліція заарештувала кількох селян з Полонної, членів читальні «Просвіта», між ними і А. Сухину. Всіх відвезли до Щавного, де їх переслухано, сильно побиваючі. Андрія Сухину найдено побитого і повішеного на бальку в місці де його запроторила поліція. Сильні зівки від побоїв, були на голові, зокрема на лівій її частині, біля ~~хропника~~ По тім випале ~~пітило~~ заарештовані

(що було до предвидження) розправу відрочено, бо треба переслухати якогось там свідка.

То що інного! Побиті в часі «нацифікації» в р. 1930. Олександер і Одена Наконечні (опис того побиття є в книжці «На вічну ганьбу Польщі») в Кривому, пов. Бережани, внесли до прокуратури позов проти поліц. посіпак В. Врубля та 8 інших за побиття, наджиття влади та знищення майна на 3.000 зл. - 27.IV. б. р. прокуратор, розуміється, застосував справу. Тоді позовники удалися до апеляційного суду у Львові; апеляційний суд переслухав свідків, але справу відложив, бо... має ще якогось свідка переслухати. — Марна справа добиватися в Польщі справедливості.

Справа вбивства Чеховского. 12.VI. б. р. польська преса подала, що слідство в справі вбивства Чеховского є на укінченні й на днях акти будуть передані прокуратурі. 10.VI. б. р. була на місці вбивства друга льокальна візія. — Та 14.VII. б. р. преса принесла вістку, що заарештовано П. Яворського, робітника з Тустанович, під замітом вбивства Чеховского: Яворський, мовляв, по агентаті втік до Борислава: Далі преса піддавала, що, заарештованого під тим самим замітом Р. Барановського, випущено на волю. — Як довідуюмося, Барановський сидить далі в тюрмі. — Справа вбивства Чеховского і слідства має всі ті самі признаки, що справа Голуфка: покінчиться великим «пінком».

Новий якіцький карний закон. По новім якіцьким регуляміні, Польща введе в життя новий карний кодекс. В цьому предвиджується кару смерті за такі вчинки: 1) діяння проти самостійності держави або намагання відірвати якусь частину її; 2) замах на президента держави; 3) співучасть польського горожанина у війні проти Польщі; 4) збройний виступ у часі війни проти польської держави, 5) вбивство людини. Кара смерті у всіх цих випадках не є обов'язкова, бо може бути і кара вязниці. Цікаве що в новім кодексі за злочини проти держави уважається також: ширення відомостей, хоч і правдивих, але таких, які можуть ослабити оборонного духа держави, а далі поширювання за границею неправдивих вістей з метою

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 20 сот.
«Проситься складати в краюна
„Політичних Вязнів”.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

8—9 (58—59)

СЕРПЕНЬ—ВЕРЕСЕНЬ.

1932

Польщі.

Польщо! Одвічний демоне України.
Вампіре лютий ненаситний,
Що вже століттями цілими
Спиває кров своїх офір!
І може жити тільки там,
Де труп, де цвинтар і руїни!
Ти чорний той могильний камінь,
Що придавив народ живий,—
І не дає нам вийти в світ
До сонця волі, у простір.
Польщо! Ти пошесті і проказа
Що точить народ наш од віку.
І не дає йому рости.
І не дає ні жити, ні вмерти.
Ти струп плюгавий, що обсів
Народ-дитину,— струп гидкий,
Якого навіть нам огнем
Не вдалось випалити, згойти.
Ти новородок окаянний
І звір між звірами незнаний,
Що із зубами народився,
Із кигтями, як сатана.

І ще в колисці, в пелюшках,
Своїого брата пожира.
О, ми ж у муках і терпіннях
Побудували власну хату.
Із костей наших. І слізами
І кровю ми освятили
Наш дім нескінчений, убогий.
А ти, як злодій, як палій
Прийшла і дім наш запалила.
Наш захист цей, якого ми
Не мали довгих п'ятисот літ.
Польщо! Лиш ти в народнє серце,
У серце шире, добрє, чисте
Посіяла ненависть вперше,
Ненависть, засів Антихриста.
Ненависть ту, що помсти прагне,
Так, як ранений звір в діброві!
Між нами вже страшна безодня,
Між нами вже кріаві ріки,
Польщо несита! Від сьогодні
Будь проклята на вічні віки...!

лінській»: «Хтось має доступ до душі цього населення, а цим таємничим «осібняком» є емісар комуни; після цеї награпляє на податний грунт, накидається на опікуна цієї людності й часто вкладає їй зброю в руки». Або от таке по-відомлення урядової польської газети: агентії: «Місцеві революційні (вивротові) елементи намагалися діяльність бандитського елементу перебрати під свою керму й надати їй масового характеру». Або таке «вияснення» міністерства заграницьких справ для заступників чужинної преси: «Вістки за кордоном є переборщені. Не має місця ніяке повстання з регулярними боями. Зовсім не уживано при тій акції війська. Лише банда в силі окоło 50 людей виконала з початком серпня цілий ряд нападів і так зручно та уперто боронилася, що поліція сама не могла з нею дати собі раду. Тому ужито для знищення цієї банди із корпусу пограничної охорони 3 скадрони кавалерії й їм вдалося виніпі зліквідувати банду. 24 бандитів зловлено, інших здебільші застрілено, а лише немногі укриваються в польських лісах».

Про неправдивість повищого освітлення подій свідчить хочби факт оголошення в заграницьких часописах (на підставі відомостей доставлених із польських областей) точної кількості, а навіть чисел полків і родів зброї, ужигих поляками у бор-

ходило про 50 «бандитів» свідчить хочби такий факт, що повстанці видавали друкарні відозви до населення, та що боролися збройно (мали й машинні кріси) та затяжно, бо на протязі мільмох тижнів, занявши старі бетонові **воєнні окопи** на лінії Поворськ-Ковель-Сарни, Велике-Верхні-Антонівка-Томашгород. Що не ходило про «бандитську шайку» свідчить вкінці поведення ляцьких військ супроти сільського населення; воно пригадувало поведінку мадярів у Сх. Галичині зпочатку світової війни, коли то з рук мадярських гунів повисло тисячі українського населення на шибеницях; вспомітити вказати, що лише в одній селі Поворську, поляки повісили 17. серпня 12 українських селян. Ляхи, не можучи побороти повстанці загони, мстилися на селянках, що остали в селах, вивішуючи їх, нищучи їм маєток, а що більше, навіть паличи їх збіжжа на полях. Не диво, що потім перед наступом ляхів, населення громадно втікало з сіл, не залишаючи там ні живої душі, та крилося по лісах або прилучувалося до повстанців.

Яка причина подій на Поліссі? — Вона та сама, що недавних крівавих подій в Лісівку: не всесторонній гнет українського населення ляхами; не тільки соціально-економічний гнет, але й національно-політичний. Треба знати, що ляхи замкнули на Волині й Поліссі 465 українських швид-

ників і т. д. і це все у найбіднішій частині українських земель, серед багонів і лісів, де населення знищено війною і ще до нині в деяких околицях мешкає в землянках, — то не диво, що мусила урватися терпимість населення і воно поставилося до чинного спротиву гнобителям.

Як не страшні події на Поліссі, подібно як недавні в Лісівку, авсеж вони світлі тим, що дають цілій нашій нації й цілому світові доказ, що мимо всіх страхіть ляцького режиму, мимо всіх знищань, що їх ляхи до нас примінюють, мимо невинносимої пресії на поневолене, безборонне українське населення, — ворогам не вдалося знищити духа опору навіть у найбільш темних і найбідніших закутинах української землі й не тільки не вдалося їм вбити бажання волі й самостійного життя, але невимовно

це бажання підсилили. Бажання волі й дух опору між українським населенням росте з кожним днем і якраз він і тільки він є залишою запорукою, що не вдасться таки ніколи ворогам нас поневолити на віki вічні, що не поможуть їм у гому ні терор, ні насилля, ні звірства, ні поліція, ні військо, та ще колиби нам навіть відібрали останню школу, знищили останню церков, заминули останню кооперацію, заборонили нам й говорили по українськи, знищили наше майно а тюрми заповнили по береги, то всеж день остаточної розплати прийде! Коли вже навіть Лісівку й Полісся підносять проти ворога узброєну руку й грімко кричить до світа: «Ми хочемо України», — то день остаточної розплати недалеко, а остаточна перемога за нами за-певнена!

Терпимости та не для ворогів!

Характеристичною рисою українців є їх надто велика толерантність до своїх ворогів. Це проявляється дуже виразно під час визвольних змагань українського народу в давніших часах і в недалекій минувшині, коли прийшлося нам боронити українську державу зі зброєю в руках. Ми, мовляв, цивілізований народ, ми хочемо справедливості для себе

А з другого боку, мабуть, немає між цивілізованими народами людей, що були б до тої міри нетолерантними до своїх політичних чи релігійних противників таї самої народності, як українці. Партийна боротьба, релігійна гризня межує собіци-доведені в нас до такого самого абсурду, як наша великолішність і толерантність до наших національ-

шкідливими поодиноких народів, а для українського народу зокрема. Вистачить згадати про страшний визиск українського народу в інтернаціональній соціалістичній державі, в совітськім Союзі, далі на винародовлення українського населення під польським забором при помочі інтернаціональної релігії, тощо, щоб переконатися про шкідливість інтернаціоналізмів для нашого народу. «Не заріж батько сина... за вою України», зате скоріше нині заріж батько сина, чи брат брата або син батька в обороні інтернаціональної уточії, інтернаціонального обману.

Де причина цього? — Наш народ віками живе у неволі. З утратою своєї держави втратив він і своїх народних і державних провідників, якими в давніх часах являлася українська шляхта. Ця шляхта винародовилася, пішла на службу ворогів української державності та почала в спілці з ворогами соціально й економічно, а потім й політично угнітати наші народні маси. В таких обставинах наш народ, в якому прибіто ідею своєї державності, міг видавати спартаків, месників за кравди, доконувані вищими класами суспільності над націями, однак не українських державників-націоналістів. Коли знесення цанції й конституційні права дали змогу країнного культурного розвитку для нашого народу й молоді із села маєтів нагоду набувати знання в вищих школах, положення під тим оглядом не дуже змінилося. Ця молодь на кожному кроці відчувала, що її трактують гірше і як щось нищого від молоді пануючого народу або молоді з вищих клас суспільності. Соціальна нерівність, несправедливість — це була головна точка, довколу якої то крутилися думки нашої студуючої молоді. Вона відчувала соціальну кравду нашого народу, вязалася з майданом із низьких класів іншої покривленої суспільності й шукала виходу з такого положення. Її на поміч привели соціалістичні пропагатори й першою політичною доктриною нашої молоді була — соціалістична ідеальності. Були часи, що кожний активний український студент був соціалістом. Замісце нацеред думати про державне визволення своєї нації, він мріяв і стремів до «визволення цілого покривленого

— Забірайте, що можете й розходьтеся зараз же!

Всі очі відірвалися від друкарських каштів, а впалися в цього і враз поквапом обігли пішу кімнату. За десять хвилин не було вже никого; кашти порожні, бібула забрана. Зникла, щоб десь знова зібралася.

Птах лишився сам. Почав забарикдовувати вікна і двері. Поклав на стіл два револьвери військового типу, отже дванацятстрільні, потім віж і сомиру.

Другий випадок. Того дні було страшено ховако. Посткованувся. Випустив пачку. Мотузок уривався, все розлетілося. Хотів збирати. Але наблизився стільничий і якісь агент, якого пізнав з характеристичного виразу очей. Канувся тікати. Так, у цій дільниці його аналі, хоч ні вчому не відсірвали. Звали, де живе. Наведе поліцію на товаришів. Всілів їх ще сестерегти, але сам вже не видається. Іхніх обличь не знайти, а його показав можна дати під одиним ударом нагайки.

Ось щось. Та лишився останній агент. Не дастє так легко взяти себе. Ніколи не дастє себе взяти. З черги розложив на столі пачку з набоїми. Крізь отвори в доніках військових, які давав прикривання, можна брати як іранці на досить да-

люства», до переведення в життя соціалістичної теорії.

Не йдім далеко в минувшину, гляньмо на наших недавніх і теперішніх народних провідників. Це люди, які свої перші політичні кроки робили під прапором соціалізму, а не націоналізму. Деякі з них вправді наїшлися потім в національному таборі. Але інтернаціоналізм залишив на них свій вплив. Не розуміючи як слід національної ідеї, робили вони похиби за похибами, наслідком чого відвітали від національної ідеї малосвідому під національним оглядом масу. Одні з них провідники вінць-кінців вернули до свого давнього інгернаціоналізму, або скочили до капіталістичного чи клерикального інтернаціоналу, чи стали живими трупами в українській національній дійсності. Маємо сьогодні старих національних провідників (так вони кличуть себе) без національних мас. Ці політичні зубри, що не пережували як сіл української національної ідеальності, які відповідали теперішньому духові часу, і взялися до ведення національної політики, — зразу викривили її, зіпсували на манівці й самі не знають, куди й до чого прямують. Інші бачачи, що народ не йде за ними, почали вмовляти у себе і в інших, що, мовляв, ми (під «ми» розуміють пізний народ) це не доросли до своєї державності; нам же треба довго розвиватися і т. д. Йдуть на ганебну угоду з ворогами нашої нації й державності або стають втигнуті наш народ під «покров» чужих сильних держав або різних інтернаціоналів. Прякірюючися цивілізацією, релігією етикаю та моралю, голосять вони між нашим народом як найбільшу толерантію до ворогів й «цивілізовани» способи боротьби, бо, мовляв, цивілізований Захід дивиться на нас. Зате стають вони довести до як найбільших роздорів між самим народом, висуваючи ріжні царгі, релігії й т. д.

Однак розгар визвольної боротьби витворив новий тип українця, революційного борця за політичне, соціально-економічне і національно-культурне визволення Української Нації. Це не той тип українського політика, що творить політичні теорії-програми в своєму кабінеті, далеко від народа.

Лебедя віддала. Дверій забарикдованих штабами й шафами не виважується так легко, та ще можна стріляти з другої кімнати.

Дзвінок! Птах глянув крізь щільну вікні. Дім оточили жандарми й поліція. На коні старшина. Птах намірився і стрільв. Старшина впав з коня, а ланцюг облоги вміт розприснув на всі сторони. Стукіт у двері... Знову тиша... Птах глянув крізь щілану. Щож це? Пішли? Доповнив на білі і чекав. Мишуюло пів години. Нагло розлягася сальва, а кілька куль наскрізь провертіло віконницю і відбилося від противлемої стіни, аж пісок поспавався. Птахові виїхали крізь щільну побачити на противлемої бокі площі відділі війська, що відруге прикладав кріси до лиць. Птах швидко відсунувся вбік. Грюнула нова сальва. Піввіконниці вилятили. Птах спробував приступитися зазулу, але віддала була завелика. Знову стукіт у двері. Вже дерево тріснути. Гатати сокирами. Птах став за одвірками. Барикада подається. Вже відійшло виломі аж до обличчя. Птах пустив стріл з руків. Стріл заспівав. Короткий війк, сполух... і правильні кроки маршу піхоти. Ледви вспів країше сковатися за муром, коли через вілон знову гризула сальва. Знову заскінув до вікна. Ага, зачав'яніши щі муром. Птах відхилив трохи наперед

і не звертаючи уваги на актуальні потреби того народу. Це не той тип, що використовує слабу національну свідомість нашого народу й старається тягнути його в хвості червоного, білого чи чорного інтернаціоналу. Цей новий тип українського політика-націоналіста створився в боротьбі, для нього не існує опортуністична політика, політичне хитрунство чи почуття людяності, толерантії й «цивілізовани» та гуманні методи боротьби супроти недюданого, нетolerантного ворога. Він бореться зброєю ворога: з ворожим насищувством способами, проти ворожого шовінізму висуває він свій шовінізм, за визиски українського народу платить нищінням ворожого майна. Він вийшов із народу, працює між ним і для нього; старається знищити в ньому партійну й сектантську нетерпимість й витворити національну єдність і спільність національних інтересів понад партійність й сектантство, що створили в нас наші вороги й опортуністичні ніби-проводники. Він бореться проти всіх інтернаціоналізмів й уважає націоналізм одинокою, найкориснішою й наїактуальнішою опорою для народу. Ще недавно, перед великою світовою війною, актив української молодої генерації боровся за соціалізм, терпів за нього по тюрях, на засланні, віддавав життя за нього. Під цю пору актив нашої молоді бореться за Українську Націю й її державність. Ця молодь росла в тих часах, коли велася збройна боротьба за Українську Державу, вона бачила й бачить життя нодержавного нареду в «соціалістичній» державі, ба-

чить обман всіх інтернаціоналізмів й їхню шкодливість для нашого народу й ступинь на новий шлях, на шлях боротьби за удержавлення Української Нації.

Безоглядна боротьба з ворогами за державне визволення українців це імператив для кожного українця-націоналіста; однак побіда в цій боротьбі вповні залежна від масової участі в ній українського народу. Вона повинна захопити зесь наш народ. «Українська Військова Організація» й «Організація Українських Націоналістів» являється авангардом, першою стежкою в боротьбі. За нею повинна слідувати армія — українські народні маси. В тій армії не сміє бути партійної нетolerантності, релігійної нетерпимості й внутрішньої боротьби. Також не сміє бути толеранції до наших ворогів. У широких народних масах нема ворогів українського національно-визвольного руху: є або несвідомі незорганізовані одиниці або одиниці збалансовані через свою несвідомість ворогами нашої нації й держави. Обов'язком визвольно-революційного табору є вербувати людей зможнішіших мас для українського національно-визвольного руху та творити з них здорові думачих, свідомих націоналістів-борців.

Йдім в кизи нашої суспільності, організуємо їх єднаймо їх й проти волі партійних й сектантських провідників! Голосім національну єдність — понад партії й секти, а нетolerанцію до наших ворогів!

Партизанти.

Загальні замітки.

У всіх революційних війнах, французькій, італійській, піменецькій, російській та ін. подибуємо повстанчі загони; їх назви лише ріжні. Вони виступають також у визвольних змаганнях поневолених народів. Воєнні діяння під час американських визвольних змагань виказують характер чисто повстанчих виступів; Гуерілля в Іспанії, що боролися з французаами, це ніщо інше, як тільки пов-

станці; в німецько-французькій війні, 1870-71. р. р. виступають по французькім боку т. зв. франкітери; під тим самою назвою подибуємо повстанчі загони у бельгійців в часі піменецької займанщини; далі можна згадати комітаджів македонських, що мають за ціль оборону батьківщини перед ворожою займанщиною, польських повстанців і т. д. а вкінці й наших повстанців у недавній визвольній війні.

В залежності від терену, способу ведення вій-

Стрілив раз, другий, третій, четвертий.... Мірив цільно і швидко — успіх був за кожним разом. Але й вони не дармували. Кулі літають по всій кімнаті. Птах відкладає один револьвер, бере другий. Вертає до вікна, не бачить никого, вихилюється — і в темні зі стріху дому, що на противлемої бокі площі, впав стріл, цільний стріл, бо куля трафіла Птахові в саме чоло. Автоматично стагнув язичком револьверу, стрілив кудися у повітря і звалився без руху на долівку. Та стрілянина ще не спинилася швидко. Довкола Птахового трупа творилася калюжа. Продрівлювали того трупа по кулях, острівлювали помешкання систематично, як після бою в укритті там ворогом. Бе революціонер, то «хитра штука». Зачайтесь десь як звір і з увряття весять...

Тож коли нарощі по якій півгедині паванилися вдерти до помешкання, Птах вже добре заховав, а в димі, що заповнив кімнату, ледви могли його знайти на долівці. Така була завзятість, що його ще чобосинськими копали й товкли приладами. На місце події зібралися вищі достойники. Церетрусилі ціле помешкання, оглянули в ньому кожну дрібницю. Птаха перевернули лицем до гори... Дві експедиції в шапках на голові і у викладаних футром плащах відвалилися в те же

чайне, пташине обличчя, а одна експедиція сва-зала до другої:

— Шалений чоловік!

Друга ж відповіла першій:

— Спитати Льомброза: геній чи божевільний?

Вахмайстер, що клячів біля трупа і піддерживав голеву Птаха, щоб експедиції могли до неї краще придивитися, скривив обличчя туманувати залотним усміхом і сказав:

— Світи революційна!

Одна з експедицій відвертаючись, сказала:

— Та хиба він тут був сам?

Це питання порушило всіх. Зареєсся. Де решта? Втікli? Як і коли втікli? Куди втікli? Вітрець непевності педув по всіх. Експедиції швидко зібралися і вийшли. За ними повиходила решта, нараджувалися ще в сінях, потім на вулиці. Потім експедиції доволі поквапно відіхали, а в здобутому помешканні лежало на варти тільки кількох живінів і простагній на долівці Птах, нерухомий, холодний уже — скріпена лапка — але такий спокійний, начебто той кулею провергнений мовок думавши... Дві експедиції в шапках на голові і у викладаних футром плащах відходять з задрукованою бібліою...

ни, тощо, в ріжкий склад та діяльність повстанчих загонів. В гористому терені відділи партизанів, не величні щодо скількості, та обізнані дощадно з тереном, можуть завдати ворогові значні втрати. На рівнинах повстанчі відділи повинні бути сильніші, можуть мати навіть артилерію (легкі гармати). Та саме узброєння не є міродатне для успіху повстанчих загонів. Тілесна здібність і витривалість кожного поодинкового повстанця, енергія й ініціатива провідника, відношення місцевого населення та настірі у ворога будуть мати вплив на успіхи повстанчих чинів. Далі треба пам'ятати, що малі, добре узброєні повстанчі загони, під проводом відбільних провідників, мають більше вартої, ніж великої, але мезорганізовані відділи, без почуття вартої, обтажки несподіваними річами (напр. обозом) а тому неповеротні та нездібні до скорих і несподіваних чинів.

В краю, що стогне під ворожим яром, місцеве населення буде без сумніву повстанчі чини підпомагати. Таке населення буде давати добре відомості про ворога, зате ворогові буде передавати неправдиві відомості про повстанців. Воно буде достачати повстанчим загонам харчів, буде укривати перед ворогом хорих і ранених повстанців, буде посилювати загони людським матеріалом, а то й може довести до загального повстання — національної революції — проти гмобителя.

Відносно терену, треба знати, що чим більш непроявлені та нездібні терем, тим догдініший для підприємства повстанчих загонів. Лісисті та іде й гірські околиці з провалами, ярами чи непроходними болотами улегшують повстанцям несподівані напади на ворога і дають їм доволі криївок, а ворогові утруднюють систематичне переслідування повстанців, а крім того утруднюють ужиток модерної зброй — танків і літаків. Розуміється загони повстанців повинні бути як найдовладніші обізначені з тереном, отже повинні складатися з місцевих людей або мати подостатком провідників, що знають тайні дороги, криївки, тощо.

При підприємствах повстанчих загонів важкою є й пора року та погода. Повстанцям, що спрямують будуть очувати що голим небом, приходиться доволі тяжко зносити злу погоду, великі сніги, тощо. Та з другого боку якраз при поганій погоді (дощ, мряка) найлегше виконувати несподівані наступи на ворога, бо в таку пору його обережність слабне, а до того є утруднене пересування військ.

Самозрозуміле, що акція проти здисциплінованої армії, що не потерпіла ніяких невдач, не буде мати таких успіхів, що діяльність проти армії, що потерпіла невдачу й находитися у відступі. Отже положення й настірі ворога має значення. Тому повстанчі загони можуть повести найуспішнішу акцію в зашкіло армії та іде й в околицях, обсаджених непевними військовими частинами. Перевтома війною чи деморалізація у ворожих рядах потягає за собою зправила ослаблення охоронної служби та невиконування наказів і правильників. Наглими нападами та й ще відповідною пропагандою можна цей стан погрішити, а це буде мати наслідки на дальніше провадження війни.

Не треба довоодити, що повстанчі загони не провадять боротьбу одноНіжним фронтом. Базою йхньої діяльності є більший чи менший обмежений район, в якому повинні вони вишукувати кому нараду для нанесення ворогові шкоди.

Організація повстанчих загонів.

Повстанчий загон повинен складатися з най-

більш національно свідомих людей, які добровільно голосують до загону, щоби воювати зі знайденим ворогом. Однак непри моральну вартість треба звертати увагу і на тілесну здібність повстанців; повстанець повинен бути тілесно здоровий, відпорний на ріжні невигоди та й обізнаний з природою і тереном. Дуже часто є, що при творенні повстанчих загонів голоситься до них морально маловартний елемент ради особистої наживи (грабунку, тощо). Обовязком команданта є таких людей взагалі не припиняти, бо такі люди можуть в дуже короткому часі здеморалізувати найкращий загон та переністи його в банду грабіжників. Повстанчий гурт належить сповінювати головно такими людьми, як лісові робітники, лісничі, риболовці, тощо, а також спортивці.

Узброєння повстанців буде головно в початках дуже примітивне та ріжнородне. Коли відчувається брак зброї, тоді краще добре узбройти менші відділи, ніж зосилати до бою більшу частину але зле узброєніх людей. Зброю творить: кріс і багнет, ніж і далекострільний револьвер. Зі скоро-стрільної зброй треба уживати легких скоро-стрілів або машинових пістолетів, і то лише в найбільш необхідній кількості з огляду на труднощі транспорту стрілів для них. Зате добре було б, коли б, кожний повстанець був узброєний у ручні гранати.

Одяг повстанця не повинен віддати в очі відомості про розміщення ворожих сил; та відомості доповнюють загони інформаціями власних розвідчиків; тому загони повинні мати між населенням своїх довірених людей, що призбирують їм потрібні відомості; зокрема перед кожним чином треба повісті розвідку; чим більше розвідчиків і інформацій, тим легче може повстанча група перевести свої завдання й тим певніше її положення та за-безпечення. З другого боку при пемочі своєї розвідкої сітки можна розсівати неправдиві відомості про скількість, силу і наміри повстанців, щоб тим способом увести ворога в блуд. При тому треба звернути увагу на ворожу телефон. і телеграфічну сітку: залишаючи підслуховий апарат, можна нераз підслухувати важні розмови та пакази, що можуть рішити успіх спраги.

Кожний загон повинен тримати звязок зі сусіднimi загонами та з головним проводом повстанчих загонів. У браку лішого, можна тримати такий звязок; для передачі донесень та одержування наказів визначається згори звірний пункт, де в означену годину приходить гінці від загонів та з команди.

Ранених і хорих треба як мога скоро відділити зі складу загону і найлішче умістити в приграничному терені, звідки б можна було перепрапити їх до нейтральної країни; коли це неможливе, тоді уміщується їх у самінних хуторах або в крайнім випадку в запасових криївках повстанців. Заздалегідь треба подбати про достаточну кількість перевязочного матеріалу.

Харч повстанців буває зправила скромний і нерівномірний. Старається про харч повинен загон сам (личина, овочі), по частин роздобуваючи їх у населення (мука, хліб) й то по можности купуючи. Що правда, національно свідоме населення буде засідгти підпомагати діяльність повстанців (харчами, відомостями, тощо) безінтересно, але часто особливо у зубожілих частинах краю, заходить потреба платити за підмогу населення. Тому лише у виняткових випадках треба примірювати реквізіції та примусові данини, бо це настроює населення неприхильно. Отже провідник загонів повинен мати в розпорядженні своїм відповідні фонди.

Коли у певному районі виступає рівночасно більше повстанчих загонів, тоді треба визначити докладно оперативний терен для поодинкових загонів. Міродатним тут буде: 1) сила загону з узгладненням прикмет терену (ліси, гори, проходи міст і т. п.), 2) тактичні завдання, що їх дістали поодинкові загони у звязку з існуючими в даному районі важними об'єктами (залізni дороги, тощо); 3) природними труднощами, що їх треба поборювати при акціях (ріки, високі хребти гір, тощо); 4) політичні граници.

Повстанчий загон повинен опанувати цілий терен так, щоб вони могли собі взаємно помагати чи співділати зі собою. Це унеможливить ворогові здавлення повстанчого руху, бо коли б він навіть знищив той чи інший загон, то завдяки ініціативі сусіднього загону вдається створити на його місці новий. Та з другого боку райони поодинкових загонів не повинні бути за малі: кожний загон повинен мати свободу рухів, бо це утруднює ворогові переслідування.

Головні завдання загонів можна спреконтувати так: 1) Саботажі — отже низчення потрібних ворогові об'єктів як залізничні лінії, мости, телефонні, телеграфні, стації, магазини і т. п. 2) Постійні напади на ворожі частини, залоги, тaborи, становища чи транспорти, що мають на цілі завдання ворогові персональні й матеріальні втрати і ослабити та здеморалізувати ворога.

3) Боева діяльність загонів звязує рівної величини сили ворога, що мусить бути стягнені з головного фронту.

Кромі тієї діяльності, що має завданням тільки швидкість ворогові, є й такі можливості, що повстанчі загони можуть приневолити ворога опорожнити заняті ним район, а скріпивши значно своє число допливом добровольців і утікачами з ворожого війська, стати частинно кадрою для сильних військових частин.

По розміщенні у своїм районі та по навязанні лучби і засягнені інформації про ворога, начинає загон свою діяльність.

Повстанчі загони передусім низчать всі об'єкти, що улегчують ворогові перехід до наступу і уможливлюють його рухливість (залізниці, мости, телефони) або такі, що уможливлюють йому усадитися в районі (гаражини, запасові тaborи). Недієдиним нападом чи саботажем треба повесті розвідку, чи проектована акція має вигляди на успіх: передусім в початках провідник не сміє братися за діла, що є понад сил я загону. Вирішивши перевести якесь акцію, треба встановити час і спосіб її переведення. Як час надається найкраще ніч згл. сумерк; вони уможливлюють неспостережене наближення повстанців та несподіваний настік. Спосіб переведення акції залежить від її роду: саботажні чини можна часто перевести без ворожого протидіяння (телефонічна сітка, або залізнична лінія). Саботаж бережених об'єктів переводиться так: одна група усуває ворожі стійки, а друга переводить вищчення; переводити це треба скоро, щоб ворог не міг перед знищеннем стягнути запасові частини чи поготівля та й ще відтяти відворот загонів.

Напади можна переводити зі засідок й нагло на переходячі відділи чи поодинкові стежі. Найкраще підходить для того гірські околиці та ліси. Ціллю нападу на вольони може бути або знищенні матеріалу, що його вони везуть, або здобуття його для себе або тільки неподібні ворога. Такий напад переводить звичайно 2 групи: одна обстрілює чоло вольони, а друга й інші. Для задержання об'єзу треба застрилити кілька коней на переді, а при самоходових колонах треба ушкодити стрілами чи ручними гранатами мотори і резервуари бензину чоловіків і кінцевих вовів. По дорогах можна підготовити на авта або танки вовчі доли. Поїзди можна висаджувати у воздух або спричинити їх викоління (відшрубувати шини на закрутках). Напади на тaborи або оселі найлішче переводити рівночасно в різних боків, щоб утруднити ворогові орієнтацію і примусити його до оборони у всіх напрямках.

Повстанчі повинні мати сильні верви та від-

начатися холоднокровністю. Спокійно мусить повстанець приглядатися зблизька перемаршові кольо-ни ворога, щоб у відповідній хвилі цільно стріляти чи винути гранату, — то знову, щоби не запускатися у боротьбу відворятися від ворога та спішити на інше місце і там знова зневажа напасті на ворога, поденервованого вже попереднім нападом.

Щоб забезпечитися перед розпорашенням загону по нападі чи по невдачній акції провідник заздалегіть перед кожним нападом визначує збрінну точку, де б могли зібратися на означеній час всі повстанці розсипані у боротьбі.

Коли воєнні події чи фізичний стан загону вимагає довшого відпочинку, тоді загін віходить

на місце, добре забезпечене перед ворогом і укрите, напр. до самітних хуторів, тощо. Коли таких місць нема, загін перейде до дальших лісів і там зробить собі закритий табор, подбавши заздалегіть про його забезпечення перед ворожим нападом. Та під час такого супочинку треба привести до ладу зброю, одяг і приладдя, наладнати звязки зі сусіднimi загонами або вислати організаторів до сусідніх сел, щоб приєднували нових добровольців. Не можна забувати за розвідку у відношенні до ворога, бо часто вже ліквідовано повстанчі загони якраз саме під час їх відпочинку в таборах. Співпраця і довір'я місцевого населення буде в тім випадку найкращою охороною, бо воно найскоріше може подати вістку про наступаючі ворожі сили.

Ріжне.

Політичні вбивства. Німецький публіцист А. Нобль видав книжку про політичні вбивства. Між іншим автор подав спіс найголовніших політичних замахів і вбивств, почавши від р. 1800. Від того року до 1913. мали місце 53 замахів і 45 вбивств, біручи на увагу тільки замахи на визначні особистості політичного світа; від 1914 до 1931. доконано 43 політичних вбивств і 28 замахів. Коли брати на увагу всі політичні вбивства, то в самій Німеччині в р. 1931. начислено поверх 300 політичних вбивств, не згадуючи вже про замахи, а це число значно зросло в біжучім році.

Польська нужда. На підставі статистики д-ра Дедерка, Польща займає в статистиці суспільного доходу третє місце в світі, але... від кінця. Поодинокий мешканець Польщі заробляє пересічно 614 злп. річно, при чому на публічні тягарі забирають йому 24.5%. — Міжтим в Сполучених Державах Півн. Америки річний дохід поодинокого мешканця виносить пересічно 6.610 злп. Навіть Литва і Румунія йдуть перед Польщею. Які доходи - такі видатки. В р. 1928. мешканець Польщі споживав річно 18.9 кг. мяса, а в тому самому часі німці споживали 52.8 кг., англійці 70 кг., а данці 72.2 кг. річно на кожного мешканця.

Румунська дійсність. Згідно зі статистикою міністерства освіти з травня 1932 р. п. з. «Меншеесті пішли в р. 1929», є в Румунії: мадярів та сиклерів — 1,307.543; юдів — 779.993, німців — 723.000; українців 448.336 (в дійсності в Румунії є 1.061.325 українців); болгарів — 357.81; москалів — 308.102, а інших національностей — 568.416. — Ці народності мають таке число народних школ: мадярських — 879, німецьких — 411, г. брейських — 148, сербських — 40, навіть турецьких — 11, словацьких — 5, греків — 8, вірменських — 3, польських — 2, і т. д., а у румунських нема ні одної школи! А наші «батьки народу» та «репрезентанти» є членами правителівської партії, а при останніх виборах до парламенту дали правителівській румунській партії владу в руки, бо своїми голосами спричинилися до 190 мандатів для твої партії і перебрання влади; без українських голосів ця партія мала б замість 274 мандатів всього — 84! І все це за 6 посольських мандатів, даних українцям!

Большевицька влада. Склад Центрального Комітету совітського Союзу в біж. році такий: із 611 членів є 260 москалів, отже 1 на 299.000; 62 українців, отже 1 на 500.000 населення; 18 білорусів, отже 1 на 263.000; 16 вірмен отже на 98.000, а юдів припадає 1 на 47.000 населення, отже

10 разів більше, ніж українці. — Щодо професії то із 611 членів ЦК є всього 98 або 16% селян 286 отже 47% робітників, а решта це большевицькі урядовці.

Большевицькі провокатори. На які підлі способи беруться большевики у боротьбі з УВО, вказує оця допись в большевицькій реєстриці «Поступ», видаваний в Празі (чч. 6—7/ 1932): «В Бережанах, на Західній Україні вбили члени УВО одного молодого українського комунаста. УВО—ОУН помагають польському фашизму громити український революційний табор і не заставляться навіть перед вбивствами українських революціонерів. Пан Коновалець стас другим Пуришкевичем пана маршала Пілсудського. Але польському фашизму і УВО вже не поможет». Чому большевицькі провокатори не подали називиска «вбитого» і чому не подали звідки то знаєть, що його вбили члени УВО. А найменше вже мають права большевики говорити про «поміч польському фашизму». Хто ж як не вони заключили з Польщею Пілсудського — пакт неагресії, отже вічний мир і чим це коштом сталося, як не Україні?!

* * *

Народе мій любий, Народе мій славний!

Ти сильний, могутий, державний!

Ти чорнозем.

Ти сталь і спіж.

Ти вічно родюча сила —
насталений ніж.

Спрямуй своє вістря до бою!

З бундючою головою,
з кремезною рукою
під заспів скорострілу
до бою!.. до бою!!.

двоюю!

Найгине чорна сила,
що духа вязнить і вязнила.

Наш Дух: Свобода!
Незмірна й рухлива,
як морська вода.

Як вихор — гураган
і хмаролім.

Ми сонцецвіт — талан!

Ми гром!

Зметемо ворогів, сторошимо всі орди —
бо грають нам тугуо

з висоти:

До бою!
зоряні акорди.

Хроніка.

Судові розправи. 8-ого і 16-ого липня 1932 р. в Козові відбулася розправа проти б. настуунів з Козови, обвинувачених за приналежність до нелегальної організації «Пласт» й поширювання нелегальної літератури. Звільнено всіх.

— 16.VIII. б. р. перед апеляційним судом у Львові відбулася розправа проти учнів укр. гімназії Вол. Байтала, Яр. Гайваса, І. Довгого та В. Горбая, засуджених окр. судом 13. V. б. р. за побиття проф. укр. гімназії Клапоушака; побили вони Клапоушака за те, що називав в школі українські визвольні змагання — кулою гною. Апеляційний суд затвердив присуд відносно Байтала (1. 1/2 року тюрми), Гайвасові зменшив кару з 3 років на 2 роки, затвердив присуд до Довгого (10 днів а Горбая звільнив).

— 5.IX. б. р. у Львові розпочалася розправа проти 1) Зенона Пеленського, б. ред. «Українського Голосу», 2) Осипа Бойдуника, журналіста, 3) Д-ра Юліана Вассіяна, 4) Д-ра Олеся Бабія, письменника, 5) Степана Ленкавського, студента, 6) Евгена Заблікевича, журналіста, — обвину вачених за злочин державної зради з § 58 а і 596, якого допустили через участь в нарадах «Конгресу Українських Націоналістів» 1929. р. та в утворенні «Організації Українських Націоналістів» (ОУН). — Тому, що акт обвинувачення, мимо домагання підсудних, не був відчитаний в українській мові, зложила оборона заяву, що підсудні резигнують з оборони своїх приватних інтересів і через порушення прав української мови ніяких вияснень складати не будуть. Засуджено З. Пеленського на 6 літ тюрми із зачисленням кари 3-х років тюрми, на які обжалуваний був засуджений недавно за приналежність до ОУН; О. Бойдуника, Д-ра Ю. Вассіяна, Д-ра О. Бабія та С. Ленкавського засуджено всіх по 4 роки тюрми, а Е. Заблікевича звільнено. Оборона внесла касацію.

— 8.IX. б. р. у Львові, делегована стрийським судом, розправа проти Олени Бутковської, семинаристки, Яреми Савчинського, абс. гімн. та Ст. Рошка, обжалованих за приналежність до УВО та перепачковування і колпортуажу «Сурми» та інших нелегальних друків. Поліція приловила Бутковську у Стрию з 777 примірниками «Сурми». Засуджено Савчинського на 2 роки тюрми, а Рошка і Бутковську звільнено.

Відомі лісіні події. Прокуратура в Сяноці обжаловує селян і селянок за участь у лісінках подіях: Ф. Коваль, Ос. Коваль, Мих. Бандрівського, Ів. Юрістовського, Юстину Яцишин, Василька Кравчика, Катерину Козак і Катерину Шибінську.

Загострення наглих судів. Польська рада міністерств видала розпорядок, на підставі якого наглими судами будуть підлягати ті, що від 1. вересня 1932. р. допустяться таких злочинів: державна зрада; співіддання проти польської держави; чинний напад на президента; участь у безправно утвореній збройній змові; спричинення небезпеки пожежі, заливу, завалення будинку або катастрофи сухопутної, водної чи воздушної комунікації; спричинення загальnoї небезпеки для людського життя або здоров'я або в значних розмірах для маєтку ужиттєм вибухових матеріалів і спричинення загальній небезпеки ушкодження уладжень, які доставляють воду, світло, тепло або енергію або охоронних уладжень у фабриках та мопальнях; збирання без дозволу або перевезення запасів зброї, муніції або вибухових матеріалів; ушкодження уладжень, призначених до публичної комунікації

або публичного порозуміння; вбивство людини; забрання іншої особі маєтку силово. У наглу постуованні накладається такі кари: 1) замісць кари понад 5 років — кару смерті; 2) замісць інших кар — кару вязниці від 10-15 років. Від при- судів і постанов суду, виданих у наглу постуованні, нема відклику.

Ляхи думають драконськими засудами закріпити своє панування над поневоленими народами. Та не багато їм це помоге! І не відстрашать поневолені народи від протидержавної чинності. Найліпше це доказує статистика. І так в р. 1926. було в Польщі 2.227 політичних вязнів, в р. 1928. було їх — 2.468, в р. 1929. — 2. 449, в р. 1820 — 2.785, а в р. 1931., отже по заведенні наглих судів число політичних вязнів нагло зросло на 4160. Отже без огляду на репресії і без огляду на те, що політичним вязням відібрано донедавні їх право та з'євнано з кримінальними злочинцями, — число політичних злочинів росте, а за останні 2 роки зросло о 49%. Ті числа говорять самі за себе.

Ляцька справедливість. У часі ляцької «нацифікації» в 1930. р. в Мозлівці, пов. Підгайці, 8 ляцьких посілик впало до мешкання Теодора й Антоніни Пастушенків на «ревізію», при чому знищили

домашнє уладження на суму 14.000 зл., а Антоніні Пастушенку «ревідовано» так, що вона поронила дитину. Пастушенки обвинувачували поліцію за надзвичайну владу, та за важке ушкодження тіла.

В місці найдено частину забраних річей Пастушенків у кількох людей з Вишнівчика. На розправі перед окр. судом у Бережанах ті люди візнали, що річі ці забрали на приказ поліції і що під час «ревізії» у Пастушенків поліція казала їм розбити сокирами печі, знищити сокирами одінна та забрати 47 долярів враз з біжуторією. Не дивлячися на такі наглядні злочини, польський прокуратор припинив цілу справу постановою з 29. VII. б. р. Тепер Пастушенки подали внесок до апеляційного суду у Львові, щоб позволено їм підтримувати обвинувачення в характері обвинувачів у надії, що все таки дочекаються покарання винуватці подій з вересня 1930. р.

Панахида на могилі бл. п. Гриця Пісецького. Дня 30.VII. б. р. відбулося в церкві в Бібрці поминальне Богослужіння і панахида в другу річницю смерті бл. п. Гриця Пісецького, члена УВО, що згинув у часі нападу на пошт. амбуланс під Бібркою. На цій сумній святі була присутня рідна погиблого та місцеве і позамісцеве громадянство. Місцевий хор відсівав панахиду. В церкві була уряджена мсгила, обложена квітами та вінками

переплетеними національними стяжками. По панахиді молодь з китицями квітів і вінками удалася на могилу бл. п. Гриця Пісецького, де зложили квіти й вінки. Козацькі могили під Берестечном.

Дня 1. липня зібралися кілька тисяч селян на відпуст на козацьких могилах. В часі відправи розкинув хтось масово летючки ОУН. Нікого не зловили.

Новий процес. Ще в квітні заарештовано в Познані 32 українців. Після слідства випущено 27 волю, а в тюрмі залишилися: Ліда Пашкевичівна, Леся Гарасевичівна, Н. Гнатишак, Т. Медвідський і С. Зощук. Всі 32 стануть по ферзях перед судом за протидержавну діяльність.

Большевицькі провокації. У звязку з протибольшевицьким вітом українців у Празі (ЧСР), большевицькі війська вийшли на публичні місця великий

ніякат з повідомленням про якесь друге віче і на тім плякаті виписали як ініціаторів того другого віча призвища багатьох згаданих членів ОУН. Без счайду на те, чи заподані люде є членами ОУН чи ні, большевицькі запроданці свою ціль досагли, бо згадані особи, по повороті до краю, будуть потягні до відповідальності за належність до підпільній організації. Видавання українців у руки язької поліції — це має бути підстава большевицьких пятох за противольшевицьке віче! Польсько-большевицький пакт неадресі і союз дуже скоро дає наслідки!

Лист із Канади.

Товариши!

Тоді, коли «червоні когуті» алюзували своїми язиками «огніска польської», коли мазурські зайди, припечені рукою боєвика, тікали з українського «париозему» і тоді, коли в провокаторсько-хрунівськім таборі український боєвик переведив «частку», — ми радили як діти.

Лише тоді, коли електричні іскри рознесли вістку про «пацифікацію», дехто на хвилину застанився...на хвилину. Бо прийшло ереконання: так має бути, коли нація має здати великий іспит зрілості перед світом, історією. І тоді емігрантські діти плювали ворогові в лиці, а той товсся по заграницьких кабінетах, жбраючи для себе зрозуміння.

Але досадно стає тоді, коли «свої» провідники, кетрі на своїх війсках розмадували чепурні съмостіті фрази, покірно, як раби-наймити, лизали що лабу, потра вчера підрізували горло братово. А ще досадище стало тоді, коли вони, Ваші вчинки, Товариши, старалися оплюгувати. Ваш злив, у їх понятті, став «дітвацьким» і такою самою смерть невіджалуваного Команданта Ю. Головінського. А вони ніби «великі реалісти»!

Та нехай! Ми їх пізнали. Знає їх і широкий загал. І хотій тяжка рана на серцю, ми знаємо, що прийде час великого всенародного зриву і тоді ми, сіра маса з прерій і фабричних заводів Канади, поспішимо на Ваш поклик, щоби стати рамя-об-рамя поруч із Вами до рішаючого бою.

Лемко з околиць Лісія.

Читайте книжки!

Подаємо дальший список книжок, які можуть використати боєвики для самообразовання. Із книжок ворожих авторів, присвоюйте, те, що збогатить ваше знання та що зможете використати для праці в користь нашого народу, а не піддавайтесь ворожим нам ідеям.

Дуброва Т. А.: Бойові дії взимку. «На варті». З аркуші. 1932.

Петрін і Гуревич: Полем маневровим. 2 $\frac{1}{4}$ арк. «На варті». 1932.

Тамп Г.: Військова таємниця. «На варті». 1932. 15 коп., 24 ст. 32—308.

Прудков В.: Ручні й рушничні гранати. «На варті». 160 ст., 55 коп. 32—399.

Програма підготовки танкістів. «На варті». 64 ст., 15 коп., 1931, ч. 31—6458.

Порадник артилерії. «На варті». 1931, 88 ст. 30 коп. ч. 31—2316.

Розов І. і Сергеев І.: Моторизація і механізація чужоземних армій. «На варті». 1931, 100 ст., крб. 1.20., число замов 32—5.

Хейгль Ф.: Бойове застосування танків і боротьба проти них. (3 нім.). «На варті». 150 ст., 75 коп., 1931. 31—6630.

Тимчасовий порадник готування кулеметників при ручному кулеметі. «На варті». 1932. 108 ст., 20 коп. ч. 31—6656.

Струм М.: Молодь і санітарна оборона країни. Держмединав. 84 ст., 40 коп. Число замов. 32—253.

Алексєєв В. та Хоріков І.: Про кулемет Максима. «На варті». 1931. 68 ст., 15 к., ч. 31—2374

Василенко М.: Повітряно-хемічна оборона міста. «На варті». 88 ст., 15 к., ч. 31—2358, 1931.

Зорін В.: Герояка партизанська. «На варті», 2 $\frac{1}{4}$ арк.

Іноземцев: Основа повітряної навігації. «На варті». 2 $\frac{1}{4}$ арк. 1931.

Порадник хемічної служби. «На варті». 7 арк. 1931.

Бежанов С.: Як охороняється піхота? «На варті». 76 ст., 25 коп., 1931. ч. 30—7591.

Тимчасова інструкція до бойового застосування танків. «На варті». 62 ст., 25 к., ч. 31—5523, 1931.

Тимчасовий статут внутрішньої служби. «На варті», 1931, 200 ст., 50 коп. ч. 31—5503.

Енвалд М.: На допомогу бойовому рушничному стрільцю та командирів. Підручник з теорії та практики рушничної стрільби. «На варті». 50 ст. 30 к., 1931. ч. 31—5471.

Потьомкін А.: Кінь і мотор. «На варті». 54 ст., 12 к., ч. 31—4813.

Аммосов С.: Кінь і панцерник. «На варті». 44 с., 15 к., ч. 31—4671.

Дуброва Т. А.: Як бореться військо з ворожою авіацією. «На варті», 72 ст., 20 к., ч. 31—4797.

Бежанов С.: Яка буде сучасна війна? ДВУ. 1928. 43 ст. 25 коп.

Гой Ю.: Як Польща готовиться до війни? ДВУ. 1928. 42 ст. 13 коп.

Вечерінський Г.: Повітряна флота сьогодні. 1930. ДВУ. 30 ст. 14 коп.

Кравчако М.: Бойові обовязки бійця. ДВУ. 1930. 46 ст. 16 коп.

Татієв Д.: Повітряна флота. ДВУ. 1929. 64 ст. 45 коп.

Тарпак Г.: Червона флота на Чорнім морі. ДВО, 1930, 60 ст., 20 коп.

Программа для підготовки вневоїскової пехоти. «На варті», 1932.

Программы для вневоїскової підготовки священників. «На варті». 1932.

Таблиця умовних знаків з топографії. «На варті», 1931.

Українці

1. Закладайте по містах і оселях Відділи УВО
2. Кольпортуйте та поширіть «Сурму» та інші видання УВО.
3. Популяризуйте ідею УВО!
4. Інформуйте чужинців про визвольні змагання українців!
5. Протестуйте перед своїми правителствами проти юмного безправства наших ворогів!

Передавайте з рук до рук, з лати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це недільний орган!

Ціну 20 срт.
Просить складати в імені на
«Політичних Військ».

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

10 - 11 (60—61)

ЖОВТЕНЬ—ЛИСТОПАД

1932

Воскреснеш Ти!

Тебе я синів...

I Ти уся була вінцем прибрана,
Цвіли Твої поля, Твої лани
I синь Дніпра загравила кріваво,
Неначе в дзвони сам Сірко дзвонив.

A з Київської Золотої Брами
Твої ж, Твої вихованці-сини
Виводили Тебе з осуди храму,
Гвалгуючий услід: роспні! роспні!
A Ти несла хреста під сонцем правди...

Воскреснеш Ти, розтерзана, із мертвих!
За сонцем встанеш ранком золотим,

Сама осудиш і скарасиш Ти,
Що не увірили у Твій великий жереб —
Воскреснеш Ти!

Тобою гніт світів буде затертий,
Сама спалиш тортури і хрести
I станеш всім поправницею смерті,
Поставиш варту промінем густим!

Та ще прийдуть: самуми, грім і смерті,
Ще жертвенник Твій певно не застиг.
Я вірю в день визволення прийдешний!
Воскреснеш Ти!

Чин лицарів абсурду.

(В листопадові роковини).

Коли валилися Центральні Держави, наш політичний Олімп опинився на роздоріжжю. Одного, осіннього, листопадового ранку не стало «чайаснішого пана», розлетівся австрійський парламент, приснула армія. І галицькі «Тирольці Сходу» станили в обличчі нових великих подій, які мали створити нове життя, дати Йому нові оформлення, — подій, які мали віхнути величезну націю в пліяду вільних народів світа...

Було це тоді, коли над Дніпром від року вже гомоніла українська воскресенна пісня, коли в золотоверхому Київі лопотіли державні прапори воскреслої України...

На жаль ідеалом тодішнього Аеропагу були «ноступляти меншої матури», які зводилися до «культурних та територіальних самс управ та автономій». Засліплі гипнозою чужої сили, з психікою завсідги упосліджених, жебраків, рабів, — давалися вони поривати подіям, які в прискореному темпі котилися по трулі Австрії, та стратили голову в хаосі політичного розгардіяшу...

Ось, що пише один із тодішніх провідників, Др. Кость Левицький, у «Великому зриві»: «Наші посли вірили в добру волю президента міністрів Австрії... та хоч всім стало ясно, що Австрія валиться, однак ми дальнє були лояльними»... Ось які були напрямні наших політиків: за всяку ціну вдергати похилену Австрію, доказати перед світом та цісарем, що

українці не перенялися «імперіалістичною» політикою, що вони «мирним та приятливим культурним народом способом» боротимуться за свої примітивні права до життя.

А тимчасом... Вже від заключення Берестейського миру Центральних Держав із Україною політична рівновага Австрії захіталася. Вже уступки та компроміс у політиці Галичини та Буковини, що виявилося в тайному додатковому акті Берестейського договору, — були першим кроком... у прірву. Цього не скриває навіть сам Черніків, якому судилося грاثи тоді першу роль в політичному житті Австрії. Вона конала. Армія виснажена, зголодніла перестала бути боєздатною. Почалося дезорієнтацію на фронти, а в парі з тим ішли — нездачі на всіх фронтах.

Бачив це добре наш політичний світ, однак дивився на це очима минулого століття, висловуючи своє політичне максимум на площині політики «Руської Ради» з 1848. р. А підії котилися розбурханим потоком; обставини самі штовхали «цісарю вірміх дітей». Вже маніфест Карла, 16.Х. 1918. р., помінив та почекав усі сподівання нашого проводу, однак це ще не було вистачальним, щоб відтягнути наших запеклих та віруючих в Австрію умандованіх голів нації!

Та інше вже життя клекотіло після тодішнім політичним Ареопагом. Здоровий інстинкт мас у цілому краю відчував близькість вели-

кої хвилі. Були маніфестації з приводу повстання Української Держави над Дніпром. А передусім молодь студенська, без ріжниці парти, 13.Х. 1918. р., на своєму вічу винесла державницьку революцію... «проч із Австрією! Ми хочемо соборної України! До золотоверхого Київа!» Це був голос стихії...

І приходять до голосу й починають чинити незнані мікому люди буднів, без слави, розголосу і значення... Лише з сильною вірою в краще майбутнє нації. Дарма, що називано їх божевільними, що у свому божевільному розгні хапаються за зброю, коли у Львові... сидить ц. к. намісник — Гуйн.

І прийшов оцей день Великого Листопаду! Горста очайдухів, лицарів абсурду, піднесла сміде стяг української державності в одвічній своїй столиці! Західні Землі України перестали бути політичною провінцією чужої династії. Сім міліонів населення пішло за прикладом великих подій на Сході України. Акт перевороту 1. листопаду 1918. р. зруйнував рештки чужинецької державності на Західніх Землях, розбив вікові кайдани...

І хоч після 1. листопаду не вдалося вдергати в такому вигляді, як цього хотіли листопадові лицарі «безумства», то все ж державницько-творче значення листопадового зризу зафіксувалося на цілі століття! 1. листопад це вихідний пункт наших великих змагань. День 1. листопаду 1918. р. започаткував нову

фазу в цілому житті Західних Земель України. Вже перші кроваві бої за княжий город із ворогом прибрали загально-визвольницького характеру, бо львівські бої потягнули цілій народ до боротьби за свою державу. І хоч під кермою політичного проводу, який не хотів вірити в побіду, у своїх власні сили — прийшло заломання, але не припинення боротьби за волю. Історія не знає народу, що від початку свого існування ніколи не падав у боротьбі; зате дає багато прикладів, що народи, які падали під час політичної боротьби, з тим більшою силою й завзятістю зриваються до боротьби за волю.

1. листопад — це початок боротьби за українську державність на Західніх Землях, боротьби, що триває далі в постійному темпі хоч у змінених формах. Листопадовий зрыв, висунув могутній постулат: До одної — Великій Соборної України, понад усі партії й угруповання з орієнтаціями на чужинців та ворогів. 1. листопад зафіксував ідею відродження української державності, створив нову, золоту легенду, що міститься в могутніх словах: Самостійна Соборна Україна!

Похід величної ідеї 1918. р., яку піднесли на своїх прапорах листопадові очайдухи, йде нестримно вперед! У відблисках листопадових днів мерехтить візія — воскресення України. Caveant consuli s! Bo грядуче завтра месе новий Листопад! e

Македонці.

«Зі справою нашого визволення не треба кавчитися; це питання, яке найкраще розважає час — скоріше чи пізніше» — ось фраза, яку так часто маємо нагоду чути від людей з під стягу «реальної політики». Замість із нею полемізувати, ліпше ізвести історію одного народу, який розпочав свої незалежністі змагання дещо пізніше від своїх сусіїв — історію сучасних македонців. Наслідки цього спізнення мстяться на македонцях до сьогодні.

Час до часу приносять днівники телеграфічну вістку, що відділ македонських комітаджів перей-

шов югославський кордон і по переобрілці вернув на болгарську територію. Лише в ряди годин дрібна потатка нагадує нам, що там на півдні македонці ізводом змагаються — на стільки мало Европа ними цікавиться.

Населення Македонії творять інні греки, що становлять інавіть більшість вздовж побережжя, далі розкинені енклавами турки та ципарі (схема румунського походження), але більшість належить до властивих македонців. Чи є це окремий народ чи лише вітка болгарської нації — відповісти не легко, бо маємо до діла з країною, де процес из-

бає кілька тисяч таких іроків і життя людини, яку стереже, згасне...

Навколо всіх комілі мовчать. А візори їх дверей подібні на виколоті очі. Вони які мітрові із якими безвідомість, волухуються в саме нутро свого трагічного середовища. Вони подібні до тої скерченої рисунком людини в келії, на карточному — все тут подібне, все тут мертві. Немає розуму, який би зважував закони цієї мовчанки...

А ще перед кількома годинами, коли над тиличними купами прибитих осінніх віштанив доторило сонце, кипіло тут божевільне життя.

Людину, що чуєє свої смерті, привезено з суду. Дванадцять кінних сторожів стояли від. Голі шаблі... Сонце бліснуло на них, як золота стрічка.

Коло входу до візантійської брами, на мокрій, сирій землі, де росле кілька решіток під стевном, на якому намальовано польського орла і написано: Powiatowe więzienie, сиділи дві сірі постаті. Це батько і мати засудженого. Сиділи просто на мокрій землі, на решітках.

Ця людина засуджена на смерть. Гострий діркіт підків відтувого по цегляній долівці коридору і блакіт відженого багнету уроочисто свідчать про те, що Варховий робить тільки три кроки туди і назад під дверима келії без нумера... Він ще вибу-

ріального сформування ще не закінчився. Цей факт є також одним із наслідків спізняння в політичному розвитку.

А це сформування триває понад 70 років. Коли Балканом стрясали визвольні змагання греків, сербів та болгар, у цілій Македонії відгукнулися лише греки на повстання у материному краю. Щойно звільнення братського болгарського народу вплинуло на пробудження визвольних стремлінь між македонцями. 1894. р. Борис Серафонов організує в Софії т. зв. «Македонський Комітет», що обійтися провід над «Внутрішньою Македонською Революційною Організацією», яку зорганізував перед роком Ґрусь і яка почала проти турків диверзійну акцію.

Тим шляхом починалися визвольні змагання й інших балканських народів. Лише що мали вони місце в часі, коли ще до Туреччини належав цілий балканський півострів. Тому й на руку було тоді європейським державам підпорядкувати відосередні тенденції в Туреччині; тим способом вбивали вони в організмі багатої імперії клин, попри який і самі задумували воєнитися. Та під кінець XIX. в. при Туреччині залишилася, крім Македонії, лише Албанія й Тракія й рация стану зацікавлених у Туреччині держав вимагала, щоб ті рештки як найдовше лишались під впливом держави, що через свою нездарність давала знамениту нагоду заクリплювати їм свої впливи.

Тому не диво, що знайшлися держави, яким більше залежало на ладі в нутрі Турецької провінції, ніж самому II суверенові, а саме — Австрія та Россія. Перша з них все була лише вірною своїй ролі «всеєвропейського жандарма», що давив всі незалежницькі змагання, навіть і поза своїми кордонами (Італія); зате подібний виступ «покровительки всіх славян та християн під яром півмісяця» — на перший погляд дивний, та зате дуже вірюючі характеризує. Ті два — міжнародні полісмені — вимогли в т. зв. Віденській програмі реформ, щоб Туреччина приборкала македонців; а що при своїй розбещенні і нездарній адміністрації вона цього виконати не могла, мусила зреформувати свою жандармерію в трьох віляєтах, що охоплювали Македонію (Солунь, Монастір та Косово). Під натиском тих же самих реакційних держав мусів і

болгарський уряд розвязати «Македонський Комітет».

Під австро-московським покровом почалася крівава падіння Македонії; а турки, які відомо, мали в тій ділянці неабиякий досвід: мали навіть окремі частини, складені з музулманських альбанців (аріавти), в яких хіба могли б рівнятися польські язловецькі улані... Котилися македонські голови, горіли македонські села, по цілій країні шалів терор, аж доки не вибликав реакції в формі загального повстання, що вибухло 20. серпня 1903. р.

Та воно лише потвердило відому правду, що крім революційного наставлення має, треба організованої підготовки, зокрема — військової. Стрінula його доля кожного спонтанного, непідготовленого повстання: його приборкали. Дало воно тільки Австрії та Россії нагоду накинути Туреччині нову «Програму реформи», за якою заявилися й інші великородженні. А саме вони зунали, що турецька поліція на техніка заслаба, щоб удержати в ярмі поневолений народ і що до цього неминуче європейська цивілізація; тому підпорядкували жандармерію в Македонії міжнародному старшинському корпусові під командою італійського генерала. Так то європейські імперіялістичні держави мали зможу змінити свої впливи в багатій провінції нічної Туреччини, а навіть — підати II під контролю міжнародної фінансової комісії Bussines is bussines, а чужу кров часом можна не зле скапиталізувати...

Не ліпше від македонців вийшли на цьому повстанні й турки, бо замість повстанців із якими не можна було упоратися, дістали в Македонії європейських «союзників», яких збутися було вже годі.

Тому турецький уряд старався самостійно опанувати в країні ситуацію компромісним шляхом: зокрема чимало в цьому напрямі виявила т. зв. молодотурецька партія, що прийшла до влади революційним шляхом 1908. р., але всі т. з. змагання розбивалися об інтриги великороджених, яким так мило було ловити рибу в каламутній воді. В таких умовах революційний настрій очевидно зростав. Не помогла й європейська жандармерія: 1911. р. замахи македонських повстанців (т. зв. комітаджів)

* * *

День біжить, чіби скажений пес, а сонце навмисне регоче і як найскоріше ховається за пати каштанів. Вітер дме люто, а дерево кудовляться як волося божевільної жінки.

Батьки борсались довкола у швидко западаючій імлі цього надзвичайного вечера, а ұтупа лідська подобізна, порожнечою свого мертвого симіння мов грізний неприступний камінний мур, стояла між батьками і засудженим сином.

* * *

Нарешті їх впustали. Коли відчинялася брама, вони обешилися у неї стрімголов, ніби баштись, що їх от-от відіхнуть. Цілим широким подвігом, що ділило браму від головного корпруючого тюрем, по поконцісаному цегляному хіднику, якось лихо тупцяли їхні ноги. Як страдано смішно бігли вони

як дуже трагічно.

Сюди. Сім вільтих, широких витопталих склонів. Десятки тисяч невільничих віг витисніли на тих куснях граніту свої ступні. Довгий, подібний до сточеної канави, коридор і нарешті двері. Вони

та реакція проти них дійшли до найвищої точки. Та ситуація не могла лішитися без наскідків і на зовнішні, бо в Македонії сходиться національні інтереси всіх балканських держав. Македонії припала супроти Балкану аналогічна роля, як Балканові супроти Європі. Сумежні державні народи не могли байдуже глядіти, як кілеться кров Іхніх братів у македонській ірреденті; тому в осені 1912. р. проголосили Туреччині війну, відому під назвою першої балканської війни. Велика політика великих держав завела! Туреччина втратила майже всі європейські володіння, Македонію розібрали балканські держави й смачний кусок для еспльоатації пропав.

Але й переможці здобули в Македонії лише парисове яблуко, яким годі було заспокоїти претензії. Греція вважала себе в праві володіти краєм, бо грецьке населення має на півдні Македонії більшість, а в цілому краю економічну перевагу; Болгарія також, бо вважала македонців лише за вітчуєвого народу; проте Сербія заперечувала те твердження, тому також не лішилася позаду у своїх претензіях до Македонії.

Розвязку того конфлікту принесла друга балканська війна. Вона почалася програмою Болгарії; Сербія й Греція макинули її 10.VIII. 1913. р. мир у Букарешті. На його основі побережжа Македонії припали Греції, глибина краю — Сербії; Болгарія дісталася лише невеличкий східній окраєнь Македонії. «Брати» — серби й греки — виявилися не гіршими учнями турків і застосовували супроти македонців ті самі методи, які колись до них застосовувало під турецьким яром. Внутрішня македонська революційна організація розпочала проти нового режиму дещо терористичних актів. Обидві війни зовсім не змінили стану краю.

Переможена в війні Болгарія чекала лише нагоди, щоб станути в обороні губленіх македонських братів. Коли в 1915. р. австро-німецькі війська почали посуватися в глибину Сербії, Болгарія приєднався до центральних держав. Іхні переможні війська оволодівали небавом цілу Сербію і вже в грудні 1915. р. вийшли до старої македонської столиці — Монастира. В поміч сербам Антанти висадила в Солуні десант, але болгари з австрійськими та німецькими військами відперли небавом

аліантів на грецький кордон і боронили його аж до програної на інших фронтах. Знову близькула македонцям надія на волю, та не на довго. Провізорично обсадили Македонію війська Антанти, очікуючи усталення ісерднів. Мир у Неллі-сір Сен (27.XI. 1919. р.) затвердив довоєнний стан посідання Греції та Сербії в Македонії, що й призвів до Югославії останній окраєнь краю, що був під Болгарії по 1913. р.

Диктатор Болгарії Стамбулійський під написком переможців зрікся в 1922. р. претензії до Македонії й вона опинилася в безнадійному ярі. Розпуна огорнула македонців і чимало з них штовхнула шукати в комуністичній партії справедливості, якої не могли найти в капіталістичних держав. У тій подвійно небезпечній для народу ситуації знову виступає на арену «Внутрішньо-македонська Революційна Організація», що тимчасом перенесла свій осідок до Софії. Вона розвинула житу діяльність на болгарському терені й чимало причинилася до упадку Стамбулійського, що — мимодем кажучи — супроти Македонії відіграв тау саму роль, як уряд А. Лівицького супроти Галичини.

Повоєнний македонський рух починає ставити деяким державам небезпеки. Вони вживають всіх можливих середників, щоб, коли не вдался його прямо побороти, то розкладти. 1924. р. паде жертвою атентату проводир македонських революціонерів Александров, рік пізніше — його духовий вождь, Мілев. Ворожі впливи сплачують до нутра організації та розкладають її в 2 ворожі табори, що воюють зі собою зовсім одверто, головно — на вулицях Софії. 1928. р. член опозиційного віддому організації мордує її вожда генерала Протогерова; його місце обімає Михайлов. Від того часу взаємна боротьба між самими македонцями не припиняється аж до сьогодні.

Після стількох повстань стають македонці не лише розшматованими між займанців, але й нездібними до дальшої боротьби з ворогами, бо вони вважалися небавом цілу Сербію і вже в грудні 1915. р. вийшли до старої македонської столиці — Монастира. В поміч сербам Антанти висадила в Солуні десант, але болгари з австрійськими та німецькими військами відперли небавом

загнути.

Знеможених і навів мертвих батьків виводять.

* * *

Батько несе свого п'ястука, ніби він з хрустом

нія становить осередок Балкану, межує з усіма балканськими державами і стоїть на підліх експанзії кожної з них: Греція змагає до опанування Царгороду, Сербія змагає до опанування морського побережжа, б. Австрія змагає до зискання впливів на цілий Балкан, тощо. Та не дивлячися на те, можна сміло твердити, що коли б македонський визвольний рух почався був скоріше, отже рівночасно з вільними рухами інших балканських народів, то македонці були б могли вихіднувати прихильну опінію Європи та не стояли б опісля як бездеревній народ супроти сильніших, бо зорганізованих у держави, сусідів. Факт, що македонці щойно так пізно виявили сепаратистичні тенденції, свідчить, що не лише некорисні зовнішні умови, але й сам народ був причиною своєї долі.

Дальша причина не менш важна: македонці навіть під час своєї вільної боротьби не вийшли поза саму повстанчу акцію; це має значення тому, що в македонців не розвинені інші ділянки суспільного життя. Подібно як інші народи, головно на Заході (напр. провансальці, бретонці) не піднялися понад культурницьку фазу розвитку і на їй

обмежили свою діяльність, отже не виявили волю до державного життя, — так македонці впали в другу екстрему — всю енергію зосередили на техніці повстання, не дбаючи про всеобщу розбудову нації. Наслідком того є в брак внутрішньої консолідації та спаянності нації, якраз це є тревожною підпорукою та базою змагань за волю.

Це своєю чергою стало причиною нинішнього жалюгідного стану: вороги, не можучи дати собі ради з революційною акцією македонців, застосували інші методи: розкладти з середини македонський рух і революційну енергію македонців звернути проти них самих. І нині та Македонія, що недавно була постраждала Європи, сама винищує себе на задоволення всіх її ворогів та при мінімальних втратах із їх боку. А з того висновок: македонці повинні наперед перевести внутрішню революцію в себе самих, отже начати відродження нації від себе самих: щойно тоді їх перемога над зовнішніми ворогами буде запевнена.

Це подібно, як і в українського народу, роздертого між кількома займанцями, що намагаються розкладти українців в середні.

Німецька преса про події на Поліссі.

«Brüder Zeitung» з 7.IX. 1932. пише: «у північній частині Західної України відбуваються вже від місяця кроваві події. Польська влада, при помочі поліційних заходів та гострої пресової цензури, намагається затаїти ці події. Та не дивлячися на те, загально відомо, що в багатьох повітах Волині вибухло селянське повстання. Причиною повстання є величезний податковий тягар, голод і польська колонізаційна політика, що її веде дуже активно польська влада якраз на Західній Україні. По варварськи трактовані селяни утворили узброєні відділи та виступили проти поліції. На те польська влада висадила проти повстанців військові відділи. Поступаюче польське військо палило по дорозі всі села, що їх підозрювало в симпатії до повстанців, та вивішало багато селян. Навіть спалено збіжжя на полях. Над цілою Волинню проголошено стан облоги. По заході сонця не сміє населення опускати своїх хат ані запалювати світла. В день віддалюватися зі села можна лише за дозволом війська. Карні методи, що їх примінявано в часі ославленої у цілім світі польської «пацифікації» в р. 1930. у Східній Галичині, тепер повторено на Волині. Та розчарливий спротив українських селянських повстанців триває далі, не дивлячися на вогонь польських машинових крісів та артилерії».

«Osteuropäische Korrespondenz» з 27.IX. 1932. пише: «Розрухи українських селян, що мали місце в літі в Карпатах, найшли повторення на Волині. Біда селян, репресії польської влади й природна реакція на те, посилені пропаганда українських націоналістів проти польського режиму вправляють поволі, але це в руках також і українських селянських мас. Подібно як в Карпатах українські селяни відмовилися від примусової роботи, так українці на Волині протестували проти примусового стягання величезних податків, наслідком чого було зупинення промисловості, погане

та «пільних бандитів»! У волинських селах польською образ «паціфікації» Східної Галичини з р. 1930.: знущання, насилля, що їх переродило польське військо, нарешті засуди смерті без звичайного судового процесуования. Поступом драконським зуміли селянський рух.

«Danziger Allgemeine Zeitung» з 21. IX. 1932. пише: «Повстання українських селян на Волині й Поліссі проти польської влади триває далі. Терор повстання обійтися зараз приблизно повітами Кельч і Сарни. Число повстанців перевищує 6.000 людей: сила польських поліційних та військових частин має бути два рази так велика. Повільне темпо здушення повстання польська влада тим, що повстанці опираються на добре їм знані етнодеські та пристольні багни, де вони найшли не тільки німецькі окопи з часів світової війни й неприступні польським військам крівики, але й тішиться активною помочкою цілого селянства. Коли у вущі терені, обхопленім повстанням, ведуться кроваві бої, то через села, що лежать поза лінією вогнів, перемашерують більші військові карні відділи, здебільша польські, й метяться кроваво на старцях, жінках та дітках. На Поліссі викинути число заарештованих приблизно 2.000, з того половину творить жінки. Цілі села спалено. Сотки калік залишилися там. Більше, ніж 50 селян, досі певшено.

«Sudeten deutsche Tageszeitung» з 24.IX. 1932. пише: «Українське населення під польським пануванням терпить ще більше, ніж передтим за царською владою. В останніх п'ятьох літах зачинено 51 українських церков, між ними багато церков неоціненої історичної та мистецької вартості, а понад 200 церков хоче влада забрати українському населенню та віддати до розпорядженості польській церкві. Славетну «аграрну реформу» так переведено, що осіле українське населення нічого не дістало, зате осіли там польські колоністи, бувши польські хегонери, випосажені значними субвенціями та привілеями й з повинністю у випадку потреби бо-

рювати польський стаж посідання зі зброєю в руці проти українського населення. Ті польські колюкісти проводяться там як побідники у ворожій країні та в загрозу для життя й майна українських селян. Для українського населення, що терпить наслідком господарської кризи, якого не зроблено, навпаки прирівнено до нього безоглядно податкову шрубу. Проти українського підділництва поведено з повним усіх війни: в р. 1920. було на гамошіні землях 2.100 народних школ, з яких залишилося лише чотири. Українських високих, фахових і середніх шкіл взагалі нема. Численні освітні товариства та кооперативи розвивалися і вони майно подаровано польським товариствам. Терором та гострим поліційним режимом надіється Польща трикати ті землі в послугу: українській просі завязано уста а «непевні» елементи, між ними навіть послі до варшавського сойму, замкнено до вязниць. Теперішнє положення на Західній Україні являється наслідком такої «національної політики» польської держави. Оброблене зі всіх прав та видане на знищення, не може українське населення найти нігде помочі. Віра в Союз Народів, що все є зобов'язаний піклуватися охороню національних меншин, сильно завела і то тим більше, що почувані жорстокості польської солдатески в Сх. Галичині в р. 1930. в часі знаної у всій світі «паціфікації», мимо безчисленних обіцянок в Женеві залишилися непокараними. Не диво, що українське населення на Волині й Поліссі в розпуші вхопило за зброю. Є безсумнівне, що большевицькі агенти намагаються використати положення для своїх цілей, бо мають можливість звернути увагу українців на соціальній Україні на терпіння їхніх братів під «капіталістичним режимом», щоби вони забули про своє невинносиме положення під большевицькою владою. Поляки знову намагаються зі свого боку представити всіх українців як комуністів, щоби в той спосіб виправдати свої винищуючі методи, що їх приносять до цілого українського народу».

РІМНЕ.

Війна чи мир? Союз народів видав статистику, з якої виходить, що від р. 1925. до 1930. держави Союза Народів видали на зброяння 23.112.000.000 доларів, при чому з кожним роком видатки на зброяння зростають. І так в р. 1925. видано 3.497 міл. дол.; в р. 1926 — 3.557 міл. дол.; в р. 1927 — 3.873 міл. дол.; в р. 1928. — 3.950 міл. дол.; в р. 1929. — 4.107 міл. дол., а в р. 1930. — 4.128 міл. дол. — Треба додати, що це офіційна статистика, отже, як звичайно, виказано менші квоти, ніж дійсні. Згідно з тою статистикою держави Союза тримають 5.000.000 регулярних вояків та 5.000.000 тон воєнної флоту.

Ми хотим мир — готуємося до війни. В статті під таким заголовком пише «Український Хлібороб» в Порто Уїтн: «Тож готуємося до війни ще тепер, щоб не бути пізними Іванами. Знаю, що багато людей може сказати: — «Як можна готуватися до війни, коли вся Україна аж під чотириза заборами?» Правда. Але не треба забувати, що ми маємо військову еміграцію в Європі і звичайну в Америці, Канаді, Бразилії й Аргентині. Отже ядро армії мають творити вони. Наша військова еміграція в Європі може поставити від 10 до 15 тисяч вояків, що звичайно буде дуже мало — отже

їм ставлять памятники, їх споминають при ріжних національних торжествах, видають пропагандні книги, величають їх і підносять заслуги для добра батьківщини. Старинні греки й римляни прославляли таких героїв на рівні з богами, будували їм святині, приносили жертви й молилися до них. Культурні, західні народи не забули й тепер про своїх борців із світової війни та украсили свої міста й поля боїв величавими памятниками борців за незалежність, за свободу рідної батьківщини. Бо що пожертвували ті поляглі борці для свого народу, для своєї батьківщини? Вони пожертвували все, що мали найціннішого, все, що може віддати людина своєму рідному краєві і свому народові, коли батьківщина загрожена ворогами, — вони віддали своє життя. І за таку цінність, як життя, для добра батьківщини, належиться тим борцям-героям велика пошана. Так воно в культурних народів. — У нас впливові мужі бояться вставитися за посаду для борця, що наставляв свою грудь в боях з ворогами й остався без кусника хліба. У нас при стрічі з таким борцем утікають впливові мужі в бічні вулички, щоб їх не побачив хто з володарів на розмові з таким борцем! У нас нашим читачам нудно читати в часописі звідомлення про наших героїв, що зложили своє життя в боротьбі за нашу самостійну державу. У нас читачі роблять закиди редакції днівника із за того, що редакція друкує спомини про наших героїв, ну і... редакція уступає і перестає друкувати матеріали, що стали б важним джерелом для історика, що хотів би в своїм творі згадати дещо більше про участь буковинців у визвольній бо-

ротьбі за самостійну Україну! У нас не оглядаються на користі для національної справи, не звертають уваги на те, що у нас конечним є витворити культ героїв, культ борців за незалежну батьківщину, як що не хочемо, щоб у нас заникла національна свідомість ще більше, як воно сталося вже до тепер. Так то у нас! В нас цілком інакше, як у західно-європейських культурних народів!»

* * *

Лиш одну хіба пісню я вмію стару,
Я рабом уродився та рабом і умру.
Я на світ народився під свист батогів,
Із невольника-батька, в землі ворогів.
Я хилиться привик від дитинячих літ,
І всміхатися до тих, що катують мій рід.
Мій учитель був пес, що на лапки стає
І що лише ту руку, яка його бе.

I хоч часом мов грім гримне слово мое,
То це бляшаний грім, що нікого не вбе.
I хоч душу макити часом волі приваб.
Але кров моя раб, але мозок мій раб!
Хоч я пут не ношу на руках, на ногах,
Але в нервах ношу все невольничий страх.

I хоч часом в душі підіймається бунт,
Щоб із пут отрястися, стати твердо на
Грунт,
Ах, то й се не той гнів, що шаблюку стиска.
Се лиш злоба низька і сердитість рабська.

I. Франко.

ХРОНІКА.

Судові розправи. 22.VIII. 6. р. перед окружним судом в Сяноці відбулася розправа проти Мих. Котика, Ів. Деревецького, Он. Лахмана і М. Ковалєва, селян із Дверника, обвинувачених за поширювання тривожних вісток у звязку з лісікими подіями. Засуджено Ковалєва і Лахмана на 5 і 7 днів арешту. Проти увільнення інших прокуратор вініс спротив.

— 5 — 18.IX. 1932. у Рівні відбувся процес проти Ст. Семенюка та 42 українців із Рівненщини, обвинувачених у принадлежності до УВО та противідповідній діяльності. Обвинувачених заарештовано ще в р. 1930. Усіх 43 обвинувачених засудили за злочин участі в державній зраді (арт. 97 § 1 к. к.) на такі кари: Евген Потепів 8 років тюрми; Мик. Шафранський, Нікон Коробчук, Вас. Ботан, П. Мельник і Ст. Масловський по 6 років тюрми; Ст. Семенюк 3 роки тюрми; Т. Приступчук, Тр. Данилюк і Я. Тижук по 2 роки тюрми; П. Гонтар, Анна Язвінська, Конст. Либак, Вол. Кадлубовський, Вас. Калинук, Г. Войтюк, П. Антонюк, Вол. Зданевич, Ник. Прокопчук і Ол. Власюк по 1 1/2 року тюрми; Надія Стефанська, Іл. Дабіжа, П. Зданевич, Вас. Киселюк, Ант. Михасюк, Е. Михасюк, Вас. Козлюк, Ів. Тижук, Я. Лукашук, Ю. Бойчук, А. Шоллотко, Е. Фурман і Ол. Прищепа по 1 рокові тюрми; М. Медведюк, Т. Вітрук, Ів. Костюк, В. Юрія, П. Гаврилюк, Мих. Мельничук, Вас. Михасюк, Ів. Киселюк, Гр. Тимощук і Іл. Семенюк по 1/2 року тюрми. — Разом усі обвинувачені засу-

джені на 80 років тяжкої вязниці. Розправа була ведена при замкнених дверях.

— 14. IX. 6. р. у Львові перед прис. судом відповідав Пав. Павлошинський з Боратине, пов. Сокаль, за підбурючу промову на могилі поляглих стрільців; засуджено його на 6 місяців тюрми.

— 14 — 15.IX. 1932. в Новлі відбувся наглий суд над Афанасієм Ілляшником, Терентієм Дяком, Семеном Оліферником та Олександром Міончом, селян із Каширського повіту, на Волині, обвинувачених за участь у повстанчім загоні, за напади на поліційні відділи та вбивство кількох польських поліціянів, тощо. Акт обжалування, який обжалуваних називав «бандитами», а повстанчий загон «бандою», твердить, що «акція банди (!) мала полягати на ліквідації поліційних станиць, на виконуванні нападів на організації «Стшелиця» та на здобуванні тим способом зброї, на організуванні повстанчих загонів і наречіті на викликанні збройного повстання». Оліферника і Міонча зловили військові відділи 9.VIII. 6. р., Дяка 19. VIII., а Ілляшника, який був ще в липні при погоні ранений в лівий бік і руку, а 23.VIII. ранений в ліву ногу, зловлено 24. VIII. 6. р., Ляцький суд засудив А. Ілляшника, Т. Дяка і С. Оліферника на кару смерті й присуд виконано 16.IX. 1932. р. О. Міонча засуджено на 15 літ тюрми.

— 15.IX. 6. р. у Варшаві відбулася касаційна розправа проти Др. О. Когута, засудженого

го львівським судом на 1 1/2 року тюрми; присуд ухилено та заряджено нову розправу.

— 16.IX. б. р. перед прис. судом у Беремянах відбулася розправа проти Дм. Дяківського, селянина з Кривого, за підпал польського кольоніста в р. 1930.— Дяківський уже раз був за те перед судом та його увільнено. Тепер — засуджено його на 6, міс. тюрми.

— 26 — 29.IX. б. р. в Чорткові була розправа проти 1) І. Антонюка, 2) П. Федюка, 3) П. Динського, 4) Г. Тимчука, 5) В. Лисяка, 6) В. Крихтяка, 7) Г. Горішного, 8) П. Олійника, 9) Д. Кондура, 10) М. Барана і 11) В. Стадника, — селян із Заліщицького пов., обвинувачених у приналежності до УВО й кольпортаџі «Сурми». Засуджено за злочин держ. зради зі ст. 77 к. к.: В. Стадника на 6 1/2 року тюрми й утрату громадянських прав на 8 років; І. Антонюка на 5 років тюрми й утрату гр. прав на 7 років; Г. Тимчука на 4 роки тюрми й утрату гр. прав на 6 років; П. Федюка на 2 роки тюрми й утрату гр. прав на 4 роки. Інших звільнено. Усі, за винятком Динського, сиділи 9 міс. у слідстві. Проти присуду внесла оборона касацію.

— 29.IX. — 1.X. б. р. у Золочеві станули перед судом гімн. ученики Т. Курпіта і П. Цица та селяне В. Гевко, В. Босяк і О. Курпіта за розліплювання в Ремезівцях, пов. Золочів, протидержавних відозвів ОУН в дні 1-2.V. 1932. П. Цицу засуджено за злочин з § 154 на 1 1/2 року тюрми, інших звільнено.

— 5.X. б. р. у Львові відбулася розправа проти Мик. Еліашевського, Вас. Еліашевського і В. Ілленкова, селян з Гумінця, пов. Львів, обвинувачених в державній зраді за поширювання летючок нелегального змісту і за приналежність до ОУН. Миколу Еліашевського засуджено на 2 1/2 року тюрми, інших звільнено.

— 7.X. б. р. у Львові станули перед прис. судом Теодозій Охримович, гімн. абітурієнт і М. Баран, робітник, обвинувачені у приналежності до УВО, а Охримович зокрема за експопропріяцію, уладжування маніфестацій, організацію «Пласти», тощо. Охримович вже був перед наглим судом в Стрию під закидом експопріяції, але за браком доказів передано справу звичайному судові. Засуджено Охримовича за державну зраду на 2 роки тюрми, а Барана звільнено.

— 11.X. б. р. у Львові відбулася розправа проти Ів. Климова за згірдливі слова про польську владу, ужиті ним на вічу в Селиськах. Засуджено на 3 міс. тюрми з припиненням виконання карі. Та обжалований сидів у слідчій вязниці 5 місяців.

— 12.X. б. р. у Львові відбувся процес проти Вас. Цебеняка за приналежність до УВО та участь в нападі на поштовий амбулянс під Бірчою 31.VII. 1931. р., при якому згинув ляцький поліцай. Трьох інших учасників нападу втікли за кордон і старання польської влади про їх видачу покінчилися невдачею. Цебеняка зловлено 1.VII. б. р. в часі погоні, коли він переправлявся на другий бік Сину. Засуджено його на 18 літ тюрми.

— 21.X. б. р. у Львові була розіправа проти П. Ладиги, Р. Гука і В. Йвніча за прина-

лежність до ОУН. Усіх засуджено по 6 місяців тюрми.

Нова розправа. З початком листопада відбудеться в Луцьку розправа проти Косача, Маркевича, Онишкевича, Вітрика, Лісневича, Куниці та двох Сомчинських за приналежність до УВО і кольпортаџу нелегальної літератури в ковельському повіті.

Стрілянини на львівській цитаделі. 10.X. б. р. о год. 9 веч. коло магазину зброї на цитаделі у Львові, хтось стрілив до вартового вояка, який у відповідь також стрілив та заахармував варту. Сейчас пошукування за справником не увінчалися успіхом. Зате в околиці цитаделі придержано П. Боришенка, студента, що живе в поблизькім «Академічнім Домі». У звязку з тим переведено ревізії в «Акад. Домі», при чому 16 студентів заарештовано, а 140 переслухано. В «Акад. Домі» найдено машину до писання й цикльостиль. Польська преса розписалася, мовляв, це цикльостиль, на якому друковано «Юнака». Усі студенти мусять що дні голоситися на поліції та не вільно їм виїзджати зі Львова на провінцію.

Пожежі в Яворові. Ляхи уважають ріжні невисвітлені пожежі, що мали недавно місце в Яворові, за саботажі й у звязку з тим перевели цілий ряд арештів.

Чи є ділом напад на жидів? Нещедавно мав місце в Стрийщині грабіжницький напад на жидів. Польська преса з того приводу підняла великий крик, мовляв, це діло українських підпольних організацій. Красіва Екзекутива ОУН у своїм «Бюлетені» заявила, що з тим нападом не має нічого спільного. Це саме дотичить і УВО.

Таки не зловили спраників вбивства Голуфка. З самбірської вязниці вийшли останні вязні, обвинувачені у вбивстві Голуфка та за напад на пошту в Трускавці, студ. В. Кобільник з Дрогобича і Синишин зі Стрия, що пересидли у тюрмі 11 місяців.

Панахида по бл. п. Ю. Головінськім. У церкві св. Юрія у Львові відбулася 2.X. б. р. панахида за упокій душі Ю. Головінського, Краєвого Команданта УВО, застріленого в р. 1930 без суду, ляцькою поліцією.

Нові книжки. Пропагандивний Відділ УВО видає книжку п. з. «Війна й революція» (стор. 192), що подає ріжні способи ведення збройної боротьби поневоленого народу з ворогами, як рівнож способи охорони населення перед модерними родами ворожої зброї. Заразом вийшла книжка п. з. «Мостники» (стор. 92), що є збіркою новел із підпольного життя на тлі волинської дійсності.

Піднесіть духа вашого й рішучість вашу на висоту небезпеки, яна грозить вашій батьківщині. Від вас залежить: показати світові, що може великий народ, який не хоче загинути.

Gambetta — слова вириті на пам'ятнику в Паризі.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ворогами, бо це нелегальний орган!

Ціну 20 сот.

Проситься складати в краю на «Політичних Вязнів».

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

12 (62)

ГРУДЕНЬ

1932

БОЄВНКИ!

Геройською смертю згинули Ваші Товариші
найкращі члени

У. В. О.

Мирослав Юрій БЕРЕЗИНСЬКИЙ

Володимир СТАРИК

† 30. листопада 1932. р. у Городку Ягайлонським при виконуванні боєвого завдання.

Дмитро ДАНІЛІШИН

Василь БІЛАС

† 23. грудня 1932. р. у Львові, по смертнім присуді ляцького доразового суду.

Вічна пам'ять Лицарям-найкращим Синам України!
Іх Дух буде нас провадити на шляху боротьби
за волю України.

Команда

Української Військової
Організації.

Останній борець.

Без зневіри, без вагання
Дужий став він до борні,
І були його бажання
Чисті й сміливі в ті дні.

Гордо йшов він серед бою
І боровсь невтомно він,—
Під могутньою рукою
Ворог згинув не один

Та багато й коло нього
Полягло тоді борців,—
Не злякався він нічого,
Голови не похилив.

Товариство гине й гине
Коло нього навкруги,
І невпинно що хвилини
Г'ябувають вороги.

Глянув він до тих, що вкупі
З ним за стяг святий пішли,

І побачив тільки трупи
На скрівавленій землі.

Ні хвилини не вагався
І до себе він сказав:
«Я один з усіх зістався,
Але я іще не впав.

«Стяг похилився зі мною:
Я для нього тільки й жив!...»
І могутньою рукою
Вдарив він на ворогів.

І поляг він серед бою
У руках з мечем тяжким,
І з шанобою німою
Ворог став над неживим.

В передсмертнім пориванні
До грудей своїх горнув
Рідний стяг борець останній
І на віки так заснув...

Борис Горіченко

Городок Ягайлонський.

Ще не покінчилися процеси з учасниками лісівських подій і те не затих відомін події на Поліссі, а оце наступила нова подія — Городок Ягайлонський.

Усі три події мають одне підложжа й характер: це фрагменти боротьби з ненависним окуняком поневоленого народу, який у своїх найширших масах набуває твердого переконання, що не жити йому в рабстві й покорі перед наїздником, і що не скаргами, плачем, жебранням ласки, але тільки активним спротивом, а то збройно, може добути він собі волі. Всі три події це прояві украйинського революційного руху, який безустанно діє про себе чуті й що раз то крішас, захоплюючи щораз то ширші й ширші круги української суспільноти, з кінцевою метою — шляхом національної революції добути Самостійної Соборної Української Держави.

Поза тим ті три події у формах свого прояву — різниці. Ліссько й Полісся не стихійний зрыв: вибух противоріжого наставлення селянських мас, освідомлених у потребі боротьби з національною ворогом — Городок Ягайл. це зорганізований виступ елементів, що явлюються носіями іде українського революційного націоналізму між тими масами.

Але якраз ця ріжниця стала причиною відмінного відношення до одних і других подій не тільки ворогів, але й заграницького світу, а що більше навіть української суспільноти, не дивлячися на те, що лісські і поліські події тревали тіжніми (перші), а то й місяцями (другі), що брали у них участь з одного боку тисячі селян, а з другого не тільки тисячі поліціїв, але й цілі полки війська, які й мітаки, що в ужитті була ріжного роду зброя, що були десятки вбитих, повішених, засуджених на довголітню тюрму, ранених, — а події в Городку мали куди менший розмір, і часом тривання й кількостю учасників і жертвами.

Звертають увагу: замовчування або брехливі вістки про лісські й поліські події в ляцькій пресі, та надзвичайно скучні відомості в українській і за-

приготований, тільки жалую, що не зможу дальше працювати для нашої Неньки України, люде, що навіть не хочуть боронитися перед ворожим судом — ті люде примушують припинити, чи хто того хоче чи ні, усікі балашки про «бандитизм», «шімецьку інтригу», «анархізм», «безвідповідальність», і «затрату здорового глуду» і перед таким противником і найбільш сильний і найбільш занепадний ворог тратить почуття своєї певності й гордости: такі люде, що йм чуже рабство, не дадуть своєму народові довго перебувати в рабстві; Іхне життя, новне відданості справі, й їхня геройська смерть, однаково наближують волю поневоленому народові.

Перебіг події в Городку.

Дня 30.XI. 1932.,коло год. 16.45 (вже сутеніло) увійшло до будинку городського суду в Городку, де містяться також бюро скарбової палати й поштового уряду 11-ох людей, членів УВО; більшість із них мали на лицях маски, декотрі були в академічних шапках. Йшли один за другим. У сінях будинку вони видобули револьвери й білаки, після уложеного плану, розділилися на чотири групи: одні ввійшли до поштового уряду, другі до скарбової каси, треті до телефонічного бюро, де перервали почулення з поліцією, а останні залишилися на сторожі в сінях та при вході.

Бойка мала доручення Краєвої Команди УВО забрати державні гроші, приправлені до виплати на наступний день, у висоті понад 50.000 злп. Деякі учасники нападу мали вже за собою кілька подібних вдачних експропріацій державних грошей (до цих не викритих) та інших боєвих завдань, і дістали подібні інструкції щодо переведення завдання, як і при попередніх завданнях. Зокрема був наказ переводити напад тільки, але під терором револьверів, а стріляти тільки в крайному випадку — при спротиві й самообороні; було відомим, що урядники є узброєні в револьвери, а возний у кріс.

Вже зараз по розділенні груп почалася стрілянина. Причина її лежала у спротиві присутніх виконувати доручення боєвиків, зокрема у спротиві відімкнуті двері до касового відділу, де якраз находилися узброєні урядники і у спротиві відімкнуті двері до кабінету начальника пошти. До касового відділу, дісталися боєвики, постеризовані стрілами урядників, через виломлене закріповане віконце. Тоді то ранили в касовім бюрі пошт.

Одна осінь

Так, щось сумовите спадає на думку, коли ділкатно, немов стара жінка до прічастя, надходить осінь, коли небо як розітканій дим, коли пахне згареним бараболинням, коли дерева скидають листя, і вони, мов підяті мертві долоні, лізуть під твої ноги й шелестять.

І обтяті долоні, щ запах згареного бараболиння це не вигадка. Рівно ж не родився я з тим запахом, а відчув його вперше на 12. осені свого існування, 1919. р. у жовтні місяці. То була така неймовірна й така особлива осінь, а збігається вона якраз з першим прибуттям польського війська на Волинь.

До того часу я ніколи не відчував під цю полу запаху ягареного бараболиння, а листя не нагадувало обтятіх долонь; життя дзерчало як струн води, чи, пробачте, пісня соловейка. Це був якраз той небезпечний звіст, коли барви завсіди вида-

каєїра Стеблецького (в ногу) та везьмого Колача (в хребет і шию); оба вони були узброєні постійно в револьвери. В скарбовій касі ранили урядника Комана і скарб. касира Дембіцького; Коман не хотів піднести рук до гори та замкнув двері до скарб. каси. При перериванні дротів в телев. централі стріляно до ур. Станкевича, що склався за будкою. Ранено також із публіки Грабінського (в ногу), що на гук стрілів збліг з І. поверта і не затримався на візвання вартового. При стрілянині в кас. відділі ранено пріцайдково (легко) дві особи з публіки (Із. Вінтер і Ч. Цотенберг).

Але стрілянина мала той наслідок, що треба було приспішити відворот, бо стріли могли заляпувати публіку на вулиці та поліцію. Через те не можна добути головний запас готівки (50.000), бо не було часу виломлювати дверей до кабінету начальника пошти. Річ у тому, що в почт. уряді справа представлялася так: 3-ох боєвиків (між ними Данилашин і Білас), увійшовши до почт. уряду, стероризували публіку, візвавши її піднести руки вгору, та кинули до дверей, що вели до касового відділу; тому, що двері були замкнені, боєвики через віконця стероризували стрілами урядників, що находилися в касовім відділі (Стеблецькі, Колач і п-а Фогельгесанг), потім виломили два вікна й увійшовши до середини, кинулися до дверей начальника: вийшовши двері замкненими один з боєвиків звернувся в запитом до уряднички Фогельгесанга: «Де гроши (засілек)?»; урядничка показала більон, що у висоті понад 3.000 злп. лежав на столі; в часі, коли боєвики, при допомозі уряднички, згортали більон до наплечника, прибіг командант бойків й наказав відворот. Відступали всі боєвики рівночасно вже по цілях 5-ех мінутах од початку нападу.

«Коли учасники нападу — писала одновідінно чольська преса — почали вицофуватися, почтильон Клімчак зловив кріса й не дивлячися на небезпеку, впав до сходової клітки, де в крісі почав стріляти. ("Gazeta Ropappa", 3.XII.32). «Одна в куль трапила одного напасника». «Під час стрілянини зістав ранений Клімчак». ("Il. Kijger Codziennu" 3.XII. 32). По відході боєвиків «блізько сходів лежав тяжко ранений возвращний скарб. каси Клімчак трамуючи в руках службовий кріс» ("Wiek", 1.XII).

Залишивши вже початковий будинок, один з учасників пригадав собі, що забув течку в касовім

ються іскравіщами, коли овочі мають більше соку, а квіти там цвітуть, як уже ніколи після. Такий звіст нормально продовжується в людей десь до пісцяцяти літ, а в мене він урвався раніше...

Але проте ніколи, ніколи не забуду я той осені. Ще тоді, коли навкруги горіли села й дим застелив небо і пахло згареним бараболинням, а пляхами сліували одягнені в жовті дядьківські котушки Янки і Яськи, ще тоді стоячи на чистому полі й вдивляючися в довкілля я сказав: «Будь я проклятий цією землею, коли я не передам вікам усього цього, що бачить сьогодні мій зір!».

Ще тоді хотілось мені цілому світові кричати про страшні злочини, але кричати я не міг. Вогонь палаховів. Масово підстрілювано людей. Дерева обізані вішальниками. Я бачив долоні одної й ці долоні вивернуті й саваняні ззаду не зникнуть із намата. Вони так страшно і проречисто кричали...

Бе малочи куди йти, йшов я просто в напрям-

відділі; вернувся, забрав її; а потім дігнав інших. Міжтим на біжучих боєвиків кинувся, сейчас за почтовим будинком, пес-вовчур; неочікуваного переслідувача, що мігби навести на їх слід погоню, застрілено; в тій хвилі посипалися на боєвиків стріли з поблизу будинку, і від одного з них впав перед домом посла Біляка один з боєвиків. (Цю обставину замовчала вся преса та не піднесено її на розправі).

По відході боєвиків, першої помочі раненим яких було 8, уділив місцевий лікар, а невдовзі завезено їх до львівської лічниці, де від ран помер возвінний Колач. Заразом прибувша поліція ствердула тотожність двох вбитих боєвиків. І так при боєвiku, що лежав у будинку найдено легітимацію студента львівської політехніки, на ім'я Михайло Юрій Березинський, літ 20, родом з Кияного, а відносно другого вбитого, що лежав перед домом поса. Біляка, стверджено, що це Володимир Старий, бувший статиста львівського театру. Березинський мав постриж в ногу, в бік і у висок; останній стріл був смертельний; як ствердив лікарський знаєль, Др. Гарбець, той останній стріл міг завдати собі Березинський сам, у самовбивстві намірі, бо наслідком рані в ногу і в бік не міг бігти; за тим промовляє це, що рана у висок була обсмажена, що вказує, що револьвер майже приложене до тіла й що напрям стрілу був поземний; крім того при Березинському нашли кілька звоїв та тубку отруї-піанкалі, що вказувало на те, що Березинський рахувався з самовбивством на випадок, коли мав попасті у ворога.

Відворот і погоня поліції.

Боєвики відступали з почати двома групами, група, в якій був Данилишин і Білас, відступала другою в черги. Відступали малими вуличками, по ваздалегіть уложеному плянові, за місто. Наплечник в більном ніс Білас, але скоро перетомився і наплечник перебрав другий боєвик. На полі за містом, усі боєвики злучилися і там командант боєвиків ствердив, що бракує двох людей, та що один учасник в ранений. Боєвики скоро перебігли шлях і дійшли до недалекого лісу. Тут командант затримав бойку й перевязав раненого. З ліса вийшли на поляну, де з'явилися на 2 групи: одну із 6 людей, другу з 5-ю (у ній був Данилишин і Білас). Обі групи пішли ріжними напрямами. Менша

група зайдла коло 11 год. вночі до Глинної Наварії, де поділилися: Данилишин і Білас залишилися разом, діставши гроши на залізницю від третього боєвика, що відлучився від них та пішов іншим напрямом.

Міжтим поліція в Городку зааліармувала всі дооколичні поліц. постерунки, щоб ті евент. перетяли відворот боєвикам. Зокрема дістав телефон. повідомлення командант постерунку в Пустомитах, Коят, який разом із постер. Слugoцьким пішли на станцію Глинна Наварія; вони рахувалися з тим, що боєвики не підуть гостинцем, а скористають із залізничного шляху. Справді, на стації вони заскочили Данилишина й Біласа; але рівночасно посипалися стріли, від яких на місці згинув Коят, а Слugoцький був ранений. Тоді боєвики відійшли від стації, змінивши напрям відвороту. (Оба вони йшли польми аж до рані. В с. Черкасах задержалися в хаті Бобеляків, де посідали, обмислили та вичистилися. Звідси, въявши напрям на Миколаїв, зайдли до Розвадова.

У міжчачі вістка про напад в Городку розносилася щораз далі. Поліція, бачучи свою безрадність, а зокрема рахуючися з тим, що українські селяни, довідавшися правди про напад, будуть укривати справників чи взагалі прийдуть ім із всеобщиною допомогою, взялася на спосіб: поширила вістку, що це бандити-поляки напали на українську кооперативу й вбили директора кооперативи. Поліція надіялася, що така вістка поставить селян на ноги до погоні за «польськими бандитами». Ображуни поліції вловили справдилися й таки; дійсно — селян зловили боєвики. Шідла тактика ляцької поліції стала причиною правдивої трагедії що відігралася в Розвадові-Верині.

Про цей випадок так оповів потім на суді Білас: «Ми побачили, що за нами йдуть якісь залізничники. Якийсь цивільний вийшов з хати і клинчнув до нас, щоби ми увійшли до хати. Ми не пішли. Тоді він клинчнув до залізничників — «лапаце їх». Данилишин стрілив до тих, що за нами бігли. Ми побігли над Дністер і перебігли міст. За нами бігла товща і кричали: «лапайце злодзея». Ми відстрілювалися. Й вистріляв усі набої. По дірзі ми знов потрапили на ріку. Я перший скочив до ріки і перешов ріку. Тимчасом поромом перехала погоня. Я бачив, що ми прошли і сказав Данилишинові: «Знаєш, застріль мене і себе».

Щоб я міг знайти слова, якими б міг передати тодішній мій біль! Ні плакати, ні кричати, ні молитися, ні клясти, і чого не міг. Підійшов до мами. Пригадую, погладив її по голові й приложивши своє обличчя до неї, шепнув:

— Мамусю! Не треба...

Що «не треба» — не розумів. Мамуся так само нерухомо лежала. Вона не показувала якогось знаку життя. Вона закамяніла.

Сусідка піднесла горнятко ще теплого, свіжого молока.

— На, дай їм. Хай випить. Хай одужають.

Як же я їм дам? Як же вони одужають? Вони не чують і не ворушаться...

І привавши до мами, почав просити. Мама довго нічого не чула. Нарешті поворушилась. Обернула голову, розплющила очі й протягнувши суху, чорну, жилаву руку, поклава її мені на голову й довго на мене давилася. Пригадую, я мовчав. Але

Але Данилишин сказав, що він того не зробить, що вони самі з нами розправляться. Нас скопила погоня і побила».

Треба зазначити, що за боєвиками в тій чогоні стрілили: бувши поліцай, а тепер гром. секретар з Розвадова, поляк Бовдур, Дембіцькі і залізничник Курасінські, коло якого біг шлюсар Андрухів. Боєвики пострілили Андрухова, який засупив їх дорогу, коли вони хотіли човном переплисти Дністер. Пострілений Андрухів візнав у слідстві, що почав гнати за втікачами тоді, коли син поліцая з Розвадова сказав йому, що це «бандити, які напали на залізничну стацію у Глинній Наварії». Здоганаючих було коло 150 людей, селян.

Про цю погоню й зловлення боєвиків так розповів на суді свідок в. М. Кіндій, парох Вериня: «Дня 1. грудня десь коло год. 11-ої я побачив, як багато людей — одні в сорочках, другі в убранні — бігли з дрючками і колами полем в сторону ліса. Заінтриговані цим, пішов я за ними і почув крики: «Розбійники лапайте!» Я з початку думав, що то на дика де напали, бо в тих сторонах їх багато. Але за якийсь час я почув крики: «Бай! Забий!» На гостинці почув я стріл. По стрілі роздалися голоси: «Він вже не має патронів, приступай безпечно!» Зі зворушенням я не міг бігти і пристав. З горбка побачив я чоловіка, що лежав на гостинці а над ним люди. Я прибіг і просив, щоби люде не били. У віддалі яких 30 кроків я побачив другого, що лежав у житі. Його били. Я не зінав, кого рятувати. Було чути голоси: суд іх ззіль ніть, а вони Розвадів спалять!» «Вити, забити!» Я, як священик, не хотів до того допустити. Пробував відбирати від людей дрючки, але вони були так розлючені, що й на мене готові були кинутися. Нагло ін з лежачих очуяв і встав. Був це молодий високий мушкін. Я крикнув, щоби й другого перестали бити. Поякімсь часі й цей другий очуяв і піднісся. Оба вони були побиті, з голови їм текла кров. Вони зблизилися до себе, а люде їх окружили. І сталося таке, чого я ще в житті не бачив: один другого взяв під руку. Вони стояли на горбочку так, що їх було видно понад люльми. Тоді той вищий промовив: «Ми є члени Української Військової Організації. Ми вмираємо за Україну. Як ви так будете воювати, то України ніколи не будете мати.» Тому,

що вони стояли близько себе і трималися оба за руки, я чув як один до другого шепнув: «Тепер поцілуймося». Оба поцілувалися. Я не є неспокійною вдачі, вмію запанувати над собою. Але та хвилина, коли люде стояли з дрючками, а вони на горбку, пригадала мені, що так мусило бути тоді, як в Гетсеманському городі Христа видавали. Люди похилили голови і не знали, що робити. А тимчасом надійшла поліція й їх забрала».

Таким то способом поліція дісталася в свої руки Данилишина й Біласа.

У тому ж часі 7-м іншим боєвикам пощастилося відворот.

Але як тільки дійшли перші вістки про події в Городку до ріжних місцевостей, поліція зачала переводити масові ревізії та заарештовання, а також провірювала, чи підозрілі й особи находяться дома згл. чи були дома вночі з 30.XI. — на 1.XII. — Тоді то заарештовано 3-ого учасника нападу, М. Жураківського, купця, по його повороті до Станиславова зі Львова, де задержався до 4.XII. — Кромі інших заарештовано Зенона Коссака у підвалінні, що він, хоч не брав участі в нападі, але доручив приказ організації Біласові.

Тоді то Команда поліції на повіті Львів видала такий комунікат: «Зловлення справників замаху на поштовий уряд в Городку Яг. є великим успіхом поліції. Бо до той пори більшість того рода замахів, найдоказаніше через УВО підготованих, уходила безкарно».

Нагляй суд.

Нагляй суд почався у Львові 17.XII. 1932. і тривав до 11.XII. 1932. Станули перед ним:

1) Дмитро Данилишин, літ 24, шевський челядник, що скінчив 3 клас нар. школи, замешкалий в Трускавці;

2) Василь Білас, літ 21, торговельний помічник що скінчив 7 клас нар. школи, замешкалий в Трускавці; вже раз караний за принадлежність до «Пласту» (3 міс.);

3) Маріян Жураковський, літ 27, купець, рожденний в Станиславові;

4) Зенон Косак, літ 25, студент універс., замешкалий в Дрогобичі, вже раз караний за принадлежність до «Пласту».

Боронили: Данилишина — Др. Шухевич і Др. Паньківський; Біласа — Др. Старосольський і Др.

Так. Минулого. Було це у второк. Зрештою все одно в який день.

Досить того, що перед тим спалили ляхи два села за повстання. Спалили до останньої хати. Людей із малими дітьми лишили на згорінні голих, босих, голодних, бо все чисто, що тільки могли забрати з собою, забрали

Наше село чекало такої самої долі. Жінки плачали, діти залякали тремтіли по кутічках. Чоловіки вrostіть хто куди мов руді миші. Все, що можна було закопувати в землю, закопали. Худобу загнали в ліс. Але прийшли ляхи, понюхали порожнє село, спалили тільки п'ять хат проводирів повстання й відійшли.

Люди силять по лісах цілий тиждень, другий. Холод починає ділкати. Діти не мають чого їсти... Треба вертати. Може ті хижаки вже втихомирилися.

Вернули. Вернувся варод до села й почав несміливо жити... Коли ж то на другий чи га третій день, одного туманного ранку село оточили з усіх

Марітчак: Жураковського — Др. Ганкевич; Косса-
ка — Др. Глушкич.

Трибунал був у складі: Ягодзінські, предсідник Двожак і Мігаль — вітали. Обжаловував прокуратор Др. Мостовські.

Акт обвинувачення обжаловує Д. Данилишина, В. Біласа і М. Жураковського в тому, що вони дня 30.XI. 1932. вдерлися до поштового уряду в Городку й стероризувавши стрілами поштовий персонал, забрали 3.232.15 зол. Тим вчинком поповнили вони злочин з § 259 к. в. Крім того Д. Данилишина обвинувачує в тому, що в Глинній Наварії він стрілив до пост. Е. Слугецького в намірі його вбити, але лише ранив його. Також обвинувачує Данилишина в тому, що в місцевості Веринь, пов. Жидачів, стрілив 1.XII. 1932. до Ал. Андрухова, в намірі його вбити, та ранив його. А Вас. Більса обвинувачує ще й в тому, що він вистрілом з револьверу убив в Глинній Наварії пост. А. Коята. Зенона Коссану обвинувачує в тому, що дня 27.XI 1932. намовив він В. Біласа й Д. Данилишина та допоміг їм у тому, щоби вони взяли участь в нападі на пошту в Городку й скон-

тактуватися там з організаторами нападу і на по-
дорож з Дрогобича до Львова дав їм 2 ам. доляри.
На суді звертав загальну увагу Данилишин.
Він уже у слідстві не дивлячися на побої, не про-
мовив ні слова. Подібно заховався на розправі.
Його мовчанка, що вказувала на його небажання
боронитися, викликувала загальну пошану до ньо-
го і зросла вона ще більше, коли він 3 рази на
коротко ІІ перервав. Про це так говорив його оборо-
нець, Др. Шухевич: «Мовчанка при розправі, при
такій розправі, де ходить про «бути чи не бути»,
жити чи не жити, мовчанка є геройством, великим
геройством. Видержати цю мовчанку не хто будь
потрапить. Адже тут на цій розправі розбираєть-
ся питання, від якого залежить існування цієї
людини. Нераз просто слова рвуться з уст, а він

людіни. Нетримаючи слова рукаєл з уст, а він сидить тихо — мовчить — закусив зуби, затиснув руки й з уст його не паде ані одно слово. Чи ж це не подивогідне — чи ж це не свідчить про характер, добрий міцний характер, про тверду і непомітну руку, про дійсно мужський характер цього

зломну волю, про дійсно мужеський характер цього хлопця? Але й проломив він мовчанку, раз коли стало питання про це хто забив постерункового Коята, він промовив: «Я отрілив! Не стріляв Бі-дас, тільки я!» Він бачить, що його товариш в

боків ляхи. Крик, лемехт, жах. Гікати? Куди?
Спасатися! Гинемо!

Вступили в село кріваві кати, зігнали народ на толоку під панський сад і там поділили чоловіків... Старий — молодий. Старий — молодий. Мур молодих, здорових хлопців станув під горою, а проти них викотили скоростріли.

Був там і брат мій. Він мав усього вісімнацять. Він вже почав утримувати господарство, удержанувати матір. Але він був ще такий молодий.

Та ляцька куля не пожаліла його, і не могла пожаліти... І коли з молодих хлопців лишилась тільки купа падла, і коли їх посқидали на купу ніби порізаних курей стікати кровю, тоді моя й безліч інших матерей лежито й билось об землю побіч. А польський поспака їздив між ними конем і сік по них нагаєм...

Брат мій не вмер відразу. Йому відбито праве вухо й кусень голови, так що видко було мозок. Однак він ще довго жив. Він лежав між мертвими

небезпеці і він хоч сам в так великий і грізній небезпеці, бере сміло новий великий тягар, тягар, що при оцінці його вини може сильно заважити на шалі його судьби — а це вказує на велич характеру. І промовив другий раз тоді, коли на його думку тут на салі цілком не потрібно розглядано другу справу, справу Т. Голуфка. І третий раз — тоді, коли свідок о. Кіндій розповідав про ту сцену, коли селяне побивши їх, як злочинців, почули від них слова: «Ми за Україну гинемо.» І у хвилі, коли свідок проголосив слово Україна, почули панове на салі плач — плач Данилишина — цього твердого і лімого Данилишина. На самий звук Батьківщини, він попадає в розпуку і проливає не слози а біль жемчуги. Все зніс та не міг знести образу тої хвилі, трагічної хвилі. Колюсальна, нечувана любов до всього свого, до свого народу, до свого рідного краю ця безмежна любов до України — це мотор всього того, що робив Данилишин. Коли вдумуюся в душу того хлопця, мушу сказати про нього: «Der grosse Schweiger.» Так бо у своїй мовчанці він великий, ще так молодий, але великий».

Преса так писала про момент, коли о. Кіндій переповів слова Данилишина до селян «Як ви так будете воювати, за то України ніколи не побачите». «В тім моменті Данилишин вибухає несамовитим плачем. Сгиснає кулаки, закусує губи. Намагається заховати рівновагу, але це чому не вдається. Атак судороги триває до кінця розправи. Білас, який сидить побіч, кладе йому голову на рамя та руками обіймає, цілує та успокоює. На лаві оборонців і на салі обтирають люде слози. Деякі оборонці не в силі опанувати зворушення, втікають зі салі. Трагізм цієї хвилини очановує всіх без винятку. Данилишин вертає до рівноваги і говорить до оборонців, які до нього приступили: «Не думайте, що я за себе плакав!» Предсідник відрочує розправу до наст. дня рано».

І ще один раз перервав Данилишин мовчанку; перед самим присудом сказав забираючи останнє слово: «Я знаю, що мене жде. Я був і є на все приготований. Тільки жалую, що не зможу даль-ше працювати для Ненцької України».

Замітне також, що Данилшин, будучи переконаний, що дістане кару смерті, заздалегіть рішучо заборонив своїм оборонцям просити когонебудь помилування.

Трунами й жив. Мама сиділа коло нього цілу ніч,
бо не сміла взяти його до дому.

•

— Сину мій! Сину мій! — шепотіла мама. — Я не хочу молока. Я вмру. Не хочу жити... Але ти жив! Не плач дитино. Хай матері плачуть. Вирости й памятай цю осінь. Памятай, не забудь, і дітям та внукам розкажи. Не сміємо забути її. А як забудеш — прокляну тебе зза гробу.

Того же самого дня мама умерла.

О, ні мамо! О, не забуду тієї осені! Бо коли
несміло крадеться вона і коли дим пахне барабо-
лінням і листя нагадують обтяті долоні, велике
святе ово, налите горючою сльозою матери страж-
дальниці встає перед мною. Вово благає: — Сину!
Помстись! Знищ гадину! Знищ! За це дістанеш
відпущення усіх гріхів...

Відносно другого босвика, Біласа, сестрінка Данилишина, те його зізнання в слідстві в справі Голуфка, викликали загальнє порушення. Річ у тому, що у слідстві Білас зізнав, що це він і Данилишин вбили Голуфка — дарма, що оба воно були зараз по вбистуві Голуфка заарештовані, але по виказанні своєї непричесності до справи, випущені на волю. Це власновільне й на перший погляд незрозуміле й дивне признання до вбивства Голуфка, відкликав Білас на суді, заявляючи, що висуненням справи Голуфка мав намір унеможливити переведення наглого суду; бо справа Голуфка, від переведення якої уплинуло більше, ніж 90 днів (речинець для наглого суду) підлягала би звичайному судові. Цей план Біласові не вдався, бо встановлено наглий суд із вилученням справи Голуфка. Авсеж прокуратор постійно вертав до справи Голуфка з наміром зробити її предметом розправи; однак протести оборонців із по-вказанням, що ця справа не підлягає компетенції наглого суду, і відмова даліших розмов у тій справі Біласа, як рівно ж свідка Бунія, бувшого портієра віллі, де згинув Голуфко, мали той наслідок, що справа вбивства Голуфка залишилася й надалі невиясненою. Навіть заява Данилишина, що не він вбив Голуфка, не задовольнила брата Голуфка, що був на салі розправ, і він, вже по засуді, звернувся до засуджених із запитом у тій справі однак водержав відповідь: «Нашо вам знати, хто це зробив? Ця справа вже ніколи не виясниться.»

Другим моментом, що звертав увагу у поведенії Біласа, була справа Коссака. Річ у тому, що в слідстві Білас зізнав, що приказ організації на виїзд до Львова передав Йому Коссак. Та зараз на початку розправи відмікав не Білас, а в останніх слові заявив: «Я свідомий своєї вини й кари. Я націоналіст-революціонер. Я селянин. Бажав я селянам показати шлях до визволення. В своїм житті я іхоповнив один злочин, а саме під час слідства, бажаючи відволіти сираву, я кинув підозріння на товариша Коссака. Я є свідомий того злочину і тому ще раз на цьому місці стверджую, що тов. Коссак є рішучо невинний і ще раз невинний».

На тлі гідного поведення отих людей села, що викликали пошану й у ворогів, — понуре враження справила поява на салі інтелігента, Миколи Мотики, гімн. ученика, кревного обох боєвиків, в ролі провокатора. Його диніче поведення, зокрема признання ним самим, що всі українці в Трускавці вже від року сторонили від нього, як од провокатора, далі його намагання за всяку ціну (навіть із вплетенням себе до протизаконних акцій, хоч не був він членом організації!) обтяжити Данилишина, Біласа й Коссака зізнаннями, яких неправдивість сейчас виказувала оборона й обжаловані — відразу вказували хто є Мотика. Навіть непоінформовані бачили, що виступає провокатор, фактично непричастний до справи, але який виконує спеціально уложене йому поліцією завдання. Др. Глущкевич так висловився про нього на суді: «Цей молодий чоловік, так цинічно відносився до питань оборонців і з таким посніжом старався відповісти на кожне питання прокуратора. Не треба спеціальних здібностей, щоб пізнати, що ті всі зізнання були вивчені і не тільки ним зроблені. І я особисто вірю, що є хтось, хто йому їх виробив і вивчив його. Прошу звернути увагу на те, що він тут оказується не во-

рограм ОУН, як абстрактної організації, як впливу
невної політичної думки-ідеології, але зізнання
його йдуть з чисто особистих мотивів і проти осіб,
його найбільших приятелів колись. Він їх ненави-
дить і прямо любується в тому, щоби якнайглиб-
ше їх вкопати. І виступає тут не так в характері
свідка, як в характері обвинителя, а дуже час-
то навіть в характері експерта. Представляє собою
якийсь дивний, неогляданий ще до тепер на судо-
вій салі твір » І якраз завдяки бючому в очі чор-
ному характерові Мотики, його підле завдання йо-
му не повелося, тим більше, що так Данилишина,
як і Біласа не треба було обтяжувати аж прово-
катором, бо вони самі себе аж надто обтяжували,
признаючися отверто до вчинків, за які чекала їх
кара смерти. На тлі хрустально чистих постатей
Данилишина й Біласа, Мотика переходить до істо-
рії — згідно зі словами обор. Др. Шухевича — не
як Каїн, але як діявол, гірший, підліщий від сот-
ки Каїнів, а пам'ять його буде проکлята українсь-
ким народом на віки вічні.

Засуд і Його виконання.

По кілька днів тому переслуханні свідків, по промовах прокуратора й обвинувачів, у четвер, 22.XII. 1932., о год. 12.20 трибунал проголосив присуд, яким сказується Дм. Данилишина, Вас. Біласа і Мар. Жураковського на кару смерти, а справу З. Коссака передано звичайному трибуналові.

Так в часі читання присуду, як і потім, засуджені заховалися з надзвичайним спокоєм. Коссан приступив до Біласа і в останнє погладив його по голові. До засуджених приступили обороці. Засуджені щиро дякували обороцям за їх зусилля.

Оборонці, не дивлячися на заборону Данілишина, внесли телеграфічно прохання о помилування. Прокуратор спротивився помилуванні Данілишина й Біласа. окрему акцію в справі помилування вели українські жінки, що вислали телеграфічно петицію з читленними підписами. Рівночасно внесли проєсбу є помилування бувші польські боєники з ППС — Томаш Арцішевські, Квапінські, Добровольські, Пурталь, знані з того, що колись, по одній експропріації, переослідували їх враз із козаками польські селяне (останні знали, що ловлять польських боєників!) Іння телеграма звучала: «Нище підписані, члени б. боєвої організації ППС просять Пана Президента Річипосполитог помилування в ім'я людських васад трьох українців, засуджених наглям судом у Львові на кару смерти, а які в своїм перекопанні боролися за волю свого народу».

О год. 17.05 прокуратор передав оборонцям, що помилування прийшло тільки для Жураковського із заміною йому кари смерті на 15 літ вязниці. Сейчас потім повідомив прокуратор про це обох засуджених. Заразом оборонці Данилишина й Біласа поїхали негайно до Бригідок. З ними засуджені розмовляли свободно. Ніяких останніх бажань не передавали, просили тільки поздоровити від них родини товаришів і знакомих. Того ж дня пішла попрощатися п-і Біласова з рідним сином і рідним братом. Мала всього по 5 мінут побачення... В ночі прийшов до засуджених духовник о. Б. Липський, перебуваючи на переміну в келії Данилишина й Біласа. О год. 5.30 рано оборонці знов зайшли до засуджених та перебули з ними більше, ніж 1/2 години; засуджені розмовляли зовсім свободно. В останній хвилі Білас зажадав бачення зі своїм братом Володимиром, який перебував також

в тюрмі; привели брата, з яким він широко попрощався.

Присуд виконано на підвіррі Бригідок 23.XII. 1932, о год. 6.30 рано, в присутності представників ляцької влади, оборонців засуджених і о. Липського. Після виведення засуджених із келії, відчитано їм присуд. Боявики поводилися ввесь час до останньої хвили спокійно й гідно.

Перший згинув Данилишин, за ним Білас.

* * *

Так перестали битися два шляхотні серця Липарів, яких світла пам'ять буде вічно жити між українським народом і яких Дух буде нас вести по шляху до волі.

Неначе виголошуючи похоронну промову, говорив оборонець Др. Старосольський на суді: «У Данилишина Й Біласа з хвилиною, коли найшлися в одних рядах української революційної націоналістичної організації родиться і горить у них одно бажання, бажання посвятити себе — бажання спа-

лити себе на вітари, на жертвеннику ідеї, на службу якій пішли. Цей момент пожертвування самого себе—цеї момент другий крім бажання чину — іде постійно через психологію цих рухів, до яких належить український революційний рух. В Німеччині ставав перед судом один революціонер і сказав: «Ми є покійники на відпустці», себто ми члени підпільної організації, ми є покійники, мертві — небішки, яким тільки дано урльоп-відпустку до певного часу. Ми не зачислюємо себе до живих; наше місце там, по тім боці границі. І є це характеристичне для всіх, хто направду щиро й безстережно пристає до революційних рухів, яким є УВО. До того типу людей належав і той по-ляк, що сказав: «Такі як я Батьківщині лише смертью слушати.» До типу таких належить і Данилишин, належить і Білас. Перший потвердив це цію свою мовчанкою, другий зізнаннями, з яких виразно бренило: «Такі, як я Батьківщині лише смертью слушати...»

Віри нам треба!

До всякого діла потрібна віра. Потрібна віра, що це діло добре: потрібна віра, що це діло вдасться. Віра є першою умовою успіху. Без віри немає навіть про можливість успіху. Обережність є доброю й розумною прикметою, але коли б будувати все на обережності, то ми ніколи нічого не зробили б. Із самою обережністю ми стояли б вічно на місці, або йшли б назад. Відвага, смілість, віра — ось чинники поступу й розвитку. Людство щасливе тим, що людьми кермують не лише сама розвага, але й віра.

Значіння віри не нове. Із Євангелія бачимо, яке велике значіння надавав вірі Христос. Він говорив: «Маловіри, як би у вас була така віра, як веріо гірчиці, ви могли б пересувати гори». Коли учні Христові пустілися проповідувати Христову науку, не зважаючи на страшні переслідування, то тільки завдяки вірі, якої нічо в них не могло захистити. Коли християнство опанувало світ, то тільки завдяки вірі, з якою йшли вперед його визнавці. Кожна велика думка, кожний великий рух перемагав завдяки вірі в правильність цієї думки чи в спасенні цього руху. Сумнів в другим іменем браку віри, був він засвідчений джерелом упадку. Віра чудес доказує.

Війна за державність України в 1917. р. — 1920. р. була б ніколи не була вписана на сторінки історії, коли б не велика віра в Україну в серцях молодих і «недосвідчених», а наслідком того ще не «обережних», але щиріх українських молодиків, яких чужа влада змушувала боротися за чужі держави, але які поставили собі питання, чому їм за свою державу не боротися, а поготів тоді, коли вже мають зброю в руках. Вони вірили в Україну й цілком доказували свою віру. В той самий час старші, що між самі ІХ про Україну вчили, були вже на скільки навчені віком обережності, що тупцювали за «правами» для України по передпокоях чужиних та ще й ворожих міністрів. В їх душах панував сумнів, вони не вірили в можливість самостійної України, хоч можливо не відавувалися того голосно казати; і своїм браком віри вони вбивали українську справу, здергуючи гарячих, щиріх молодиків обіцянками помочі та ласки

сильних світу сього, поки наслідком надії на чужу поміч та ласку, зусилля не пішли на марно.

Віра в Україну, її волю і самостійність була тайною успіхів українського народу в його боротьбі з наїздниками. Не було тоді віри, ніхто був бині й не зінав про Україну, а 1918. р. був би хіба під одним роком сорому в історії рабства українського народу. І тому тільки з дальшою, нічим незахітаною вірою може український народ іти до визволення та сподіватися остаточної перемоги над своїми ворогами.

Але є віра і «віра», є надії та «надії». Побіч будуючої, творчої віри є безплідне та шкідливе самодурство, отже віра в чужі обіцянки, є це самодурство є найгіршою слабістю українців.

Нерозумних дітей потішають часом неможливими до здійснення обіцянками. Хоче, напр. дитина, щоб її місяць з меба стягнути, то мати заспокоює літину тим, що обіцяє зробити це «завтра». Дозрілих людей, звичайно, вважають за розумні. Дозрілим людям без уваги на їх справжній розум, призначає закон по нинішніх культурних державах право рішати всі найважніші питання даної держави. А проте не всі повнолітні є умово дозрілими; багато з них — прямо діти. І як годі вважати за розумних усіх повнолітніх людей, так і між народами є різні ступні дозрілості, і побіч народів умово дозрілих є й народи на ступні умового дитинства. За найбільше умово дозрілий народ треба вважати той, у якого дозрілих людей з дитинним способом думання є якнайменше, а за умово дитинний народ треба вважати той, в якого є найбільше людей, літами дозрілих, але з дитинним способом думання.

Коли приглянутися до наших відносин, то на кожному кроці зайдемо самодурство з його руйнівчими наслідками. З історії наші народи дуже мало навчився. Самодурство тягнеться червону ниткою через нашу історію: союзи з відвічними ворогами України, надії, що нам якася чужа сила, чужа держава дасть визволення і державу, тощо. І хоч ті надії завжди завабили наш народ — сумний досвід нас нічого не навчив.

За світової війни і по ній наше самодурство знов показується у своїй сумній величині. Знов но-

ві надії на чужу поміч. Надії на Німеччину й Австрію; надії на Росію царську, генеральську й червону; надії на Францію; надії на Польщу; надії на Англію; надії на Раду Амбасадорів; надії на Лігу Націй. Ціла хмара надій і ціла хмара розчаровань.

Вистачить, щоб англійський дипломат чи редактор сказав прихильне слово на адресу українського народу, ото, ми попадаємо в захоплення: «За нами всесильна Британія, го-го, слухайте, що говорить той чи інший. Певна річ, що за кілька місяців буде українська держава, бо цього вимагають інтереси Великої Британії». Є в нас «діячі», що видумують час од часу легенди про «інтереси» одної чи другої великої держави — «інтереси», які «вимагають» негайнога створення української держави. Такий «діяч» буде оговідати предовіді історії про свою знайомстві з різними дипломатами, з лідерами чужих партій, з генералами й сенаторами, які запевняють його, що хто знає, чи завтра не буде створена українська держава.

В самодурстві ми дійшли до досконалості. Ма-

бути нема другого народу, щоби так пристрасно себе дурив, як наш народ. Наслідком того він дуже повільно вчиться або й зовсім не вчиться правди, що наша сила в нас самих; — що тільки власною силою і безперестанною боротьбою український народ може добитися волі і державності; — що ніяка чужа держава нам держави не збудує; що в міжнародній політиці й дипломатії нема таких тонких почувань, як любов і вірна пріязнь, а є лише холодний розрахунок і рахування зі силою; — що нам треба праці на кожній ділянці нашого життя; — що не заявами чужих дипломатів, не рішенням Ліги Націй, не чужими руками, не казками деяких українських політиків (політично неграмотних) — але працею, освітою, економічним і політичним піднесенням, ціною великих жертв життя, крові й майна прийде воля і Державність України.

Чим скорше український народ зрозуміє ці тверді правди, тим скорше він «хозяйном домовитим» стане на «нашій не—своїй землі».

Повітряні збройні сили Польщі.

Про повітряну силу збройну Польщі можна говорити тільки як про рід зброї, а не як про третій елемент збройної сили як це є напр., у Франції або в Італії, бо Польща ще не осягнула того ступні розвитку, що Франція або Італія.

Повітряні сили Польщі мають називу «аеронавтика» (воздухоплавство). Начальним кермівничим органом повітряних сил є департамент аеронавтики при військовому міністерстві.

Повітряні війська зорганізовані в аеронавтичні групи. Є їх три. До аеронавтичних груп належать і летунські, і баллонові війська. Кожна воздухоплавна група складається з командування і з кількох формаций летунських і баллонових військ.

Зокрема летунство зорганізоване в 6 летунських полків і в 1 батальон (курінь) летунської служби («батальон льотніцтва»). Кожний летунський полк складається з команди полку, квартирмайстерства, портового відділу, вишкільного відділу, 2-3 дивізіонів та з летунського парку.

Портовий відділ числить одну сотню портову і одну вартову. Дивізіон, якою назовою поляки називають курінь, має 2-3 летунські сотні або, як поляки називають, ескадри. (Українська Академія Наук приняла на це термін — ескадрилля. Ген. Капустянський дає вираз «ескадра» — летунський армії. Летунські армії існують у Франції, але в Польщі їх нема). Летунські полки мішані, себто, розпоряджаються по дивізіоні розвідчого, нищильного та бомбометного летунства.

Кожна летунська сотня числилась вже під час миру 9, нищильна 10, а бомбометна 6 літаків.

Під квартирмайстерством треба розуміти запасну частину полку; воно під час війни переміниться на запасний дивізіон.

Летунське військо в Польщі числилось 39 ескадриль (ескадр) з 440 літаками, не враховуючи в це літаків для вишколу. Число ескадриль буде під час війни значно побільшше.

Побіч сухопутного легунства має Польща ще один дивізіон морського летунства. Морське летунство розпоряджає літаками всіх трьох головних родів літаків.

Баллонові війська мають 2 куріні (батальон). Кожний курінь має 2 сотні стежних і одну сотню привязних баллонів, а крім того баллоновий парк. До баллонових військ треба зарахувати ще військові баллонові заклади в Яблонні, коло Варшави.

Для всебічного летунського вишколу існують у Польщі такі школи: 1) Центр для вишколу старшин-летунів; він обіймає школу підхорунжих летунства, вишкільну сотню пілотажу, тренінговий відділ та летунський парк.

2) Центр для вишколу підстаршин-летунів що обіймає школу підстаршин-пільотів, школу підстаршин-механіків та школу підстаршин-летунів для малолітніх.

3) Летунська школа стріляння та бомбардування. Побіч полкових складів летунського матеріалу та летальних апаратів, існує в Дембліні головний склад.

Щодо летунського промислу, то Польща має 4 фабрики літаків, а саме в Варшаві, Познані, Люблині та в Білій (на Підляшші). Польща покриває свої запотребовання на літаки при помочі власного промислу, отже в незалежності від закордону. Останніми роками Польща не ввезла з закордону ніодного літака, за винятком їхніх складових частин. Польський летунський промисел побудував досі коло 20 типів літаків власної конструкції для військових цілей та складів летунських, моторів.

Для технічних студій існує в Варшаві інститут для летунсько-технічних дослідів.

Пропагандою летунства між широкими верствами польського громадянства займається повіtroоборонна ліга («Ліга оброни повітряній паньства»). Вона має коло 700.000 членів, удержує школи, будує летища (летунські майдани), веде військову підготовку між молодіжю допризовного віку, тощо.

Хроніка.

Судові розправи. 15.IX. 1932. р. у Бережанах ставши перед судом присяглих Ів. Гаврилян, Ом. Озарків і Р. Вульчика, обжаловані в принадлежності до УВО, на тій підставі, що у них найдено «Сурму» та відозви. Засуджено Гавриляка й Озаркова по 1 1/2 року тюрми, а Вульчика на 6 міс. тюрми.

— 28.IX. б. р. в Кременці (Волинь) рівенський суд засудив Ів. Міщену учителя с. Рудики, пов. Кременець, за принадлежність до ОУН на 2 роки тюрми. Зголошено апеляцію. У два місяці пізніше призваний Ольшевський, який на розправі як свідок відомав, що він обжалуваний роздавав летючки ОУН, що до таких відомостей підмовила його поліція, хоч він зовсім не бачив, що Міщена роздавав летючки.

— 18—19.X. 1932. у Сяноці відбулася розправа проти 12 селян а то Ф. Коваля, Й. Коваля, М. Бандрівського, І. Юристовського, Юстини Яцинич, В. Кравчука, В. Козака, В. Лозинського, М. Фенника, Катерини Козак, Катерини Шибінської, Федуна Мищішин, всіх із Берегів дол. за участь в відомих лісських подіях, а зокрема за побиття Земби, за спротив поліції зі зброяєю в руці, і т. д. Засуджено: Ф. Коваля і Юстину Яцинич по 8, міс. тюрми за побиття Земби й по 6 міс. за напад на школу; М. Бандрівського, В. Козака, М. Фенника, К. Шибінську і Федуню Мищішин по 6 міс. тюрми зі завішенням кари на 5 років; інших звільнено.

— 21.X. б. р. у Сяноці суд засудив Мих. Коханського за розсівання «неправдивих вісток» в часі лісських подій (§ 37) на 8 міс. вязниці в завішенням кари на 5 років.

— 28.X. б. р. у Львові відбулася розправа проти Дам. Гарасимюка, що недавно вернув із ЧСР за принадлежність до УВО й колъортажу «Сурми». Обжалованого звільнено.

— 27-28.X. б. р. в Сяноці відбулася розправа проти Ів. Василева та 11 тов. Й. Улян, О. Устяновський, І. Василів, А. Устяновський, Й. Андрушів, М. Маковяк, М. Анташа, ст. Василів, ІІ. Маковяк, Й. Конечко і В. Хромий, всіх селян з Угерець, за участь в лісських подіях, зокрема за те, що побили польського поліцая. Всіх засуджено на кари від 1 1/2 до 3 років тюрми, з тим, що трьом обжалованім припинено виконання кари.

— 4-5.XI. 1932. перед окружним судом в Луцьку ставло 8 українців із Ковельщини, а то: 1) Юр. Косач, 2) Вол. Маркович, 3) Г. Ліневич, 4) Мир. Онишкевич, 5) П. Вітрик, 6) З. Сомчинський, 7) Сергій Сомчинський, 8) Іл. Куница, — всі обжаловані за принадлежність до УВО на терені пов. Ковель, де мали вони поширювати «Сурму», «Розбудову Нації», ріжні нелегальні брошюри, далі мали обговорювати плани поширення УВО та підготуватися до терористичних актів і повстання. На тому процесі виступив новий «спецод» справ УВО, Ст. Василевський, який заявив, що факт поєдання чи колъортажі «Сурми» чи «Розбудови Нації» не є ще доказом принадлежності до УВО та ОУН. Один зі свідків др. Лев Чикаленко, принадений до університетського центру, відомав на суді по польські, до того дуже злою мовою. Усіх обжалованіх засуджено по 1 р. тюрми, з тим що на підставі амнестії половину кари даровано.

— 9.XI. б. р. в Сяноці ставло дальших 12 селян перед судом за участь у лісських подіях, зок-

рема за побиття Добруцького (ст. 248, § 2 к. з.) Засуджено: І. Задорожного й Д. Бучковського по 1 1/2 року тюрми, Степ. Бучковського на 15 міс., Мих. Дудака, Т. Дашкевича, Мих. Мадея та Анастазію Куш по 1 році тюрми, із тим, що воім, за винятком Д. Бучковського, припинено кару на 5 років. Звільнено: Як. Юрка, Ю. Савінду, М. Дройка, Й. Куша та Й. Уляновського.

— В листопаді б. р. в Луцьку відбулася розправа проти Ріпчинського; на нього відомав другий обжалуваний за принадлежність до КПЗУ, Вовчик, що дістав вів «бібулу» від Ріпчинського; Ріпчинський тому заперечив та заявив, що він не комуніст, і коли мають його засудити, то як українського націоналіста, а не комуніста; Ріпчинського засуджено на 4 роки тюрми.

— 14.XI. б. р. у Львові була розправа проти Др. О. Когута, був посла радикальної партії, засудженого недавно за вічеві промови на 1 1/2 р. тюрми. Найвищий суд уніважив присуд львівського суду та завернув справу до львівського трибуналу. На поновній розправі обжалуваний відомав, що УСРП (радикальна партія) була завсідь легальною партією й гостро поборювала та поборює нелегальній націоналістичний табору; далі заявив підсудний, що радикальна партія одинока між уніважниками видала брошюру проти нелегальної, націоналістичної акції. Крім того заявив, що радикальна партія не вела досі ніякої акції на заграницькому терені. Трибунал зменшив кару на 10 міс., з тим, що на основі амнестії дарував половину кари, зарахував слідчий арешт а решту кари завісив на 5 літ.

— В половині листопаду у Варшаві перед найвищим судом відбулася розправа проти о. др. Пелліха, засудженого львівським судом за вічеві промови на 6 міс. вязниці; найвищий суд зніс кару та завернув справу до окружного суду у Львові.

— 14-17.XI. б. р. в Яворові відбувся суд над Ю. Батогом, пастухом, і О. Якубовичем шевським челядником; Батіг був обжалуваний за 5 підпалів поляків у Яворові, а Якубович за намову ді підпалів. Батога засуджено в доразовім поступованні на досмертну тюрму, а справу Якубовича передано звичайному судові.

— 21.XI. б. р. у Варшаві відбулася розправа проти ред. Д. Паліїва, засуджено львівським судом на 3 роки за вічеві промови; найвищий суд зніс засуд та завернув справу до 1-ої інстанції.

— 1.XII. 1932. в Коломії перед судом присяглими ставли 1) Я. Єндик, 2) Яр. Яній, 3) Я. Куник, 4) І. Руденський, всі гімн. ученики, та 5) Г. Руденський магістер прав, обжаловані за принадлежність до ОУН на тій підставі, що найдено у них «Розбудову Нації», «Юнака» та летючки. — Розправу відложенено.

— 5.XII. б. р. в Перемишлі ставли перед судом Ол. Матла, Яр. Гумовський, К. Березовський, Б. Мартинюк — всі гімн. ученики та М. Захаревич, рільник, обжаловані за принадлежність до УВО. — Розправу відложенено.

— 13-14.XII. б. р. в Сяноці ставли перед судом: М. Мадея, Ст. Дрозд, П. Дерень, Д. Терлецький, В. Потічний, Й. Малецький, Дм. Мадея, Ю. Савінда, Й. Орловський, Д. Купчик та Й. Лінкевич, обжаловані за участь у лісських подіях, зокрема за розброєння польської поліц. стежі в Лобіїві; з обжалованіх 3 ох в римо-кат. — Засуджено 6-ох на кари від 14 міс. до 2 років, Лінкевича на 5 міс., а 4 звільнено.

— 15-16.XII. б. р. в Кременці (Волинь) рівенський суд судив 13 селян із кременецького пов. за урядження демонстраційного (!) похорону бл. п. Ів. Маляра; Маляр був засуджений на 12 літ за вбивство польського вояка в р. 1920-21, але по році від із тюрми та 11 літ укривався; в літі 1932. застріли його поліція. 6 обжалуваних дістали по 1 1/2 року тюрми, 3 по 1 р., а 4 по 6 міс. тюрми.

— 15.XII. б. р. в Перемишлі відбувся суд над І. Кузичем, студ., 2) Д. Глухим, урядником, 3) О. Тужовцем, айттур., 4) В. Вітиком, гімн. абс., 5) М. Городецьким, рільником, 6) О. Юристовським, рільником, 7) А. Барничем, рільником та 8) Ів. Машаком, обжалуваних з арт. 154 § 2, за розкинення велиcodних летючок ОУН. — Засуджено: Кузича на 2 роки тюрми, Глухого на 15 міс., Вітика на 1 рік, Городецького та Юристовського по 10 міс. тюрми. Інших звільнено.

— 15.XII. б. р. суд у Станиславові засудив студентів Б. Літвіновича на 6 міс. тюрми, а Мих. Плішка на 2 міс. тюрми за кольортажу націоналістичної літератури (§155).

— 17-18.XII. б. р. в Чорткові ставли перед судом: 1) Я. Клим, друг. складач, 2) М. Кушнір, торг. помічник, 3) І. Кузик, рільник, 4) М. Гречка, рільник, 5) І. Демчук, рільник, та 6) Г. Левчик кравець — всі з Копечинеччини, за принадлежність до УВО та протидержавну діяльність (арт. 97 § 1). Засуджено: Клима на 3 роки тюрми з утратою громад. прав на 6 літ, Кузика і Левчука по 1 1/2 року вязниці; інших звільнено.

— 20.XII. б. р. в Сяноці відбулася розправа проти останньої партії селян за участь в лісських подіях, а то 1) Й. Папроцького, 2) Я. Уляновського, 3) А. Уляновського, 4) Я. Уляновського (зв. Мороз), 5) М. Біндаса, 6) Ст. Ткачишина, 7) М. Гойчика, 8) Я. Уляновського (зв. Мацько), 9) М. Коздовського, 10) Я. Сенпула, 11) Й. Павляха і 12) М. Коздовського. З обжалуваних 8 були римо-католики. Засуджено 11 селян на кари від 1 до 2 років тюрми одного звільнено.

— У Золочеві відбулася в грудні розправа проти Мирона та 16 тов., обвинувачених у державній зраді; розправа тривала 8 днів; засуджено 1-го на 4 роки, 3-ох на 3 р. тюрми; інших звільнено.

— 20.XII. в Чорткові відбулася поновна розправа проти О. Шиманського, рільника й М. Гриньчука, рільника за злочини з §§ 58, 59, 9, 166 і 167. Оба вони були засуджені вже — перший на 10 літ а другий на 15 літ тюрми, однак найвищий суд у Варшаві зміс засуд. На поновній розправі засуджено Шиманського на 6 р., а Гриньчука на 10 літ тюрми. Й від того засуду внесено касацію.

— 27.XII. 1932. в Станиславові ставли перед судом Г. Лопатинський, Мих. Пуйда, І. Калин, Б. Рижак й В. Вовк, всі з Побережжа, обжаловані за те, що подерли державний прапор; задля браку доказів усіх звільнено, за винятком донощиків Пуйди, що дістав 3 місяці.

Саботажі. 1.XI. 1932. хтось поперетинав телеграфні дроти в кількох місцях коло Рогатина, Чесників, Бібрків. Пукова та Липці дол. Сейчас перевезено від поліцією не лише за політичні, але й приміськими злочини; Стефюк тероризував населення Олешкова та околиць сіл, зорганізував монументичний «Союз революційних стрільців», а по вбивстві свого суперника, члена Сель-робу, укривався в лугах над Прутром. Та 12.XI. знов поперетинав хтось дроти між Чесників і арешти. Та й арешти.

дроти коло Курян; переведено коло 50 ревізій та заарештовано коло 60 людей. Та слідство до нічого не довело. Так сама на нічко придамася скріплена варта, бо вже 24.XI. знов поперетинано дроти коло Рогатина; началися нові ревізії й арешти, але всіх випущено на волю задля браку доказів тим більше, що 29.XI. по раз пяті перервано дроти на шляху між Пуковою і Данильчом, та й ще дроти, що вели до поліції; тепер вже приїхали спеціалісти та поліційні собаки, відбулися нові ревізії, притримано багато осіб, але всіх випущено на волю; 28.XII. вивішено окрему оповістку в українські та польські мові, що громади відповідатимуть за перетинання дротів на ІХ території та що вони мають старатися викрити справжніх (!). Та 1.XII. знову перетяг хтось дроти біля Дібринова, а 2.XII. в Черчу. Тоді приїхав спеціальний поліційний відділ до Пукова; коло дротів ходять стежі, а до того громади виставлюють варти й по 60 людей; крім того приїхала спеціальна поліційна карна експедиція. Всякі пошукування й слідство покінчилися нічим.

Напад на проф. Бабія. Директор філії укр. гімназії у Львові. І. Бабій, крім ріжніх «поранів» у честь Пілсудського і т. п. вславився недавно тим, що зловив у церкві студ. Гірного, що розкидав у Преображенській церкві у Львові між польським військом (українцями, що служать в лацькім війську) летючки ОУН та передав його в руки поліції; Гірного засуджено на 6 місяців тюрми. Того «педагога» побили й поранили ножем 11.XI. б. р. двох незнаних людей, коли вони входив рано до будинку гімназії. Щойно у 2 тижні пізніше заарештовано Мих. Копача і Ром. Петрасевича, гімн. учеників, як згаданіх справників нападу.

Вбили хруня. 29.X. 1932. незнаний справник вистрілом з кріса застрілив війта с. Поториця, Ів. Йовтка, який на думку ляхів належав до найбільш «діяльних і метких війтів сокальського повіту». Поліція заарештувала колишнього війта Сису та Василя й Павла Левчуків та Дмитра й Василя Бабаських, яких третій брат сидить від 23.IX. б. р. у тюрмі за принадлежність до ОУН.

Ще до стрілянини на лівівській цитаделі. 18.XI. б. р. вийшов на волю П. Ворошенко, якого заарештовано як того, що у жовтні мав стріляти до варти на цитаделі. Заразом випущено на волю інших тоді заарештованих студентів.

Ляцькі брехні. У вересні ляцька преса піднесла великий крик, немовто ученики гімназії в Стрию, члени УВО зробили рабунковий напад на жidів. Тоді то заарештовано ряд учеників, розвязано одну класу гімназії, тощо, хоч Краєва Команда видала заяву, що з тим нападом нічого спільного не має. Щойно тепер випущено з тюрми заарештованих тоді В. Кунду, І. Бітра, М. Поляводовича, М. Салівку, Ю. Гасіна і Ю. Злупка. Залишився в тюрмі лише Осип Корчинський.

Большевицькі брехні. Перед кількома місяцями хтось застрілив предсідника районового комітету Сель-Робу в Заболотові. Тоді то большевики

Масові ревізії та арешти. В Галичині вже від двох місяців не устають масові ревізії та арешти. І так з кінцем жовтня мали місце ревізії та арешти в Жовківщині, Сокальщині (шукали за «Сурмую», летючками, тощо), Станиславові, Обергинщині; в листопаді в Самбірщині (за розкинення летючок 1.XI.), Скалатщині Тернопільщині, Рогатинщині (що скинув польську хоругов і повибивав шиби в польській школі), пов. Галич (Залуїва, Маріямполь, Межигірці, Деліїв), в Павелчі (летючки ОУН), Боднарові, Угринові, Стриганцях, Побережжі, Тячеві. — В грудні мали місце ревізії та арешти в Раві Руській (16.XII.), Стрийщині (18.XII.). Львові (у звязку з нападом в Городку Яг.), 22.XII. в Тернопільщині, Дрогобиччині, Бережанщині, Жидачівщині, Станиславівщині; 23.XII. в Збаражчині, Радехівщині, 24.XII. Перемишлянщині, Підгаєччині, 26.XII. у Винниках; ірім того у Самбірщині і Рогатинщині.

Ляцькі суди. За р. 1931/32 до жовтня 1932. р. відбулося на українських землях 92 політичних (некомууністичних) процесів проти 599 обвинувачених; із того засудили 266 людей на 520 літ вязниці.

Заява голови УНДО Голова УНДО, др. Д. Левицький сказав 3.X. 1932. р. в польськім соймі: «Український Клуб і партія УНДО, обороняючи принципи демократизму та приймаючи становище легальної боротьби, вважають індивідуальний терор і саботажі шкідливими для розвитку українського народу. У тому то напрямку вони освідомляють українське громадянство. Успішність такого ідейного освідомлення паралізує польський уряд своєю політикою. Що має робити українська молодь, яку за дрібну провину проганяють зі середніх шкіл? Що мають робити абсолювенти середніх шкіл, коли супроти них вищі школи вживають безоглядного нумерус клявсус так, що у Львові на медичний факультет приняли з поміж них усього 8-ех? Що мають робити ті, що скінчили студії на чужині, коли ставлять їм труднощі при нострифікації, а навіть зовоім відбирають їм можливість прожитку. Тепер маємо у Сх. Галичині 3.000 української молоді зі закінченою вищою освітою, без змоги найти працю. Ся молодь бачить основну ріжницю у відношенні до громадян, не має змоги заробляти і реагує на се все актами розпуки». — Іншими словами: УНДО гнівається на ляхів, що вони кожного дня своїми ділами доказують безглаздність... політики УНДО, яке «приняло становище легальної боротьби», і що поляки своїми ділами переконують і «невірних Гомів», що шкідливими для розвитку українського народу є саботажі й терор, але шкідливою є глупа віра, що поляки «поліпшаться» і зложать нам у стіл всі земські блага. Дивно тільки, звідки УНДО черпає свою віру в «поліпшення» ляхів та в успішність легальної боротьби! Чи іс тих тисячів посольських інгервеляцій, що пішли до коша? Чи з тисячів розвиваних українських шкіл, «Просвіт», «Січей», «Соколів», «Пласту», кооператив? Чи з польських шкіл, костелів, «Стшельцьуф», «Рольнічих кулек», насаджуваних на українських землях? Чи може з польської кольонізації на укр. землях і рабівничої господарсько-економічної політики ляхів? Чи може з масових арештів, процесів, тортур

в'язнів, наглих судів, шибениць і «спацифікації»? Замість постійно осуджувати нелегальну боротьбу та «ідейно» освідомлювати українське громадянство в тому, що терор і саботажі є «шкідливими для розвитку українського народу» — УНДО лішче зробить, коли подасть нам звідки воно черпає віру в «поліпшення» ляхів. Тоді, можливо, й ми повіримо в спасенність ундівського опортунізму, та також осудимо нелегальну боротьбу. До того часу ніякого не зробимо.

От і міжнародна «справедливість». Преса пояснює: «Дня 12.XII. 1932. відбулося засідання Комітету трьох при Союзі Народів в справі петиції полк. Сушка відносно знущань з боку польської влади над політичними в'язнями. На тому засіданні ухвалено не передавати петиції полк. Сушка на розгляд Ради СН, а оголосити окремого листа Комітету в офіційному журналі СН, в якому були би засовані причини його компромісового рішення. В згаданому листі Комітет признає, що петиція не має прямого відношення до охорони меншин (!!!), а взагалі ставить питання про нелюдяний спосіб поведінки польської влади з політичними в'язнями; рівночасно Комітет осуджує таке поступування польської влади та режим у польських в'язницях і висловлює надію, принимаючи на увагу заяву польського уряду, що виновники знущань над політичними в'язнями були покарані (?!!) і що польський уряд вживе заходів, щоби того рода випадки в майбутньому не мали місця» От і міжнародна справедливість! Думаємо, що при аж надто наглядній безоглядності Союза Народів у китайсько-японськім конфлікті (не говорячи про інші випадки), не було між українцями такого наївного, який надіявся б на інший вимір «справедливості» у сираві петиції полк. Сушка, та який не знати би, що завдання тої петиції, як і всякої іншої є лише пропагандивного характеру. При тій нагоді заявляємо: хай нас хоч тепер ніхто не переконує в успішність легальних засобів боротьби, або іншими словами: хай нас ніхто не переконує, що лішче чекати справедливості від других, легально, ніж вимірити собі її самому, нелегально, вбивши безпосереднього виновника. (В другім випадку й... «петицію» можна внести, тільки не для жебрання справедливості, а для оправдання виміру своєї справедливості).

Не забувайте на українських політичних в'язнів

що караються у ляцьких тюрмах!